

לע"נ
הרה"ח ר' נחום יואל זצ"ל
בהרה"ח ר' חיים יעקב זצ"ל
ומרת הדסה ע"ה
בהרה"ח אפרים זצ"ל

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש "בית יהושע"

רחוב מנחת יצחק 2

עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג

ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

פרשת קרה

תשפ"ו

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

- גליון מס' 778 -

האזנה מהירה לשיעורים

מתקשרים לקול הלשון במספרים הרגילים והישירים,

מקיימים מיד כוכבית סולמית ***#

ואחריו את מספר השיעור ולסיום סולמית #.

מס' השיעור מופיע ליד תאריך השיעור.

תוכן עניינים פרשת קרח

יום א' פרשת קורח תשפ"ו

(מס' שיעור 42553454)ד'

ועתה יגדל כוח השם - לא שבו אלא מיראה {א'}

מוסיפין כוח בפמליא של מעלה כמו"ש ועתה יגדל נא כוח השם | תימא הלוא בשעה שלא עשו רצונו של מקום נאמר מקרא זה | התפלל משה שיעשה הקב"ה לישראל כאילו עשו רצונו ש"מ | ועתה במרגלים יגדל כוח השם כאשר דיברת בעסק התגין - ד' הערות | מיד אמר לו כן בעליה זו ואין מוקדם ומאוחר בתורה | מי מעכב על ידך לחסוך בתגין ולא להניח האותיות בלא כתרים | איך השיבו להסביר למה חסך בתגין בר"ע שעתיד לדרוש כל תג | תגי האותיות מונחים לבע"ת שפגמו באותיות למשוך חיותן משם | משה בדרגתו לא השיג מי מעכב על ידך לחטוא ולהצטרך לתגין | הראהו ר"ע שהיה בעל תשובה ובשביל כיו"ב הכינותי הכתרים | השב מאהבה ודונות נעשות לו זכויות המתלבשות בתגי האותיות | ר"ע הגר יעלה עליך מעלה מעלה בתגין ואתה תרד מטה באותיות ועתה משחטאו יגדל כוח השם כאשר דיברת בתגין לבעלי תשובה | תג הק' דוש פונה לר' שע חזור לאחוריק ואני קושר לך כתר | דומה שלא הועילן כוח התגין לחזור כבתחילה כאילו עשו רצונו ש"מ | ותשובו מיראת העונש ולא מאהבה ולא הועלתם לעונש ח"ה וע"ז הוכיחן | תשובה מאהבה מבטלת גם גז"ד שיש עמו שבועה כתשובת שאלתאל | הורה שאין למגדף כפרה בעוה"ז אפילו בתשובה מיראה כמו המרגלים | בית דינו של הספורנו עם המנח"ח הר"ף החיד"א והחרדים | לא עשו תשובה מאהבה אלא כיון אשר אמר השם כי חטאנו | סמך פרשת נסכים למרגלים להורות כי בתשובה מאהבה יכלו לתקן

יום ב' פרשת קורח כ"ג סיון תשפ"ו

(מס' שיעור 42555059)

להקהל ולעמד בעת ההיא - יום שליחת אגרות שניות << הודו להשם כנושאי הארון - הילולת הרה"ק מקוסוב זי"ע >> ועתה יגדל כוח השם - שנה ליום בתשובה מאהבה {ב'}

המתינו לשליחים הראשונים לתשובת ישראל ושלא יתפס הפכפך - ג' אופנים | ויקראו בסיון לסופרי המלך שלא נתחלפו מניסן עד העת ההיא | להקהל ולעמוד על נפשם בתורה תפילה ותשובה אור ליהודים | ויחתום בטבעת מלכו של עולם בניגון שמנגנים המלך בר"ה ויו"כ | ליהודים היתה אורה במאורעות יום כ"ג סיון שבכל שנה | יארציט מוה"ר שרגא פייביש מקוסוב זי"ע | פותחין פסוקד"ז בהודו להשם ששוררו הפרות שהחזירו הארון | כיון שהיה ארון הברית עליהם לא הוה שירתם נס כפה האתון | קורח מטועני הארון היה ומזה נתפקח וראתה עינו ולא מצ"ע | קדושת התפילין כארון הברית בסוד כנפי יונה כנפי הכרובים | אף אם מעשיו כבהמה יאמר פסוקד"ז להשי"ת כנושאי הארון | אחרי שתדע מה הן תפילין תוכל להיות קרקפתא דלא מנח | התפלל משה שיעשה הקב"ה לישראל כאילו שעשו רצונו | לא שבו אלא מיראה ונשאר להם חומר השוגג כמזיד בח"ה | רמזן בחלה ונסכים דאשתנו למעליותא בתשובה מאהבה | גם בחטאת היה מתנדב אח"כ נסכים הבאים בפני עצמם | נתהפכה רחב מזונה לנביאה אשת יהושע ואם לח' נביאים | למה התיר הדיבור ליהושע שהיה מלך לישא רחב שהיתה זונה? | התפעלה רחב מכלב ופינחס שביטלו עצמן כקדרים ללא שם | היש בה עץ דמשה אאוצר ניצוה"ק של כל מלכי כנען ברחב הזונה | נהפכו פשתן חלון וחבל העבירה לזכויות בתשובה מאהבה | תקות חוט השני המתהפך מאדום ללבן בתשובה מאהבה | מה מידת העונש בשנה ליום ולמה אמר הלשון יום לשנה? | שבו מאהבה וזכו לחיות במדבר ברווח ולעמוד על דעת רבם | הודיעם מידת קיצם מתי ומתו בתוך הקבר ובמיתת נשיקה | במדבר יתמו לשנה עם משה ואכילת מן כנגד יום של חטא | מפטירין ברחב להודיע שבתשובה מאהבה כאילו עשו רצונו

יום ג' פרשת קורח כ"ד סיון תשפ"ו

(מס' שיעור 42572170)ט'

תשובה הבטחה או מצוה - למחרת הילולת מהר"י אסאד ז"ל << האם תמנו לגוע במשכן - נתעוררו עתה ולא קודם {א'}

תשובה הבטחה להרמב"ם ז"ל ומצוה להרמב"ן ז"ל | ההבטחה לתשובה מיראה ותשובה מאהבה מצוה | כלל הרמב"ם מצות התשובה במצות אהבת השם | לא נפלות ממך ולא רחוקה היא התשובה מאהבה | (מדע הדת בהלכות תשובה של הרמב"ם ז"ל) | ועתה אל תעצבו לשוב מיראה אלא מאהבה דזדון המכירה לזכות | ועתה מששבו ישראל מאהבה יגדל כוח השם מזדונות לזכויות | ארבעים שנות המדבר של חסידי בוהוש ושל תלמידי הספורנו | איך גדל כוח השם בתשובת ישראל מאהבה לחטא דקורח? | מה התעוררו ממיתת קורח הכופר לחשוש לסכנת מיתתו במשכן? | הן גוענו מננא בשרופים אבדנו מננא בבלועים אבדנו מננא במגיפה | הותרנו להתקרב לחצר או"מ ושמא מתוך כך נתקרב לאו"מ | כבר אמר לישראל שמירת הלויים ומה חידש ותיירץ להם עתה עוד? | מכאן שמחלוקת קורח היתה קודם שנתמנו הלויים לשמירת המשכן | הלא אמר משה לקורח המעט מכם כי הבדיל? | חטאו להקטיר קטורת מאהבת הבורא כנדב ואביהו ולא הניאתם המיתה | האם תמנו לגוע כמותם לכשתתגבר אצלינו התשוקה לדביקות | מאן דנכית ליה חויא מחבלא מידחל ונתעוררו עתה ולא מקודם | ראו בחוש כי פרח מטה אהרון במשכן וגדלה יראת מיתתם ממנו | פריחת המטה הוה סיבה לחיים ולמה לא התייראו ממיתת נוי"א - ב' הערות | ציוה ליתן מטה אהרון למשמרת וחששו שיהא זיכרון נצח לחטאתם | המשיכו לחשוד שזיין משה הכתב וציוה להשים מטה אהרון לזיכרון | נתעוררו עתה מחזרת המטה למשמרת זיכרון החטא לדורות

פרשת קרח

יום ד' פרשת קורח כ"ה סיון תשפ"ו

(מס' שיעור 42608488)כ"ו

אַלֶּף לַמֶּטֶה - הִילולַת רַבִּי בַּעֲרִישׁ מִבִּיאֵלָה זִי"ע << הָאֵם תִּמְנֹנוּ לְגֹעַ בְּמִשְׁכָּן - נִתְעוֹרְרוּ מִפְּרִיחַת מִטָּה אַהֲרֹן {ב'}

יֵאֲרִצִּיט הַרְה"ק רַבִּי בַּעֲרִישׁ מִבִּיאֵלָה זִי"ע | גַּם אִם אֵלֶּף יְהוּדִים יֵאֱמִינוּ בְּמִקְלָא כִּי־צַדִּיק! | וְנִחְשָׁב לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם מִן הָרַע וְעִי חֲשׂו"ן | דִּיין שֶׁהִתְמַנֶּה מִשְׁמִיא בְּדֶרֶךְ שְׂרָצָה עִי מִמּוֹן | פֶּרַח מִטָּהוּ לְהוֹרוֹת שֶׁנִּבְחַר בְּלֹא רִצּוֹן עֲצָמִי | רַק אִם יְהוּדִים יֵאֱמִינוּ בְּמִי שֶׁהוּא מִקְלָא וְיִקְחוּ אִישׁ מִטָּהוּ בְּלֹא קִנְיָה וְרָאוּ בְּמַעֲלַת אַהֲרֹן | צִדִּיקִים בְּבַחֲיִנַת יו"ט דִּישְׂרָאֵל קִדְשִׁינָהוּ לְזִמְנִים | מִה הִתְעוֹרְרוּ לִירָא מִהֶמְשָׁכָן? וּמִה חִידֵשׁ לְהַשִּׁיבָם? | חֶלֶק קוֹרַח לִפְנֵי מִינוֹי הַלּוּיִם וּמִה א"ל הִמַּעַט כִּי הִבְדִּיל? | כִּיוֹן שְׁעִדִּיין לֹא נִכְתַּב בַּתּוֹרָה וְהוֹרָה הַקֶּרֶב יוֹמֵת | הֲלוּא כִּבְר שִׁילֵשׁ בְּפִרְשַׁת בְּמַדְבָּר אֲזַהֲרֵת הוֹר הַקֶּרֶב? | סִבְרוּ שְׁלֹא נֹאמַר כָּל הוֹר הַקֶּרֶב יוֹמֵת אֲלֵא בְּבַע"מ | סִבְר הָרֶשֶׁב"ם כְּמִ"א שְׁפָרַשְׁתָּ קוֹרַח קִדְמָה לְפִרְשַׁת בְּמַדְבָּר | הִכִּירוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲצָמָם חֲלוּקַת הַדְּגָלִים מִצְוֹת מִיִּטַּת יַעֲקֹב | הִמַּעַט כִּי עֲתִיד לְהִבְדִּילָכֶם לְשִׁמִּירַת הַמִּשְׁכָּן כְּצוֹת יַעֲקֹב | חֲשַׁב קוֹרַח בְּבַחֲרֵת אַהֲרֹן וְדִבֶּר לִפְנֵי הַמִּרְגָּלִים וְחֶלֶק אַח"כ | מִשֶּׁה הַכִּנִּיס מִטָּה אַהֲרֹן וְאַהֲרֹן הַכִּנִּיס צִנְצֻנַת הַמֶּן דְּמִשֶּׁה | הִיָּה מִטָּה אַהֲרֹן לְאוֹת וּלְמִה הָעֲמִידוֹ בְּקַה"ק וְלֹא בַּחוּץ? | הַקֶּרֶב לְאוֹת צִיּוּי הַמִּזְבֵּחַ יִשְׁתַּקֵּק לְהִתְקַרֵּב לְאוֹת הַמִּטָּה בְּפָנִים | נִחְלָשָׁה שְׁמִירַת הַלּוּיִם בְּנִגְיָעָה לְהִרְאוֹת בְּחִירַתָּם בְּמִטָּה שְׁבָפִים | לֹא הִנִּיחַ הַמִּטָּה בַּחוּץ כְּדִי שְׁלֹא יִקְהָה הַהֲרָגַל רוֹשֵׁם פֶּרַחֵו וְשִׁקְדִּיו | אִם יִחְלָקוּ עַל הַכְּהוֹנָה יוֹצִיאוּ עֲלֵיהֶם כְּפִי שֶׁהוּצִיא יִרְמְיָהוּ צִנְנַת הַמֶּן | הוֹקֵר רִגְלִיךָ מִבַּהֲמָ"ק שְׁלֹא תִתְבַּטֵּל מִלְּהַלֵּךְ בּוּ בִּרְגֶשׁ | בְּשַׁעַת הַמַּסְעוֹת כִּי־סוּ הַכְּהִנִּים בְּפִרוּכַת גַּם אֶת מִטָּה וְצִנְצֻנַת הַמֶּן | כִּשְׁהִסִּירוּ הַפְּרוּכַת הַתִּיַּיִשֶׁר הָאֲרוֹן מִעֲצָמוּ וְעַמּוּ הַמִּטָּה וְהַצִּנְצֻנַת

יום ה' פרשת שלח תשפ"ו

(מס' שיעור 42550619)ל"ב

אוֹי לְנִשְׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֱלֹו - דְּבוּרָה וְרַחֵל אִשֶׁת ר"ע {ד'}

לֹא נִשָּׂא הַמַּהֲרִי"ט עוֹד אִשָּׁה מִשְׁהוּלִיד ב' זָכָרִים כְּב"ה בִּירוּשָׁלַיִם | שֶׁל נֶעֱלַךְ לְפָרוֹשׁ מִשְׁהוּלִיד ב' זָכָרִים כִּירוּשָׁלַיִם וְלִהְדַּבֵּק בִּשְׁכִּינָה | חֲכָמִי בָּבֶל לֹא יִדְעוּ מִסּוּד עֲדוֹת רֶשֶׁב"י מִהַקְב"ה וְאִמְרוּ שְׁפִירֵשׁ מִדְּעַתוֹ | אֶחָד מִבְּנֵי הַמַּהֲרִי"ט הוּלִיד בַּת וּבִזָּה קִיִּים פּו"ר בֶּבֶן וּבַת כְּבַבְלִי | עֲשֵׂה מִדְּעַתוֹ כְּב"ה וְהַקְב"ה הוֹרָהוּ כֵּן כְּב"שׁ וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ דֹא"ח | וְאַתָּה פֶּה עֲמוּד עֲמִידִי לְהַשָּׂאֵר בְּפִטּוֹר אֶף מִשְׁנִיתָנָה מִצּוֹת עוֹנָה | לֹא חֲסִרָה צִיפּוּרָה מִהֶאֱמָהוּת וְנִקְבְּרָה עִמָּהּ בְּמַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה | הַנִּסְתָּרוֹת הֵם מִשֶּׁה וְצִיפּוּרָה וּל"י אִישׁ שְׁקִבּוּרָתוֹ בְּמַכְפֵּלָה וְלֹא בְּגִיא | וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶבֶל הַמַּלְאָכִים יוֹדְעִים וְהֵם סִפְרוּ לְתַנָּא דְּסַפֵּר הַתְּמוּנָה | מִקּוֹם שֶׁהִטְמִינוּ מִשֶּׁה בְּרִאשׁוֹנָה עוֹמֵד מוֹל בֵּית פַּעוֹר לְהַכְנִיעוֹ | קְדוּשַׁת א"י בְּצִיּוֹן צִדִּיקִי חו"ל כִּלְשָׁכָה הַבְּנוּיָה בַּחֹל וּפְתוּחָה לְקוֹדֵשׁ | הַשִּׁיבָה צִיפּוּרָה כְּאַחַת הַצִּדִּיקוֹת שְׁאִין בִּזָּה מַעֲלָה לְהִתְנַבֵּא בְּמַחֲנֶה | הַבִּינָה מֵרִים שְׁנֹאנָחָה ע"ע וְדִיבְרָה בֵּה לְשֶׁה"ר שְׁאִינָה כּוֹשִׁית לּוֹמַר אֲשֶׁרִי | אִם מִשֶּׁה מַת הָרִי שִׁישׁ בּוּ תַּעֲרֹובַת רַע וְאִם כֵּן שְׁמָא גַּם לֹא פִירֵשׁ כְּדִין | דִּיבְרוּ בְּמִשֶּׁה שֶׁחֲשַׁד בְּכַשְׂרִים שְׁאִין צִיפּוּרָה יְכוּלָה לְכוּן בִּיחּוּדָא שְׁלִים | גַּם צִיפּוּרָה בְּעִנְיוֹתָה סִבְרָה כֵּן וְאִמְרָה אוֹי לְנִשְׁוֹתֵיהֶן עַל שִׁיחֲשָׁדוּ כְּמוֹתָהּ | חֲזִירָה לְתַקֵּן מִשְׁמַעוֹת אוֹי בְּדְבוּרָה שֶׁהִיָּתָה אֲצֵל הָרִמָּה וּבַעֲלָה בְּרֶק בְּצַפַּת | הַתְּנַבְּאָה דְּבוּרָה וּפְרִשָׁה מִבְּעֵלָה לְתַקֵּן מִה שֶׁהִתְרַעְמָה צִיפּוּרָה עַל מִשֶּׁה | הִיָּה ר"ע בַּחֲנִינָה דְּמִשֶּׁה וְרַחֵל דְּצִיפּוּרָה וְתַקְנָה פְּרִישׁוֹת ר"ע לְתוֹרָה בְּשִׁמְחָה

עֲרֵשׁ"ק פִּרְשַׁת שֶׁלַח תִּשְׁפ"ו

(מס' שיעור 42552397)ל"ט

לֶךְ אֶכֶל בְּשִׁמְחָה לְחֶמֶךְ - נִדְחוּ בְּמִרְגָּלִים וּפִיִּסוֹן בַּחֲלָה

נִדְחוּ בְּמִרְגָּלִים וְשִׁמְחָן בְּנִסְכִּים חָלָה וּבִיָּאֵת הָאֲרֶץ לְבִנְיָהִם | לֶךְ וְרָצָה אוֹתָן בְּרִיתָחָא דְּד"ת חֲדָשִׁים אֶף שְׁאִינֵן לְמַעֲשָׂה | חֲטָאוּ בְּמִרְגָּלִים וְהוֹצִרְכוּ לְחָלָה שְׁבַשְׁבִּילָה נִבְרָא הָעוֹלָם | הֵם חֲטָאוּ בְּאִשְׁכּוֹל יְבוֹא הַבֵּן בְּנִיִּסוֹן הִיִּין וִיכְפַר עַל הָאֵב | זֶה אִמְרוּ עַל נִיִּסוֹן הִיִּין אֶבֶל עַל הַחֲלָה לֹא גִילוּ שׁוֹם טַעַם | הִבִּיאוּ נִסְכִּים מֵאִשְׁכּוֹל הַמִּרְגָּלִים גּוֹפָא וּבִזָּה הָרָאָה רִיצוּיִם | מִתְּפֹאֶרֶת פְּנֵי חֲמָה דְּמִשֶּׁה לְמַלְכוּת פְּנֵי לְבָנָה דִּיהוּשֻׁעַ | הִתְקַשּׁוּ בְּהִנְהַגַּת מִשֶּׁה וּמִשִּׁיחֻשׁ מַכְנִיס שְׁלַחוּ מִרְגָּלִים | וְיִהִי בְּנִסּוֹעַ סַפֵּר בְּפ"ע מִהִנְהַגַּת תְּפֹאֶרֶת לְהִנְהַגַּת מַלְכוּת | לוּ קִידֵשׁ מִשֶּׁה מִי מְרִיבָה הִיָּה מַחְזִיר בְּנִיָּהִם לְתַפֹּאֶרֶת בֹּא"י | טַעַם הַמִּרְגָּלִים שֶׁא"א לְהַכְנִס לֹא"י בְּמַלְכוּת אֲלֵא בְּתַפֹּאֶרֶת | נִהְגוּ לְלוֹשׁ עִיסָה בְּע"שׁ לְכַבּוֹד שַׁבַּת וְכִדִּי לְקִיִּים מִצּוֹת חָלָה | הַפְּרִשַׁת הַחֲלָה מִעוֹרֶרֶת קְדוּשַׁת לֶחֶם הָאֲרֶץ כִּלְחָם הַשָּׁמַיִם | לִימַד שִׁיעוֹר חָלָה בְּפִרְשַׁת הַמֶּן לְהוֹרוֹת שְׁבִזָּה מִתְקַדֵּשׁ כְּמוֹתוֹ | מִפְּרִישֵׁין חָלָה מַעֲיִסַת שַׁבַּת לְקַדֵּשׁ הַזָּכֵר לְמֶן כִּלְחָם שָׁמַיִם | פִּיִּיס הַמִּרְגָּלִים עַל עֲזִיבַת אֲכִילַת הַמֶּן בֹּא"י בַּחֲלָה דְּכוּוֹתָא | אֲדַה"ר חֲלָתוֹ שֶׁל עוֹלָם לְרוֹמֵם הָעוֹלָם לְהַשֵּׁם כְּחָלָה לְעִיסָה | חָלָה עוֹלָה מ"ג לְרִמּוֹ שִׁיעוֹר חָלָה אֶף שְׁצִרִיךְ עוֹד חוֹמֶשׁ בִּיצָה | ה' דְּחָלָה מִתּוֹיִיג לְהַחֲשֵׁב בְּפ"ע וְנִמְצָא מ"ג תִּיבּוֹת בְּפִרְשָׁה | א"א לְכַתּוּב ה' בְּמִנִּין מ"ג אֲלֵא בְּתִיבַת חָלָה וְלְרִמּוֹ הַחוֹמֶשׁ | דְּבָרִי הָרֶב ש"ךְ אֵין בְּרוּרִים וְנִרְפִּים הֵם כֹּאשֶׁר יִרְאָה הַמַּעֲיִין | אֲפֹשֶׁר לִפִּי דְּבָרִי בְּעַה"ט שֶׁהִתְגִּין שֶׁל ה' לְרִמּוֹ עַל הַחוֹמֶשׁ | קִרִּי דְּחָלָה כּוֹלָל ה' וְעוֹלָה מ"ג וְהוֹסִיף לְכַתּוּב חָלָה בִּה"א לְחוֹמֶשׁ | אוֹת ה' לְבִדָּה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת רַק בְּגִירוֹן שֶׁהוּא חוֹמֶשׁ מִמּוֹצְאוֹת הַפָּה | יַעֲקֹב קִרְאוּ בֵּית דְּלֹא כֶּשֶׁם לוֹז הָרֹאשׁוֹן הַמּוֹרָה עַל הַפְּרִשָׁה | קִרְאוּ חֲלָה וְלֹא לו"ז הַמּוֹפְרֵשׁ מִהֶעִיסָה לְחוֹמֶשׁ הַנִּלְמַד מִהַ"א"א | נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבַת אֲדַה"ר וְחֲלָתָה חוֹה לְהַמְתִּיק מִיִּתֵּת הַלוֹז | בֹּאֲנוּ לְמַחְלֻקַּת ר"ע וְר"א אִם בְּמַדְבָּר הַזֶּה יִתְּמוּ גַּם בְּעֶצֶם הַלוֹז | הֵנֶךְ שׁוֹכֵב עִם אֲבוֹתֶיךָ וְקָם אֶתָּה וְהָעַם אַע"פ שְׁזָנָה | שְׁמַחֵן בְּקְדוּשַׁת הָעִיסָה מַחֲלַת הַלוֹז שִׁיבּוֹאוּ לְהִתְחַדֵּשׁ כְּאֲדַה"ר | שִׁנָּה בְּנִחְלָה זֶו שִׁירְשׁוּ הַמִּתִּים לְהוֹרוֹת שִׁיבּוֹאוּ לְאֲרֶץ בְּחִידוֹשׁ הַלוֹז | הָאֲדָם לְנַפְשָׁה חִיָּה ר"ת חָלָה וְסו"ת מִשֶּׁה שְׁעִתִּיד לְתַקֵּן בְּסוּד חָלָה וְלוֹז

מקום, נתקיים בהם 'ועמדו זרים ורעו צאנכם', והקשו המפרשים איך יכול רשב"י לומר שזה הפסוק מדבר כשאין עושין רצונו של מקום, והרי הוא כתוב כהמשך ל'והיה אם שמוע תשמעו'?

אך הקושיא הנ"ל היא להיפך, איך אמר משה רבינו 'יגדל נא' כשהוא מבקש מדת החסד, ה' ארך אפים ורב חסד, כדי לכפר על מה שלא עשו רצונו של מקום ויסלח להם, ואיך הקדים בפסוק זה העוסק כשישראל עושין רצונו של מקום?

התפלל משה שיעשה הקב"ה לישראל כאילו עשו רצונו ש"מ

בפירוש מהרז"ו המודפס במדרש תירץ 'ויתכן שהכונה שזכות משה ותפילתו הכריעו שיעשה הקב"ה לישראל כאילו עשו רצונו של מקום' עכ"ל.

זכות תפילתו של משה רבינו שהוא מבקש: וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדֹנָי פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּרְתָּ לְאִמּוֹ, יעמוד להם לישראל לזכות שיהא נחשב להם כאילו עשו רצונו ית'. והוא פלאי, שהרי כתוב בחטא המרגלים שביקשו לרגום אותם באבנים, ובמדרש כתוב שהשליכו אבנים כלפי מעלה, כביכול וכו', לא השליכו אבנים רק כנגד כלב ויהושע בלבד. נורא נוראות, וחירפו וגידפו כשאמרו 'כי חזק הוא ממנו'. פחד נורא כמה נפלו באותו החטא.

אלא שמשה רבינו מזכיר זכותו וזכות תפילתו, שיהא נחשב כאילו עשו רצונו של מקום.

וצ"ע דבשלמא מה שהוא מבקש סליחה ומחילה על העבירה, ניחא, אבל איך אפשר להחשיבם תיכף כמי שעושין רצונו של מקום ומוסיפין כח בפמליא של מעלה?

ועתה במרגלים יגדל כוח השם כאשר דיברת בעסק התגין - ד' הערות

אי' בגמ' שבת פט. 'ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות אמר לו משה אין שלום בעירך? [פרש"י: 'אין דרך ליתן שלום במקומך'? כשאתה רואה אותי עוסק באיזה מלאכה אין אתם נוהגים לחזק?] אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו? אמר לו היה לך לעזרני! מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת'.

בגמ' מסופר שמנהג בבל שאין הקטן נותן שלום לגדול. לכן אמר משה תחילה שאין לו לעבד לומר שלום לרבו,

יום ראשון כב סיון תשפו

(מס' שיעור 42553454)

וְעַתָּה יִגְדַּל כּוֹחַ הַשֵּׁם - לֹא שָׁבוּ אֲלֵא מִירָאָה {א'}

מוסיפין כוח למעלה ממ"ש במרגלים ועתה יגדל נא כוח השם

אי' במדרש רבה איכה [א,לג] 'ר' יהודה בר' סימון בשם ר' לוי בר' טרפון בזמן שישראל עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא מוסיפין כח בגבורה של מעלה כמד"א (במדבר י"ד) ועתה יגדל נא כח ה' ובזמן שאין עושין רצונו של הקב"ה כביכול מתישין כח גדול של מעלן והולכין גם הם בלא כח לפני רודף' שנאמר צור ילדך תשי, לשון חולשה. הפסוק הזה כתוב בפרשת שלח בשעה שמשה רבינו מתפלל להשי"ת אחר חטא המרגלים: וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדֹנָי פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּרְתָּ לְאִמּוֹ. ומכאן למדו חז"ל שישראל מוסיפין כח בגבורה של מעלה.

בדרך כלל מוזכר ענין זה בספה"ק מדברי הזוה"ק עה"פ בתהילים 'תנו עוז לאלקים', וכן בכתבי האריז"ל מביא את הפסוק המובא בזוה"ק [שמות לב]. אבל במדרש מובא זה הפסוק: וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדֹנָי פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּרְתָּ לְאִמּוֹ.

תימא הלוא בשעה שלא עשו רצונו של מקום נאמר מקרא זה

וצ"ע שהרי פסוק זה עוסק אחר חטא המרגלים, שאין ישראל עושין רצונו של מקום וא"כ כביכול מתישין כח של מעלה ולא מוסיפין כח?

היה מקום לפרש 'ועתה', עתה אחר חטא המרגלים שהם מתישין כח של מעלה, כי אין עושין רצונו של מקום, לזאת אני מתפלל שמעתה יגדל נא כח ה', שיזכו ישראל להוסיף כח לפמליא של מעלה. אך עכ"פ צ"ע איך הזכירו חז"ל פסוק זה לענין השייך דווקא כשעושין רצונו של מקום? כן הקשה ה"פה ענף' המודפס במדרש רבה שם. ועי"ש מה שתירץ.

כעין זה הקשו בדברי רבי שמעון בר יוחאי ששאל אותו רבי ישמעאל איך יתבטל אדם לגמרי ממלאכה ורק יעסוק בתורה, והכתיב 'ואספת דגנך ותירשך ויצהרך', ותירץ רבי שמעון שזה הכתוב מדבר כשאין ישראל עושין רצונו של מקום, אבל כשישראל עושין רצונו של

'מיד'? ועוד צ"ע לרש"י שהרי משה רבינו היה בינתיים חמשה פעמים למעלה.

כי כשמצא את הקב"ה קושר כתרים לאותיות, היה זה בשנת ב' אלפים תמ"ח תיכף אחר מתן תורה, 'ויעל משה ארבעים יום', ואז לא אמר לו משה 'תצלח מלאכתך', והוכיחו הקב"ה על כך. ואחר הרבה זמן במעשה המרגלים אז מצא משה שעת הכושר לומר 'תצלח מלאכתך', והרי כבר היה למעלה כמה פעמים בין זה לזה. בר"ח אלול, ובנבואת הקמת המשכן ועוד כ"פ שה' דיבר איתו. מדוע דחה את שעת הכושר רק לעת המרגלים. וזאת מלבד הקושיא הנ"ל שאין שייך לברך הצלחה בשעת כעס? יבא המדרש השלישי ויכריע.

מי מעכב על ידך לחסוך בתגין ולא להניח האותיות בלא כתרים

אי' בגמ' מנחות דף כט: 'אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות **אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך?**'

ומבואר במפרשים שכל ענין הסימנים לאותיות שייך רק בבשר ודם שידיהם וכוחותיהם מוגבלים, גם הדין שעל השלחן בשיעור וגבול, כמו שמתגעגע בפיוט 'אקדמות' 'דיו אילו ימי', הלוואי היה לי דיו רב כמימי הים, הרי שיש גבול בקסת הדיו. ולכן מצאו עצה לכתוב בראשי תיבות, כותבים רק ג' אותיות בס"ד במקום בסיעתא דשמיא, זאת משום ההגבלות שיש בנייה, בדיו, ובכוחות האנושיים וסבלנותם. לזאת עושין כל טצדקי לקצה.

מי שהיה לו פחות זמן, כתב יותר בר"ת, בדרך כלל הספה"ק שנשארו כמסורת כלל ישראל, הם מאנשים שהיו שומרים מאד מאד על הזמן, והיו מרבין לכתוב בר"ת.

וכמעשה דהחת"ס שראה בחור מבלה את הזמן, ואמר לו 'מה אתה עושה' אמר הבחור 'אני דוחף את הזמן', ביקש ממנו החת"ס 'ידחוף נא את הזמן אלי, יש לי הרבה מה לעשות עם הזמן...'

מכיון שהחת"ס שומר על זמנו המוגבל במאד מאד, לכן יש הרבה ר"ת בספריו. וכן במנחת חינוך ועוד הרבה ספרי קודש. יש ר"ת ידועים שהכל משתמשים בהן, ויש ר"ת שרק מי שהיה לו מאד מאד קצת זמן, היה משתמש בהן. כי היו צריכין להספיק המון.

אמר לו הקב"ה 'היה לך לעזרני', ופרש"י 'לומר תצלח מלאכתך'.

פלא והפלא. מה שייך לאחל להקב"ה בברכת הצלחה? בשלמא אדם ילוד אשה שהוא סופר סת"ם וכותב תגין באותיות קטנים, הוא זקוק לברכה והצלחה שלא יתדבקו התגין זה בזה, שייך לברכו 'תצלח מלאכתך' אך מה שייך כלפי הקב"ה לומר לו 'בהצלחה? אתמהה.

אך כששמע משה שכן נדרש ממנו, 'מיד אמר לו', פרש"י 'בעליה אחרת' היינו כשעלה להתפלל על חטא המרגלים, אז אמר לו 'ועתה יגדל נא כח אדני' כאשר דברת', כלומר כשם שאתה אמרת לי בפעם הקודמת ששייך לומר לך 'תצלח מלאכתך'.

וכדי לעורר הבנת הענין נדבר כלפי אנשים כאן בעוה"ז, נתאר לעצמנו שאחד גוער בחבירו מדוע לא חזקתני שאצליח במלאכתו, והלך זה ורשם בפנקסו שבכל עת שהוא פוגש בו צריכין לחזקו ולברכו בהצלחה. עברה תקופה והנה הוא רואה אותו כשהוא מלא קצף וכעס על מישהו, וכי שייך שיאמר לו 'תצלח מלאכתך' בשעה שכזאת? או שהוא יושב על הארץ ואוכל ביצה עם אפר, וכי שייך בשעה כזאת לומר 'תצלח מלאכתך'?

משה רבינו מקיים קרא כדכתיב 'ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר', בדיוק בשעה הכי קשה שבתורה, שאמר הקב"ה למחוק לגמרי את הדור, אז ברכו משה ב'תצלח מלאכתך'. אתמהה.

אף שאין לנו שום הבנה מה שייך כלפי מעלה 'תצלח מלאכתך', קשה בכפליים איך אמר כן משה בשעת כעס.

מיד אמר לו כן בעליה זו ואין מוקדם ומאוחר בתורה

במהרש"א נחלק על רש"י ופירש שרבוה"ק קבלו שהפסוק 'ועתה יגדל נא' לא נאמר כאן בפרשת מרגלים, אלא באותה שעה שאמר לו הקב"ה 'היה לך לעזרני', וכלשון הגמ' 'מיד אמר לו', ועתה יגדל נא, היינו מיד ממש. לא כדברי רש"י שפירש 'מיד' בעליה אחרת, במעשה דמרגלים. אלא תיכף ומיד ממש. ואע"פ שזה הפסוק כתוב בענין המרגלים, תירץ מהרש"א 'אין מוקדם ומאוחר בתורה'.

וצ"ע שהרי צריך הסבר בכל עת שאומרים 'אין מוקדם ומאוחר בתורה', מה ענין פסוק זה לכאן. בשלמא לרש"י ניחא, שהפסוק נאמר כאן, אך עדיין צ"ע לרש"י מהו לשון

וצ"ע מהו התירוץ של הקב"ה על שאלת 'מי מעכב על ידך', וכי רבי עקיבא מעכב על ידו מלכתוב אותיות בלא כתרים?

'אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך, הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו'

נחלשה דעתו של משה רבינו בראותו שהוא יושב בסוף שמונה שורות ואינו מבין את דברי רבי עקיבא.

'כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך? אמר להן **הלכה למשה מסיני** נתיישבה דעתו'.

באותו הדבר האחד, לא היה תג על האות שיוכל רבי עקיבא לדורשו, עד שאמר הלכה למשה מסיני, וכמ"ש הרמב"ם בריש הל' ממרים שהדברים שהם הלכה למשה מסיני 'אין להם שום רמז בתורה'. ואז נתיישבה דעתו של משה.

הרי לנו ג' מדרשי חז"ל שאנו צמאים להבינם. מהו ענין התגין שרבי עקיבא דורשן ומשה רבינו אינו מבינן. ומה הענין לברך בהצלחה בשעת פגם המרגלים. ומה שייך בכלל לברך את הקב"ה בברכת הצלחה? ומה הענין הזכרת 'ועתה יגדל נא' על לימוד טוב כשעושים רצונו של מקום והרי הוא כתוב במעשה המרגלים.

תגי האותיות מונחים לבע"ת שפגמו באותיות למשוך חיותן משם

וב"ה נוכל ליישב כל הנ"ל ע"פ דברי הרה"ק מאפטא זי"ע בסוף ספה"ק 'אוהב ישראל' ליקוטים חדשים פרשת יתרו, שם נתבאר כי כתרי אותיות יסודם לבעלי התשובה, שכבר חטאו ועברו על עצם אותיות התורה, שבתורה כתוב 'לא תגנוב' והוא הלך וגנב, על האותיות עצמן שייך לעבור אבל על התגין קשה לחטוא ולעבור.

'הקב"ה טובה גדולה מאתו שהוא גומל חסד עם הבעלי תשובה למשוך להם חיות מעולם העליון אשר שם אין אחיזת החיצונים'.

וכן ביאר הבעש"ט הק' זי"ע שבשעה שאדם חוטא רח"ל, הוא מצרף צירופי אותיות התורה שלא בצד הקדושה. וא"כ מנין נמשך חיות לאדם שעבר עבירה שיש בה כרת וכדו', כשאדם עורר לבו לעשות תשובה באמת, בשבילו ברא הקב"ה עולמות עליונים שהם התגין, למשוך להם חיותו משם.

לסבר את האזון נאמר דרך משל. בדורות הקודמים כשביקשו לתלות בגג בית המדרש נברשת יפה וגדולה

בדורינו שיש מדי הרבה זמן, פותחים את כל הר"ת וכותבים במפורש, אדרבה זה מביא ריבוי של תורה, כי מתרבין תיבות התורה...

כלל הדברים שאנו רגילים לחסוך את הכוחות המוגבלים שלנו, ולכן משתמשים ב'ראשי תיבות'.

משה רבינו הבין שהתגין הם בעצם ראשי תיבות, ביקש הקב"ה לומר איזה הוראה, ואותיות הצורה עצמן יש בהן שיעור וגבול ומספר מדויק שאין להוסיף עליהן אפילו אות אחת. ומאידך הרי צריכין לרמז בתוך התורה הקדושה כל העניינים שבתורה שבעל פה. לכן קשר הקב"ה כתרים לאותיות, התגין הללו רומזין על תילי תילים של הלכות.

מה שאנו יודעים בדרך כלל הוא שעושים ג' תגין לאותיות שעטנ"ז ג"ץ, ותג אחד לאותיות בד"ק ח"ה, אך בני תימן קבלו במסורת ספר 'תאג'י' שכתבו עלי הכהן שהעתיקו מהאבנים של יהושע בן נון, שכתב עליהם כל התורה ביריחו. ויש בהם הרבה מאד תגין שאין לנו. ובשיעור הקודם עסקנו באות ה' דחל"ה שיש בה כמה תגין יתירין, והוא במסורת ממה רבינו. לא כס"ת שלנו שיש בה רק תג אחד. ובשו"ת חת"ס האריך מתי נשתנו הדברים.

איך השיבו להסביר למה חסך בתגין בר"ע שעתיד לדרוש כל תג

וכאמור בשיעור הקודם שבכל עת שביקש הקב"ה לרמז עוד פנימיות הגנוז באותה התיבה והאות, הוסיף לה סימן של תג.

ועל זאת הקשה משה רבינו לפני הקב"ה 'מי מעכב על ידך', מה לו להקב"ה לכתוב סימני ראשי תיבות. וכן פרש"י שם 'מי מעכב על ידך מה שכתבת שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים'.

ורבינו גרשם ביאר שם 'מי מעכב על ידך, אם היית רוצה להניח האותיות בלא כתרים', וכי יש מי שמעכב בידך להניח בלא כתרי אותיות?

כיון שמה רבינו נותן התורה לישראל, ביקש להבין מהו סוד התגין, ולכן שאל את הקב"ה 'מי מעכב על ידך'. והרי אין לו גבול בקלף דיו וזמן.

'אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות'.

כי באמת מבואר באוה"ח הק' בפסוק 'ויכולו', שכל בריה משתוקקת לבוראה, וא"כ היו האותיות כמו בלון גז הליום שנמשך מאליו למעלה ואינו צריך קשר תג על ראשו. אלא שיש מציאות שהגז נגמר והבלון נופל באין אונים על הרצפה. לזאת הכין לו הקב"ה תג בראשו, גם כשאין לו כח משיכה לה', שכבר שכח מטלית ותפילין וק"ש, אעפ"כ יש קשר של קימא כלפי מעלה, בלי כח משיכה למעלה. רק יתעורר במשהו דמשהו, וברגע כמימריה הוא כבר מקושר למעלה.

וזה שאמר הקב"ה למשה 'חזור לאחור'. ושלח אותה הקב"ה לישיבת בעלי תשובה של רבי עקיבא, שראש הישיבה בעצמו היה בעל תשובה. וכלשון האריז"ל בשער הגלגולים הקדמה לח שהיה רע"ק ע"ה במ' שנותיו הראשונים ואמר מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור, ובהכרח שהיה לו וכו', והרי לנו שרע"ק הוא בעל תשובה. ובפרט לפי הגילוי של האריז"ל שכ"ד אלף תלמידיו היו מיסודם כ"ד אלף אנשי שכם, הרי שכל הישיבה היא ישיבה לבעלי תשובה. ולכן הוא קושר תגין לאותיות, שכל אותה ישיבה מיוסדת לבעלי תשובה.

וכבר אמר ה'לב שמחה' מגור זי"ע לחסיד אחד שאמר לו שהוא מלמד בישיבת בעלי תשובה, והוסיף 'אני לא בעל תשובה', אמר לו הרבי 'מדוע באמת אתה לא בעל תשובה?...

נחזור לדברי הרה"ק מאפטא זי"ע שכן אמר הקב"ה למשה, בשביל אנשים כרבי עקיבא הכנתי את כתרי האותיות, להמשיך לו חיות ממקום גבוה גם לאחר הנפילות והמכשולות. ובכל דור ודור ישנם אנשים שכל עיקר חיותם הוא רק בזכות אלו התגין שהם מושרשים בעולם יותר גבוה מעצם האותיות, ואין הפגם נוגע בהם.

השב מאהבה זדונות נעשות לו כזכויות המתלבשות בתגי האותיות

מבואר בספרי קבלה שאם אדם זוכה לתשובה מאהבה הקב"ה מהפך לו עוונות לזכויות, וכאשר העיד ריש לקיש בסוף מס' יומא, והוא עצמו היה בעל תשובה. ויש לשאול איך שייך לומר שזה נהפך לזכות ויקבל על זה שכה והרי לא כתוב בתורה מצוה ללכת לתיאטרון או לאכול נבילה רח"ל. אלא שזה כתוב בתגין, ששם מתלבש כל אלו המעשים יחד עם מצוות עשה. וזש"כ במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי משה רבינו לא השיג בתגי האותיות אשר השיג רבי

מאד, והרי היא כבידה ביותר, היו מנקבין חור בגג ומכניסים שם החבל המחזיק את הנברשת וקושרין מלמעלה קשר חזק שלא יוכל להפתח וליפול.

כך הוא סוד צורת ה'תג', שהוא קו ישר ובראשו גלוסטרא, כמו בוכנא, עיגול וכיפה למעלה.

אותיות התורה הם שישים רבוא כמספר בני ישראל, וביקש הקב"ה להראות שהיהודי נשאר תמיד מקושר למעלה גם לאחר שחטא ופשע ונפל לגמרי, לזאת הוסיף הקב"ה תג למעלה מהאות, שהוא קו זקוף שיש בראשו קשר, נעשה כאומר 'יהודי יקר, התג מקשר אותך אלי, שאם תרצה לשוב אלי בחזרה, תמצא תמיד את הקשר'. הרה"ק מאפטא זי"ע מחדש שאפילו בחייבי כריתות יכולין להמשיך לעצמן חיות חדש, מהעולמות העליונים שהם בסוד תג, ששם אין הפגם מגיע. כמאמר הבעש"ט זי"ע.

משה בדרגתו לא השיג מי מעכב על ידך לחטוא ולהצטרך לתגין

כשעלה משה למרום ומצא את הקב"ה קושר כתרי אותיות, בבחינתו של משה שהוא צדיק גמור ולא עלה בדעתו ששייך להפרד מקדושת הר סיני, אמר לו הקב"ה למשה 'אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שני ראיות'. משה רבינו מצד היותו צדיק מופלג, אינו אומר להקב"ה 'תצלח מלאכתך' על עשיית התגין, כי מצד היותו צדיק שלם, אינו מעלה על דעתו שיהיה מצב של חטא.

וזה שאמר משה להקב"ה 'מי מעכב על ידך', פירוש, וכי שייך לעשות משהו נגד רצונך שאתה מכין כתרי אותיות לבעלי תשובה? כי במדת הענוה שבו חשב שע"י קבלת התורה 'כולם יהיו כמוני' ולא יהיה שייך לעבור על רצונו ית'. וכהגה"ק מקאצק זי"ע ששאל 'איך אפשר לגנוב והרי כתוב לא תגנוב'...

ולכן לא ברך משה את הקב"ה בברכת הצלחה באותה שעה. אמר לו הקב"ה 'היה לך לעזרני', והרי אתה מנהיג ישראל, וצריך אתה לברכני בברכת הצלחה שיהיה מקום של תשובה ותקוה אפילו לפושעי ישראל וחייבי כריתות.

הראהו ר"ע שהיה בעל תשובה ובשביל כיו"ב הכינותי הכתרים

אמר לו הקב"ה 'חזור לאחורך', תסע לתל אביב, תצא מד' אמות שלך, ותמצא אנשים שהם משוקעים בקליפות מפני הסתת היצר הרע, וכאשר הם מתחרטים על עונותיהם וישובו עליהם במסירות נפש, בשבילם אני קושר הכתרים.

דקו"ף לגבי רי"ש אמר הקדוש ברוך הוא אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי.

התג שעל גבי אות ק' היא נטויה לצד הריש הרומז לרשע, הר' עצמו אין לו תג, שלא יפקיר את מעשיו ויסמוך על התג ויאמר 'אחטא ואשוב' ח"ו, אך הקוף אומר לו, אני קושר לך כתר כמותי, אני אינני זקוק לאותו התג, אני שומר עליו בשבילך, חוזר לאחוריק ותשוב בתשובה. כי הנה אתה מקושר תמיד למעלה.

הצדיק נושא את התג בעבור הרשע, ללמדו דברי חיזוק ונחמה שישוב בתשובה. ועל התגין האלה היה לו למשה רבינו לומר להקב"ה 'תצלח במלאכתך'. ודווקא במעשה המרגלים אמר 'ועתה יגדל נא כח אדני' כאשר דברת לאמר'. שעתה הגיע הזמן שצריך לקבלם בתשובה, אחר חטא המרגלים.

דומה שלא הועילן כוח התגין לחזור כבתחילה כאילו עשו רצונו ש"מ

אמנם עדיין צריכין אנו למודעי שהרי המשך הפרשה אינו משמח כ"כ, כי אע"פ שאמר לו הקב"ה 'סלחתי כדברך', חזר והענישם 'ואולם חי אני', 'יתמו ושם ימותו', 'יפלו פגריכם'. וצ"ע שהרי יש כתרי אותיות ועל כל פשעים תכסה אהבה?

ולעיל הזכרנו דברי מהרז"ו שאמר משה 'ועתה יגדל נא' שזה הפסוק נדרש רק כשישראל עושין רצונו של מקום, שהכונה שזכותו של משה ותפילתו הוא שיעשה הקב"ה 'כאילו' עשו רצונו של מקום. וצ"ע שהרי בפועל נענשו מאד.

בענין זה נחלקו רבוה"ק איך לפרשו, נזכיר היום דרך אחד, ואי"ה כפי שיספיק הזמן נמשיך למחר בביאור הענין.

ותשובו מיראת העונש ולא מאהבה ולא הועילן לעונש ח"ה וע"ז הוכיח

רבינו הספורנו ביאר בפרשת שלח בקצרה, ובאריכות יותר בפרשת דברים, שם מספר משה לישראל על כל ענין המרגלים, ואחר כך אמר (א, מה) **וְתִשְׁבוּ וְתִבְכּוּ לְפָנַי ה' וְלֹא שִׁמְעֵה בְּקִלְכֶּם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם**: וצ"ע שהרי בפרשת ואתחנן כתוב 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו', ואיך לא שמע ולא האזין?

עוד צ"ע שהרי בפ' דברים מוכיח משה רבינו את ישראל, בשלמא מוסר על עצם פגם המרגלים, ניחא, אבל מה

עקיבא. ובמדת מה הוא עולם גבוה יותר, ששם לא נוגע הפגם. 'דברים שלא נגלו למשה, נגלו לרע"ק'.

ר"ע הגר יעלה עליך מעלה מעלה בתגין ואתה תרד מטה באותיות

הנה נודע שהצדיקים היו מהפכין פסוקי התוכחה מקללה לברכה, ובספר 'עמודיה שבעה' [הקדמון, הג"מ רבי בצלאל מקוברין זי"ע] ביאר 'הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה', הגר הוא רבי עקיבא בן יוסף, הוא יעלה מעלה למעלה מהאותיות והוא יספר לכלל ישראל מה שגנוז וטמון בסוף התגין, 'ואתה' משה רבינו, ורבי מיכ"לע זלאטשובער, תרד מטה מטה, יהיה לך שייכות רק לאותיות עצמם שאתה קדוש בקדושה שלימה, ולא יהיה לך שייכות לקדושת התגין כרבי עקיבא. ומעתה נבא להבין כל מדרשי חז"ל הנ"ל.

ועתה משחטאו יגדל כוח השם כאשר דיברת בתגין לבעלי תשובה

משה רבינו אינו אומר 'תצלח מלאכתך' על כתרי התגין, שאינו מודה שיהיו חוטאים בישראל. אך הקב"ה כן יודע את העתיד להיות, ולכן הוא קושר תגין לאותיות. ואח"כ כבר לא היה סיבה לומר 'תצלח מלאכתך', רק במעשה המרגלים שאמר הקב"ה 'הרף ממני ואשמי'דם', אמר לו משה רבינו 'ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר', וכי בחינם גילית לי שיש סוד תגין, והסברת לי ע"פ דברי האוהב ישראל בפרשת יתרו, הנה הגיע הזמן לומר לך 'תצלח מלאכתך' על עשיית התגין, כשפגמו בחטא המרגלים, בכו בכיה של חנינם, הרי יכולין לעוררן בתשובה ולקשרם בכתרי האותיות, בתגין העליונים הקושרים את האדם למקום גבוה, שלא יוכל ליפול ולהתייאש ח"ו. הויה ארך אפיים ורב חסד וכו', עד שאמר לו הקב"ה 'סלחתי כדברך'.

ובזה מובן החלישות הדעת של משה, כשראה שיש תורה של בעלי תשובה שאין לו שייכות עמהם. עד שהבין שאין להם תורה אחרת משלהם ח"ו, שהרי גם המה אומרים 'הלכה למשה מסיני', אלא שהוצרך רע"ק לגלות סוד התגין, משום שהוא במדרגת בעל תשובה.

תג הקדוש פונה לרשע חוזר לאחוריק ואני קושר לך כתר

אי' בגמ' שבת דף קד. 'קו"ף קדוש רי"ש רשע מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש, אמר הקדוש ברוך הוא אין אני יכול להסתכל ברשע ומאי טעמא מהדרה תגיה

הורה שאין למגדף כפרה בעוה"ז אפילו בתשובה מיראה כמו המרגלים

וכ"כ בספורנו בסוף פ' שלח על ענין המגדף 'ואין לו כפרה בעוה"ז אפילו בתשובה הנעשית מיראת העונש, ולפיכך לא הועילה תשובת ישראל בענין המרגלים'. אך אילו היו שבים בתשובה מאהבה היה מתתקן בשלימות גם פגם המרגלים.

בית דין של הספורנו המנח"ח הרי"ף החיד"א והחרדים

מצאנו לו חבר לרבינו עובדיה, בספר 'מנחת חינוך' מצוה שס"ד, שכל ד' חלוקי כפרה, אפילו עונש מיתה לחילול השם, הני מילי בתשובה מיראה, אבל בתשובה מאהבה נתכפר לו בשלימות.

דיין שלישי מצאנו להם הלא הוא הג"מ רבי יאשיהו פינטו זי"ע, בעל הרי"ף על עין יעקב, שכתב כן במסכת יומא, שתשובה מאהבה מכפר על הכל.

וכ"כ הדיין הרביעי, רבינו החיד"א זי"ע במדבר קדמות אות ת' סימן י"ח. ואין בית דין שקול, נוסף דיין חמישי, בספר החרדים בשם רבינו מאיר מטולידולו, [תשובה, פרק ג' או ד', תלוי בדפוס] שהתשובה מאהבה מכפרת ומבטלת אפילו גז"ד שיש עמה תשובה.

לא שבו על מעשה המרגלים מאהבה אלא כיון אשר אמר השם כי חטאנו

ועל זאת הוכיחם משה על ששבו מיראה ולא מאהבה. ומנא לן שלא שבו מתוך אהבה? מבואר בבעש"ט עה"פ 'הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו', וצריך להבין איך הוא סדר תיבות הפסוק הזה, 'המקום אשר אמר ה'', או 'אשר אמר ה' כי חטאנו'. כיון שאמרו 'אשר אמר ה' כי חטאנו' אין זו תשובה מעליא, שאינו מעורר לבו לשוב מעצמו, אלא מכיון שאמר ה' שחטאנו, לכן אני שב אליו.

משל לראובן שאמר לשמעון 'עליך לפייס אותי על שפגעת בי'. השיבו שמעון 'נו נו, אם אתה חושב שפגעתי בך, אני מבקש ממך סליחה'. וכי לזאת תשובה תקרא?

הענין להזכיר לנו ששברנו בתשובה ולא האזין ה' ולא שמע? וכי זאת היא חלק מהתוכחה?

וכתב שם רבינו עובדיה ספורנו, שמכיון שהיה חילול השם, שהוא הקשה ביותר מד' חלוקי כפרה, ואין לו תקנה רק בתשובה מאהבה, והם כששבו לא שבו אלא מיראת העונש שהזדונות נעשין כשגגות, ולגבי חילול השם כתוב במשנה אבות 'אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם', ולכן לא פעלו הרבה בתשובתם מתוך יראה, שנחשב להם כשגגה, וזה נחשב כמזיד לגבי חילול השם.

ועל זה הוכיחם משה, ותשובו מתוך יראה ולא מתוך אהבה, אילו הייתם שבים מאהבה היה מתכפר לגמרי חטא המרגלים.

אילו היו מתבוננים בחסדי ה' הנפלאים, אשר אפילו ביום שילוח המרגלים נתן להם מן לאכול ומי באר לשתות. וביום חטאם לא השליך להם את המן כמו עצם לכלב בבזיון ח"ו, אלא מכובד בשכבת הטל מכובד מאד, בתכלית האהבה והחיבה. כשאדם מתבונן בחסדי ה' עליו, בנקל יוכל לשוב מתוך אהבה.

מכיון שהם שבו מיראה, נשארה הגזירה. והיה גזר דין שיש עמו שבועה, כמ"ש 'חי אני' הוא לשון שבועה. ויש סוגי' בגמ' אם שייך לחזור מגזר דין שיש עמו שבועה. וביאר הספורנו שהדבר תלוי אם התשובה מתוך יראה או מתוך אהבה. כמ"ש בגמ' סנהדרין לז שהיתה שבועה על המלך יכניה שימות ערירי, והוא היה האחרון משלשלת מלכות בית דוד, צדקיהו אחיו, נהרג עם כל בניו.

תשובה מאהבה מבטלת גם גז"ד שיש עמו שבועה כתשובת שאלתיאל

ובירמיה כב כתוב על יכניה 'חי אני', גזירה עם שבועה. וכל שלשלת מלכות בית דוד היתה בסכנה באותה שעה. ומעשה שהיה כך היה, ששב יכניה בתשובה מאהבה בכל לבו, ונשתנה שמו ל'שאלתיאל', שאל הקב"ה על גזירתו שהיתה עם השבועה, וקבלו מאהבה. ובדרך נס ופלא נולד לו בבית הכלא 'זרובבל בן שאלתיאל'.

אך בתשובה מיראה אין הקב"ה חוזר מגזירה שיש עמה שבועה. רק בתשובה מאהבה עושה הקב"ה כביכול 'התרת נדרים' ששב מאהבה והזדון נהפך לזכות, מה גם שכבר נקרא בשם אחר, ואינו אותו היכניה שנשבע עליו. ומשם נותר שלשלת משיח בן דוד עד היום הזה.

1 כן ראיתי ב'מעיינות הנצח' להג"מ רבי אהרן סורסקי בשם הבעש"ט

יום שני כג סיון תשפו

(מס' שיעור 42555059)

**לְהַקְהֵל וּלְעַמֵּד בַּעַת הַהִיא - יוֹם שְׁלִיחַת
אֲגָרוֹת שְׁנִיּוֹת << הוֹדוּ לַהֵשֶׁם כְּנוֹשְׁאֵי
הָאָרוֹן - הִילּוּלַת הַרָה"ק מְקוֹסוֹב זִי"ע
<< וְעֵתָהּ יִגְדַּל כּוֹחַ הַשֵּׁם - שְׁנֵה לְיוֹם
בְּתִשְׁבּוּבָה מֵאֵהָבָה {ב'}**

המתנינו לשליחים הראשונים לתשובת ישראל ושלא יתפס הפכפך - ג' אופנים

כתוב במגילת אסתר פרק ח: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרֶשׁ
לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וּלְמֵרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית הָמָן נִתְּתִי
לְאַסְתֵּר וְאֶתָּה תָּלוּ עַל הָעֵץ עַל אֲשֶׁר שָׁלַח יָדוֹ בַּיְּהוּדִים:
וְאַתָּם כְּתִבוּ עַל הַיְּהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ
וְחַתְּמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי כָתָב אֲשֶׁר נִכְתָּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ
וְנִחַתְתוּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ
**בַּעַת הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ סִיּוֹן בְּשָׁלוּשָׁה
וְעֶשְׂרִים בּוֹ** וַיִּכְתֹּב כָּכָל אֲשֶׁר צָוָה מֵרְדֳּכָי אֶל הַיְּהוּדִים
וְגו' אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בָּכָל עִיר וְעִיר לְהַקְהֵל
וּלְעַמֵּד עַל נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְגוֹ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל חַיִּל עַם
וּמְדִינָהּ הַצָּרִים אֹתָם טַף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז:

הפסוקים הראשונים היו בחג הפסח, באותו מעמד של
הסעודה השניה בבית אחשורש, אמר המלך לתלות את
המן, ויתן את בית המן לאסתר. ותיכף נתן רשות לכתוב
על היהודים כטוב בעיניכם.

ונסמך לזה 'ויקראו סופרי המלך בעת ההיא, בחודש
השלישי הוא חודש סיון'. וצ"ע שהרי לא היה זה 'בעת
ההיא', בין פסוק הקודם לפסוק זה עברו חצי חודש
ניסן וחודש אייר ורוב חודש סיון. ונאמרו כמה טעמים
במפרשים מדוע המתין מרדכי ולא כתב כן מיד.

הגר"א וה'יוסף לקח' מבארים שהוכרחו להמתין שישובו
כל האחדרפנים השליחים הראשונים, שהם בעצמם
יביאו את האגרות השניות, אילו היו שולחים אנשים
אחרים, היה מתעורר מריבה בשאר מדינות המלך אם
להאמין לשלוחים הראשונים או לשניים. אך כשהם
בעצמם מביאים אגרות שניות, ההכרח להאמין בהם.
הוא מוטיב לה והוא מפרק לה.

עוד יש מפרשים שנתנו להם מרדכי ואסתר זמן לישראל
לשוב בתשובה מאהבה, כי מאהבת הנס שנתהפך הדבר
ותלו את המן על העץ ביום ב' דפסח, התבוננו בני ישראל

סמך פרשת נסכים למרגלים להורות כי בתשובה מאהבה יכלו לתקן

השלמת הענין מבואר ב'ערוגות הבושם' שלאחר ענין
המעפילים צוה הקב"ה מיד על מצות נסכים, ורעיון
הנסכים הוא שהמביא קרבן עולה על שחטא בביטול
מצות עשה או הרהור לא טוב, צריך להביא גם נסכים.
סולת למנחה ויין לנסכים.

והענין כי מצאנו שכל דבר פרטי יש לו ברכה מיוחדת,
ברכת שהכל היא ברכה כוללת, וכן פרי העץ והאדמה,
רק לחם ויין מקבלין ברכה מיוחדת המוציא ובורא פרי
הגפן.

הנביא הושע מדבר אל בעלי תשובה ואומר להם 'ישובו
יושבי בצל, יחיו דגן ויפרחו כגפן', וביאר ב'בני יששכר'
מאמרי סוכות ע"פ מש"כ הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע
'ראשון לחשבון עונות' ביום א' דסוכות, שבו זוכין לתשובה
מאהבה וממילא צריך לעשות חשבון חדש לצד הזכות,
מהעונות שנתהפכו לזכויות. וזש"כ 'ישובו יושבי בצל'
כלומר בצל סוכה ששם זוכין לתשובה מאהבה, וממילא
'יחיו דגן ויפרחו כגפן'.

ולכן ביקש הקב"ה להוסיף מנחה ונסך לקרבן העולה,
לא ישוב רק מתוך יראה, אלא גם מתוך אהבה שיקבל
שכרו על העבירה שנתהפך לזכות. יפרח כגפן.

אך כששב מיראה, נאמר 'הנך נשפט על אומרך לא
חטאתי', כך 'הנך נשפט על אומרך חטאנו כי אמר השם',
שזה רק תשובה מיראה בלבד. ומתוך פרשת נסכים ילמד
להפוך עבירה לזכות, להוציא ממנה לחם ויין, אשתני
למעליותא.

אילו זכינו לשוב מאהבה על חטא המרגלים, היה הקב"ה
מקבל התשובה בשלימות. ולכן אמר משה 'ועתה יגדל
נא כח ה' כאשר דברת לאמרי', לעורר בלבינו כח התגין
הקושרין את בעלי התשובה לעולם התיקון. אך הם
שבו בתשובה רק לצאת ידי חובה. ואי"ה בשיעור הבא
יתבאר עוד דרך בזה.

ביאור 'לקח טוב' על מגילת אסתר [ע"פ מש"כ 'אָפּער נַתן המלך ליהודים אָפּער בְּכָל עִיר וְעִיר לְהַקְהִיל וּלְעִמּוֹד עַל נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְג' וּלְאַבֵּד אֶת כָּל חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתָם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז', וצריך להבין מהו הלשון 'להקהל ולעמוד על נפשם' שלא נכתב כן באגרות הראשונות, שם רק כתוב 'להשמיד ולהרג ולאבד', מה הענין להוסיף כאן באגרות שניות ענין ההתקהלות והעמידה על נפשם.

וביאר כי זהו ענין בפני עצמו, שנתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר רשות להקהל בבית המדרש, להקהל קהילות ברבים ולהודיע חוקי האלקים ותורותיו, כי המן הרשע גזר שלא ללמוד תורה ברבים ושלא להתפלל בציבור, ועתה ליהודים היתה אורה, אורה זו תורה, ששון זה מילה ויקר אלו תפילין. וזש"כ 'ולעמוד על נפשם' היינו להקהל ללמוד תורה ביחד ולהתפלל בציבור.

ונמצא שבאגרות שניות היו שני ישועות, ישועה ראשונה שהותר להם להקהל קהילות ברבים לתורה ולתפילה, וישועה זאת כבר התחילה תיכף ומיד מיום כ"ג סיון ואילך, ותיכף ומיד כבר היתה אורה ושמחה ליהודים, והישועה השניה להרוג בשונאיהם, זה נדחה לאדר הבא. ושני הישועות האלה נכתבו ונחתמו בטבעת מלכו של עולם, הן הישועה הרוחנית והן הישועה הגשמית. וכנודע ממדרשי חז"ל ש'המלך' סתם במגילת אסתר, היינו הקב"ה מלכו של עולם.

ויחתום בטבעת מלכו של עולם בניגון שמנגנים המלך ברה"י

ראיתי בספר מנהגים קדום 'נוהג כצאן יוסף' [להג"מ רבי יוזפא משמש בביהמ"ד הגדול דפראג זי"ע] וכתב שהוא למד בבחרותו בשיבת הג"מ רבי אברהם ברוינא זי"ע ארבע שנים, משנת ת"ס עד תס"ג, וראה שם מנהג פלאי שביום הפורים קרא את המגילה רבי יהודה החזן ב'פינחס - שוהל', ובבואו לקרוא 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך' היה מנגן בתיבת המלך עם הניגון שנהגו לנגן בראש השנה ויום הכיפורים ב'המלך' שב'נשמת'. כמנהג ישראל להתחיל בהקדמה ארוכה לפני שאומרים תיבת 'המלך', ונהגו לומר כ"ו פעמים אהה כמנין שם הוי"ה ב"ה, כך היה רבי יהודה חזן קורא במגילת אסתר ב'נדדה שנת המלך'. רבי יוזפא לא היה רגיל למנהג זה, כי לא דבר ריק הוא, ובוודאי יש בזה טעם, והלך לחפש ולחקור מי המקור למנהג זה. עד שמצא מדרש מגילת אסתר רמז תתרנז שאמר רבי תנחומא כי 'המלך' היינו

באהבת ה' אותם, והחלו לעסוק בתשובה מאהבה באותם הימים. ורק אח"כ כתב מרדכי אגרות שניות. וכ"כ בשפת אמת שהמתינו שיהיה באמצע חג השבועות לקבל עליהם תורה מאהבה.

ויקראו בסיון לסופרי המלך שלא נתחלפו מניסן עד העת ההיא

ועדיין צריכין אנו למודעי מדוע המתינו עד כ"ג סיון, כפי הנראה שיש חצרות הממשיכין קדושת שבועות עוד שבועיים ויותר.

המהר"ל ומהר"ם שיף בדרושים נחמדים מבארים עוד, שהיה ההכרח להמתין זמן ניכר בין אגרות ראשונות לאגרות שניות, שלא יכירו כל המדינות שאחשרוש הוא שיכור מוזה, לא די שהוא פותח באגרות של שלום בית 'להיות כל איש שורר בביתו', אז כבר הסתכלו עליו כחצי משוגע, אם היה שולח אגרות ראשונות ואחרי שבוע אגרות שניות, היו אנשים מסתכלים עליו כמשוגע שלם, והיה שורר בוקה ומבולקה בכל המדינות. לכן המתינו מרדכי ואסתר כשבועיים יום, שיהיה אפשרות לחשוב שבאותם הימים חל איזה מפנה ניכר, ולכן חזר בו ושולח אגרות שניות, להקהל ולעמוד על נפשם.

אך עדיין צ"ע מהו 'בעת ההיא', והרי לא בפסח כתבו את האגרות שניות, והפסוק לפני זה עוסק בימי הפסח? וביאר האלשי"ך הק' ועוד מפרשים ש'בעת ההיא' לא קאי על זמן כתיבת האגרות שניות, שאותו הזמן מפורש בהמשך הפסוק 'בחדש השלישי בשלשה ועשרים בו', אם כתוב תאריך מפורש אין צורך לכתוב 'בעת ההיא'. אלא שהכונה 'ויקראו סופרי המלך - בעת ההיא', קראו לאותם סופרי המלך שהיו בעת ההיא סופרי המלך. כי בתחילה היה המן הרשע משנה למלך, ובניו היו סופרי המלך, עתה שכבר נתלה המן ונהרגו עשרה מבניו, ובגמ' כתוב עוד מה שנעשה עם עוד בניו, עניים מחזרים על הפתחים וכו'. ועתה נתחלפו כותבי המלך, כי מרדכי נהיה משנה למלך, וסופרי המלך היו אנשים חדשים בעת ההיא. וזהו טעם נוסף להא דהמתין מרדכי עד כ"ג סיון, כי לוקח זמן עד שמחליפים את כל המשרות במשרדי המלך.

להקהל ולעמוד על נפשם בתורה תפילה ותשובה אור ליהודים

וכתב מהריט"ץ [הג"מ רבי יום טוב צהלון זי"ע, מגדולי הפוסקים בצפת, דור שני לאחר מרן הב"י זי"ע. וכתב

'דברי הימים', בנוסח אשכנז אומרים אותם לאחר ברוך שאמר כחלק מפסוד"ז, אך בנוסח ספרד אומרים 'הודו' לפני תחילת פסוד"ז, ויש להבין מה הענין המיוחד שאנו מקדימים באלו הפסוקים לפני התפילה.

פותחין פסוקד"ז בהודו להשם ששוררו הפרות שהחזירו הארון

וביאר רבי שרגא פייביש כי אלו הפסוקים נאמרו באותו המצב שנשבה הארון בידי פלשתים, עזה אשקלון ועקרון וכו', והקב"ה היכה אותם מכות קשות עד שהביאו הכומרים שצריכים להחזיר את ארון ה' לבני ישראל, ולא היה להם לפלשתים תורה לדעת איך מחזירים ארון קודש, לא היה להם בני לוי ושאר פרטי העבודה שבנשיאת הארון. רק עשו עגלה חדשה וקשרו אותו לפרות, והקב"ה עשה נס והם יצאו לבדם מארץ פלשתים עד בית שמש, 'וישרנה הפרות', ודרשו חז"ל שמלבד הפירוש הפשוט שהלכו בדרך הישרה בדרך נס, היה עוד נס מופלא שהפרות היו משוררות.

ואי' בגמ' ע"ז דף כד: שתי שיטות בגמ' מה היו הפרות משוררות, דעת רבי יוחנן שאמרו הפרות אלו הפסוקים 'הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו'.

כל הענין מסופר בספר שמואל, וכן בדברי הימים, ולאחר שהגיע הארון לבית שמש, ומשם לקרית יערים ומשם לבית עובד אדום הגתי, עד שהביאו דוד המלך ל'עיר דוד' באהל מיוחד, וביום ההוא תיקן שיבואו בכל יום לפני האהל ויעמדו להודות לה' באלו הפסוקים שאמרו הפרות 'הודו לה' קראו בשמו' וכו', חלק מהפסוקים אמרו בתמיד של שחר, עד 'אל תרעו', וחלק בתמיד של בין הערביים, מ'שירו לה' שיר חדש' ואילך. עד 'אמן והלל להשם'. כך היה בכל יום עד חנוכת ביהמ"ק ע"י שלמה המלך.

כיון שהיה ארון הברית עליהם לא הוה שירתם נס כפה האתון

וביאר הרבי מקוסוב ע"פ מה שהקשה ב'מדרש שמואל' מדוע אין מציינים את נס שירת הפרות כמו פתיחת פי אתונו של בלעם, והרי הפרות שוררו הרבה יותר יפה מאותו האתון, שאמרו שיר ושבח נפלא להשי"ת.

ותירץ ה'מדרש שמואל' שמכיון שהם נשאו את ארון ה', אין זה חידוש שהם משוררות בדרך נס. כי ארון הברית נושא את נושאי, ויש בכוחו להגביה אדם גשמי שיש לו כח משיכה למטה, לרוממו לפרוח באויה, כמו כן

מלכו של עולם. וכדי להורות על הדבר הזה, רצו להודיע לכל הקהל שאין הכונה למלך אחשורש אלא למלכו של עולם, ומכיון שלא כתוב שם הויה ב"ה בכל המגילה, כדי לעורר שמדובר בהקב"ה, נהגו לעשות התנועה של 'המלך' דר"ה ויוה"כ.

וא"כ גם מה שהמלך נתן רשות להקהל ולעמוד על נפשם, היינו מלכו של עולם.

ואם היום הזה מסוגל לך, עלינו לבקש רחמי שמים גם בימינו, שישמור השי"ת על בחורי ישראל, שלא ימנעו אותם מלהקהל בישיבות ולעסוק בתורה. ויסתיר אותנו בסתר כנפיו בשמירה עליונה נצח סלה ועד.

ואגב יש לעורר בתפילת הרה"ק מבארדיטשוב שאומרים במוצאי שבת 'גאט פון אברהם', כתוב בהמשך 'בעהיט דיינע ליבע אידישע קינדערלאך וכו' אין דיינעם לויב' ויש הטועים לתרגמו בלשה"ק 'בהודאתך', ואין זה פירוש נכון, כי מה שייך לומר שישמור על בניו אהוביו בתוך ההודאה שלו? אלא שבאידיש הישנה היו קורין ל'כיסוי' 'לאוב'. זה שאנו מתפללים 'ופרוש עלינו סוכת שלומך', שנזכה לחסות בצל כנפיו.

ומכיון שיום כ"ג סיון הוא יום נאה וטוב לבני ישראל, בוודאי יש לנו לבקש סימן טוב לישועת ישראל ביום הזה.

ליהודים היתה אורה במאורעות יום כ"ג סיון שבכל שנה

הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע אמר לפני כשמונים שנה כשהגיע בשורה שאפשר ללכת למשרדי הממשלה לקחת את הניירות והתעודות, ולא ידעו בני ישראל אם ללכת או לא, האם זה טוב להם או לא. ואמר רבי איציק'ל שמכיון שהגיעה הבשורה ביום כ"ג סיון, בוודאי סימן טוב הוא לישראל. וכך הוה, מי שהלך לקחת הניירות, ניצול ממות לחיים. ליהודים היתה אורה.

בדרך כלל לא נהגו לעשות עסק מיום כ"ג סיון, ורוב קהילות ישראל אומרים תחנון, אך יש שלא אמרו תחנון היום. וכן בליובאוויטש עושין שמחה ביום זה. וכן בגור היה חתונה לאחר מהאדמו"רים ביום זה, וכתבו שיום כ"ג סיון הוא יום מיוחד.

יארצייט מוה"ר שרגא פייביש מקוסוב זי"ע

היום יארצייט מו"ר הרה"ק רבי שרגא פייביש בן רבי אברהם יהושע העשל מקאסאב זצוק"ל.

בכל יום בתפילת שחרית אנו פותחים ב'הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו', והוא ליקוט מפסוקי

העליונה, והאות ש' בת ג' ראשין כנגד המרכבה התחתונה אברהם יצחק ויעקב, ומתוך שניהם ביחד נעשין כנפיים, וכמ"ש 'ודברתי איתך מבין שני הכרובים'.

ובזה"ק פרשת עקב מבואר שיש להסתכל בשינין בהנחת תפילין של ראש. וכתב ב'עטרת זקנים' בשו"ע או"ח סי' כ"ה שיתבונן בשעת ההסתכלות על השינין כי ב' פעמים ש' בגימ' ת"ר, ושניהם ביחד הם תיבת 'שש' הרי תר"ו, ועוד ז' ראשי ב' השינין הרי לנו חשבון תרי"ג. וכתב שם עוד סודות, כי אות ש' רמז לשכינה, ד' ראשיה כנגד ד' חיות המרכבה, ג' ראשיה כנגד ג' אבות, ועוד סודות בזה.

אף אם מעשיו כבהמה יאמר פסוקד"ז להשי"ת כנושאי הארון

וממילא כשאדם עומד בבית המדרש עם תפילין בזרועו וראשו, יתבונן שהוא עכשיו בזאת השעה מנושאי הארון, ולכן אני ניגש לשיר ולזמר להשי"ת אף שלא לפי ערכי, קל וחומר מפרות שזכו לשיר לה' שיר חדש, כי הארון נושא את נושאי, כך התפילין נושאים את נושאי, וגם בנו מתקיים מקרא שכתוב 'ודברתי אתך מבין שני הכרובים'.

ומהות התפילין הוא קשר של אהבה בין ישראל לאבינו שבשמים, הקב"ה אומר לו 'אני אוהב אותך', וממילא יוכל לפתוח פיו ולומר פסוקי דזמרה, כי גם נפשו הבהמית מתרוממת 'וישרנה הפרות'. וממילא הוא ניצול הן מחלישות הדעת ממעשיו הקודמים, והן מגאווה מנופחת לאחר התפילה, כי כל מה שזכה להתלהבות ואש קודש, היה רק בזכות התפילין שעליו. ולא יהיה כקרח וכדעתו לחשוב ש'הוא' התפלל היום בדביקות והתלהבות. כי התפילין רוממו אותו כהארון שנושא את נושאי.

ומצות תפילין צריכה כונה, עלינו להתבונן שבשעה זאת יש לנו זכיה להיות מנושאי הארון. והיה מאריך רבינו מקוסוב לבאר איך כל פרטי התפילין מכוונים כנגד פרטי ארון ה', הזהב והעץ, הזר והכרובים וכו'. והעיקר שנזכה להתפלל בכונה בכל לב.

אחרי שתדע מה הן תפילין תוכל להיות קרקפתא דלא מנח

רבינו היה עוסק לקבל קהל כל היום בבארא פארק, מקרים קשים ביותר, ששאר הרבנים לא יכלו לטפל בהם, היו שולחים אליו. בענייני שלום בית, או בנים שנתרחקו משמירת המצוות, ושאר עניינים סבוכים, היה מטפל בהם כאב רחמן. והיה נובר באשפה לנקות איש יהודי, לרוממו בטל של תחיה, ולהשיבו אל אביו שבשמים.

יצאו הפרות מנפשם הבהמיים והחלו לשורר לכבוד ה' שירה נפלאה.

קורח מטועני הארון היה ומזה נתפקח וראתה עינו ולא מצ"ע

ברש"י בפרשה מבואר שקרח היה מנושאי הארון, וביאר בשלה"ק שמכיון שהיא מטועני הארון היה סבור שכל ההשגות שלו באים בזכות עצמו, אך לא ידע שכל ההשגות והפקחות באו רק ע"י ארון ה' שהוא נושא את נושאי, לא מצד יגיעתו והצלחתו.

מכיון שבני קהת זכו למשאות החשובים ביותר, לכן נתנו להם את הארון. וביאר הרמ"ע מפאנו שנושאי הארון היו לפי סדר הבנים, כי בני קהת עמרם יצחק חבון ועוזיאל, אהרן בנו של עמרם הוא כהן ואינו נושא את הארון, שהוא עבודת הלויים [רק לאחר כניסתן לא"י בימי יהושע, נשאו כהנים את הארון] והרמב"ן בספר המצוות מבאר טעם לזה, כי בתחילה היו רק ג' כהנים בלבד ואין בהם שיעור לכדי נשיאת הארון. לזאת ניתנה העבודה הזאת ללויים.

אשע"כ היה סדר נושאי הארון כך: א. משה בן עמרם בן קהת. ב. גרשם. ג. אליעזר. ד. מעמרם עוברים ליצחק אחיו הבא אחריו, וקרח בן יצחק הוא הנושא הרביעי.

וע"י נשיאת הארון זכה קרח להתרוממות מיוחדת, ק"ו מפרות שזכו לשיר שירה לה', אלא שלא תלה את הזכות בארון אלא בעצמו.

קדושת התפילין כארון הברית בסוד כנפי יונה כנפי הכרובים

ואמר הרבי מקוסוב זצוק"ל שהרבה פעמים כשאדם עומד בבוקר להתפלל שחרית, הוא צריך חיזוק גדול, כי היצר הרע אומר בקרבו 'בהמה שכמותך, וכי ראוי אתה לשורר לפני השי"ת בבית המדרש, מה עשית אתמול?' ולזאת יש לזכור מאמר הזוה"ק [חיי שרה, דף קכט] שקדושת התפילין של יד ותפילין של ראש הם ממש כמו הארון. עליהם נאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. תפילין של יד כנגד מרכבה תחתונה, ותפילין של ראש כנגד מרכבה עליונה.

ובשלה"ק מבואר שזהו ענין 'כנפי יונה' שאלישע בעל כנפיים היה נזהר בתפילין ומצא יונה של זהב, אלו הכנפיים הם ככנפי הכרובים, כי ב' שינין שבתפילין של ראש הם ככרובים שעל גבי הארון. ועי' רבינו בחיי סוף פ' בא שמבאר כי ש' בת ד' ראשין, היא כנגד ד' חיות המרכבה

הכריעו שיחשיב הקב"ה לישראל כאילו עשו רצונו של מקום. ועדיין צריכין אנו למודע.

לא שבו אלא מיראה ונשאר להם חומר השוגג כמזיד בח"ה

ובשיעור הקודם הזכרנו ביאור אחד מרבינו עובדיה ספורנו זי"ע שבאמת לא השלימו בני ישראל את התשובה על חטא המרגלים, וכאשר רואים בפרשה שאף אחר ששבו, נענשו. שרק אמרו 'הננו ועלינו וגו' כי אמר ה' כי חטאנו', וביאר הבעש"ט שזהו נוסח של השב מיראה, שאינו מתעורר מעצמו לשוב, אלא מרוב יראת העונש הוא ממחר לשוב, כי אמר ה' כי חטאנו. ובתשובה מתוך יראה נהפכין הזדונות לשגגות, ולכן עוד לא נתתן אותו העון. כי אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם.

רמזן בחלה ונסכים דאשתנו למעליותא בתשובה מאהבה

וה'ערוגות הבושם' משלים את המהלך הזה בביאור טעם סמיכות פרשת חלה ונסכים לפרשת מרגלים, שהלחם והיין השתנו למעליותא, ומהם אנו לומדים שהתולדה יותר חשוב מהאב בעצמו, כי היין היוצא מהענבים והלחם היוצא מהחיטים נתעלו ממדרגתם הראשונה, והוא כרעיון התשובה מאהבה, שבתחילה היה שם חטא כגרעין קשה של חטה, וממנה יצאה גלוסקא יפה והשתנה למעליותא ע"י תשובה מאהבה, וכן הענבים שכבר אינם ראויים לאכילה מכניסים אותם ליקב ויוצא יין משובח מאד, כתשובה מאהבה שמהפך את הזדון לזכות.

גם בחטאת היה מתנדב אח"כ נסכים הבאים בפני עצמם

וזהו הטעם שכל המביא קרבן עולה על ביטול עשה או על הרהור הלב, מביא גם נסכים כדי לעלות מתשובה מיראה לתשובה מאהבה ולהפוך עון לזכות.

על עצם הקרבן עולה היה מתבונן כדברי הרמב"ן שהיה ראוי לבא עלי מה שעשו לקרבן, אלו הם מחשבות נוגות של תשובה מיראה, אך אח"כ בא חלק האהבה הנשלם ע"י הנסכים.

ומה שקרבן חטאת אין בו נסכים ראיתי בספר קדוש מלפני כמה מאות שנים, שאפילו שאין נסכים בקרבן חטאת, היה דרכם להביא נסכים הבאים בפני עצמן בתורת נדבה.

ברש"י מבואר שלאחר החטאת היה הדרך להביא גם קרבן עולה, שכך היה הדרך לאחר קרבן חטאת היה מתבונן

יחד עם זאת הרי ניכר בספריו שהיה מקובל אמת באופן מופלג. שילוב כזה אינו בנמצא. והוא באחת יורד מספירות עליונות מתוך דביקות קודש, אל עברי פי פחת להציל עוד נשמה טובעת.

היה נוהג בכל שנה לעלות לירושלים למשך שתי חדשים בתלתא דפורענותא ושבע דנחמתא, והיה פרוש ומובדל מדרכי עוה"ז, כמעט לא היה ישן כאן בירושלים, לאחר שכלו ב' חדשיו המתוקים, היה שב לבארא פארק לעסוק בכל התיקים הקשים שיש בגלות אמריקה, והתבטא הנה אני חוזר אל ה-פלאמבינג, כאינסטלטור המלכלך ידיו לטהר את הזוהמא ולהמשיך מים זכים ונקיים.

ופעם אחת הביאו לפניו בחור שהתייאש לגמרי מהיהדות. והודה על האמת שהוא 'קרקפתא דלא מנח תפילין' רח"ל. אמר לו הרבי מקוסוב 'אינך בגדר קרקפתא דלא מנח תפילין כי אין אתה יודע כלל מהו תפילין. תחילה תלמד מה זה תפילין. וכך ישב עמו למשך ג' שעות שהתפילין הם אמירת הקב"ה ליהודי 'אני אוהב אותך, תלבש את החותם שלי על זרועך וראשך, אף שעשית מה שעשית אני משתוקק מאד שתניח את התפילין שלי, נשבע ה' בנפשו, זה כביכול הולך לו בחיים שתניח תפילין ותדע שהוא אוהב אותך.

עכשיו שכבר שמעת מה זה תפילין, בוודאי תניח תפילין מעתה. וכך הוה.

כי כל זמן שאין אדם יודע מהי קדושה לא שייך בו חילול, רק לאחר שידע מהו תפילין ומהו שבת, אזי שייך לומר אם הוא מקדש או מחלל. אם הוא קיבל מתחילה את השבת באופן עקום ומוטעה, אינו בגדר 'מחלל שבת', רק לאחר שילמדוהו מהו קדושה באמת, אזי יכולים לדבר איתו עוד עניינים.

התפלל משה שיעשה הקב"ה לישראל כאילו שעשו רצונו

הזכרנו בשיעור הקודם מדברי חז"ל 'בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מוסיפין כח במפליא של מעלה שנאמר ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר'. ואם לאו, ח"ו מתישין כביכול כח של מעלה שנאמר צור ילדך תשי.

והקשינו איך אפשר להזכיר פסוק זה 'ועתה יגדל נא', שמדבר אחר חטא המרגלים כשלא עשו רצונו של מקום, וא"כ הרי אדרבה אין מוסיפין אז כח במפליא של מעלה. ותירץ מהרז"ו במדרש שאפשר שזכותו של משה ותפילתו

לקח, ויש מפרשים שדברו על עצם השידוך שלקח את צפורה ממדין, והקב"ה אמר להם 'מדוע לא יראתם לעבדי במשה', לכן כבר ידעו ישראל שאין להקשות קושיות כאלה על יהושע בן נון. כיון שהקב"ה ממשיך עם יהושע כאשר עם משה, הרי זה בוודאי על פי הדיבור. אמנם צריכין אנו למודעי על מה ולמה היה הדבר הזה על פי הדיבור, ועוד יש להבין הפלא הגדול שזכתה לנכדים נביאים ומלכים.

התפעלה רחב מכלב ופינחס שביטלו עצמן כקדרים ללא שם

ויש בזה"ק משמעות שמכיון שהיא עשתה מסירות נפש להחזיק את המרגלים בביתה, כיון שהכל ידעו שהבית שלה יושב בחומה, והיה מקום גדול לחשוד בה שהיא מכנסת מרגלים לביתה, וכאשר רואים שכן היה בפועל, תיכף ומיד שלח מלך יריחו לביתה 'הוציא את שני האנשים אשר באו אליך הביתה'. ומה לה לשמור על האורחים האלה, היתה יכולה למסור אותם לידי מלך יריחו, אך היא מסרה נפשה ועשתה עצה ותחבולה להצילם ממות לחיים.

מהיכן קיבלה את הכח הזה?

ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל ישרי הארץ מפניכם: כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן לסיחון ולעוג אשר החרמתם אותם: ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: כלומר שהיה לה התפעלות מהניסים והנפלאות שעשה עמנו השי"ת, ומתוך ההתפעלות אמרה 'כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת'.

יש להבין מהיכן זכתה להתעוררות הזאת?

וחז"ל אמרו שבשעה שהעלתם הגגה עם פשתי העץ והחבל והחלון, ביקשה מהקב"ה שיסלח וימחל לה על אותם החטאים שנעשו ע"י פשתי העץ והחלון הזה, כי על ידם היתה חוטאת ופושעת גם על ז' מצוות בני נח. וביאר השפת אמת בפרשת שלח שה'מכה בפטיש' היה כשהיא ראתה את שני צדיקי עולם כלב בן יפונה ופינחס בן אלעזר, שראתה בהם שלימות נורא מה שאדם יכול לזכות בעוה"ז. ומבואר באור החיים הק' שיש מציאות שהניצה"ק מרגישים ומתעוררים ביותר.

האדם שעליו להשלים עוד את עבודתו, כי החטאת היה רק תשובה מיראה וצריך להתעלות לתשובה מאהבה. ומשמע ברש"י שכבר הביאו לכתחילה עולת נדבה, ומובן ממילא שיש עמו נסכים. וכאמור שאם לא הביא העולה היה מתנדב בנסכים הבאים בפני עצמן, כהשלמת הכפרה בתשובה מאהבה.

נתהפכה רחב מזונה לנביאה אשת יהושע ואם לח' נביאים

ועתה הגיע הזמן לפרש את הפרשה באופן אחר לגמרי, ונקדים תחילה בהפטרת פרשת שלח לך במעשה דשנים אנשים מרגלים שבאו אל רחב הזונה, שהיא היתה טומאה קשה מאד, האשה היחידה בתורה שפרסמו את שמה בכינוי טמא כזה על שעסקה בזוהמא, ואפילו למ"ד שהפירוש שהיתה מוכרת מזון, מבואר שגם זה היה רק לחפות על מעשיה הרעים.

ואעפ"כ כשהיו שני המרגלים בביתה, נפל עליה רוח הקודש ודיברה דיבורים קדושים: כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת וגו'. והיא היתה סבתא של שמונה נביאים ומהם כהנים גדולים, ירמיה אשר בענותות, ברוך בן נריה, שלום, חנמאל, וי"א שגם חולדה הנביאה, וי"א שגם יחזקאל הנביא והושע בן בארי מיוצאי חלציה.

למה התיר הדיבור ליהושע שהיה מלך לישא רחב שהיתה זונה?

ואי' בגמ' במס' מגילה שהיא נתגיירה ויהושע בן נון נשא את הגיורת. ואין לנו השגה כלל בדברי חז"ל הקדושים והטהורים, אך ענין זה מופלא מאד מאד, שהרי יהושע בן נון מלך היה, כמ"ש 'כל אשר ימרה את פיך יומת', כדין מורד במלכות, וכמו שנאמר במשה 'ויהי בישורון מלך', והמלך צריך לדקדק ביחוס ככהן גדול, ואיך נשא את רחב הגיורת, שלפני שנתגיירה היתה הזוהמא הכי קשה בעולם לכל מלך ודוכס שבמלכי כנען.

ובתוספות במס' מגילה וסוטה הקשו גם איך הותר להחיותה והכתיב 'לא תחיה כל נשמה', ו'לא תתחתן בהם'. תוספות מתרצים את חלק ההלכה, אבל יש דברים שמותר ע"פ ההלכה, ואעפ"כ לא מובן כלל על מה ולמה עשה יהושע כן. ותוספות במס' סוטה כתבו 'ושמא על פי הדיבור היה', כלומר שהקב"ה אמר לו לעשות כן. והרי שמכיון שהקב"ה המשיך לדבר עם יהושע גם לאחר מכן, ממילא היה פשוט מדוע עשה כן. ואם כבר היה מעשה דמרים ואהרן שדברו במעשה על האשה הכושית אשר

זהו ענין ההתקשרות שייסד הבעש"ט שיש להסתופף בצל צדיקים וקדושים, שעיי"ז זוכה אדם לשנות נפשו מרע לטוב, באופן שאין לשער ולתאר.

כך היה המעשה ברחב, לא שמעה שיעורי תורה ודברי אמונה, רק 'ראתה' שני אנשים מרגלים חרש, הם מבטלים עצמם לגמרי לשליחותם. זה עושה התפעלות נוראה שאין לשער.

יש משמעות בזוה"ק שבשעה ששלח משה את המרגלים שלו, ואמר 'היש בה עץ אם אין', הוא שלח אותם באמת להוציא את הניצה"ק שצריך להוציא מז' עממין לפני שבאים לכבוש אותם, כי אי אפשר לכבוש מדינה לפני שמוציאין מהם את הניצוצין הקדושים, והרי זהו טעם ד'אל תצר את מואב' וכן עמון, משום שצריך להוציא מהם שתי פרידות טובות רות המואביה ונעמה העמונית.

ומבואר בזוה"ק שהמרגלים נשלחו כדי להוציא את הנשמות הטובים שצריך לבררן לפני שמכלים לגמרי את ז' האומות. הלכו ומצאו לויה של איוב, לא לזאת שלח אותם משה. הם היו צריכים להוציא את ניצה"ק שנשאר עדיין בארץ כנען. וזה שאמר להם 'היש בה עץ', עץ הוא כינוי לענין משובח וזך, 'עץ חיים' היא למחזיקים בה, אך מכיון שלא היו המרגלים לכתחילה בנקיות וזיכוך בבחינת 'חרס', לכן לא זכו למצוא את רחב להשיבה אל הקדושה, אף אם רחב היתה רואה אותם, לא היתה מתפעלת מנחבי בן ופסי וגאואל בן מכי, כי לא ראתה בהם את הזיכוך והטהרה שראתה בכלב ופינחס.

אך יהושע בן נון ידע שאי אפשר לכבוש את ארץ ישראל לפני שמוציאין משם את הניצה"ק, ולכן שלח את פינחס וכלב לשם.

נהפכו פשתן חלון וחבל העבירה לזכויות בתשובה מאהבה

ונודע שהקב"ה מהפך בתחבולותיו סיבות מסיבות שונות ומשונות, וכך סיבב שכל מלכי כנען וכל דוכסיהם יהיה להם איזה שייכות עמה, כדי שלא יצטרכו המרגלים לנסוע לכל עיר ולכל מחוז שבא"י להוציא משם ניצה"ק, לכן הקדימו כל ניצוצי הקדושה הנותרים בז' האומות לבא לבית רחב, ולכן היה די בכך שכלב ופינחס יהיו בביתה וכבר יצאו ידי חובת הריגול שלהם. שהם היו בעלי רוח"ק, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, הקנאי הגדול ביותר על הזנות היה בבית הטינוף הזה, וכן כלב בן יפונה, שהקב"ה מעיד עליו 'כי מילא אחרי'.

וכתב השפ"א שזהו הטעם שהם נקראים 'שנים אנשים מרגלים חרש', אל תקרי חרש אלא חרס, שעשו עצמם כמוכרי כלי חרס. וביאר השפ"א כי החילוק בין שאר כלים לכלי חרס, שבשאר הכלים יש חשיבות ונוי מצד עצמו גם כשאין בתוכו מאומה, לא כן כלי חרס, שאינו מקבל טומאה מגבו, משום שאין לו שום מציאות אחרת רק מאוירו, במה שיש בתוכו בלבד. ולכן מטמא אפילו באוירו בלי מגע בתוכו. כי אין לו שום מהות עצמית.

וזה שכתוב בכלב ופינחס 'עשו עצמן כקדרים' היינו שהרגישו את נפשותיהם ככלי חרס בלי שום מציאות עצמית, ולכן לא הוזכר שמותם, אף שחז"ל גילו לנו שזה היה כלב ופינחס, כיון שהתבטלו לגמרי אין להם שם. עד שהמדרש מפליא בשבחן בפ' שלח 'אין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שנשתלח ונותן נפשו שיצליח בשליחותו'. לעומת המרגלים שהיה להם מחשבות עצמיים, ויש להם שמות בפרשה 'ואלה שמות האנשים...'

כי נודע בכל אתר ואתר שהמרגל האמיתי אין לו שם כלל, יש לו סיפור כיסוי, שם אחר לגמרי, כי זהו מהות המרגל שאין לו שם. ככתוב 'וישלח משה לרגל את יעזר' לא כתוב מי היו המרגלים, כיון שהיו מרגלים אמיתיים שהתבטלו לרצון המשלח, אין להם שם עצמי. וכן נאמר בדוד המלך 'ויציקום לפני השם' בגיבורים שמסרו נפשם על שליחותם להביא דברי תורה. והסימן הניכר שמסרו נפשם, הוא ביטול השם.

אך המרגלים דפרשת שלח הוזכרו שמותם בפסוק, משום שהיה להם חשבונות עצמיים 'הכא אנן רישין'. לא כן כלב ופינחס 'עשו עצמו ככלי חרס' שאין להם מהות עצמית כלל.

היש בה עץ עם אוצר ניצוה"ק של כל מלכי כנען ברחב הזונה

והנה נודע מכמה מקומות שבעצם המציאות שהאדם רואה ופוגש גברא רבה אמיתי, נשתנה מציאותו מהיפך אל היפך, כך התפעלה נפשה של רחב משלימות נפשותם של כלב ופינחס, עד שמסרה נפשה להחליף את כל מהות החיים שלה, לעבור לצד היהודים.

הג"מ רבי אורי זהר זצ"ל שהתעוררות שלו לשוב בתשובה היה משעה שנתוועד עם הג"מ הרב יצחק שלמה זילברמן זצ"ל, היה לו התפעלות מהנקיות שלו, וזה גרם לו להפוך צד, להאמין במה שהאדם הזה מאמין, ולהתדבק במי שהאדם הזה מתדבק. עד שזכה גם הוא עצמו לנקיות וטהרה הזאת בלי שום אינטרס עצמי.

בַּחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדָּתָנוּ בּוֹ וְאֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ וְאֶת אַחִיךָ וְאֶת כָּל בֵּית אֲבִיךָ תֹאסֹפִי אֵלַיךָ הַפִּיטָה: וצריך להבין מהו לשון 'תקות'.

אלא שכאן רמזו חז"ל סוד גדול, כי כל בני ישראל היו עיניהם צופיות לחוט השני שיתהפך ללבן, החוט השני רומז על העונות, ולא נתלבן החוט השני רק כשהזדונות נהפכו לזכויות. שאילו נהפכו לשגגות לא היה החוט מלבין, כי אין השגגה יכולה להרמז בגוון לבן.

כך כשהיא דיברה עם כלב ופינחס שהיא רוצה להתגייר ולשוב בתשובה מאהבה, ולהפוך זדונות לזכויות, זהו התקוה שיש לכל בעל תשובה, אין לך עדות גדולה מזו שהחוט השני נהפך ללבן, ומה שדווקא מהזוהמא של רחב נהפכה אח"כ לאשת המלך ולאמה של נביאים ומלכים.

מה מידת העונש בשנה ליום ולמה אמר הלשון יום לשנה?

היות ונתאחרה השעה נזכיר בקיצור נמרץ מדברי מרן החת"ס זי"ע שהוא ביאר מהלך חדש בכל פרשת המרגלים, שבאמת כן זכו לשוב בתשובה שלימה.

שהרי לאחר העונש הקשה שהקב"ה מעניש על חטא המרגלים נאמר 'יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם', והקשה התוספות יו"ט במס' סוטה פרק א' משנה ט', מה זאת שנענשו 'יום לשנה יום לשנה', והרי אין כן מדתו של הקב"ה להכפיל ולהגדיל את העונש יותר ויותר מעצם החטא? ועוד שהרי למעשה היו במדבר ארבעים שנה, א"כ צריך לומר 'שנה ליום שנה ליום', ולא 'יום לשנה יום לשנה'?

אלא שהכונה שישבו שנה שלימה תמורת כל יום של המרגלים. וא"כ צ"ע מדוע הוכפל העונש כל כך, שנה שלימה תמורת חטא של יום אחד? בשלמא בספר יחזקאל מצאנו בו שאמר לו הקב"ה לעשות איזה פעולה של תיקון כנגד העיר, היה לו לשכב שם יום כנגד תיקון של שנה, זהו במדה טובה, אך במדת פורענות לא מצאנו כזאת? ועי' שיעורי שנת תשפ"ג שזיכנו השי"ת לומר בענין זה שבוע של שיעורים.

שבו מאהבה וזכו לחיות במדבר ברווח ולעמוד על דעת רבם

וביאר החת"ס [וכ"כ התוס' יו"ט בקצרה] שאחרי ככלות הכל הלכו המרגלים בשליחותו של מקום, שהקב"ה אמר למשה רבינו 'שלח לך אנשים', והיה להם מצוה בהליכתן,

והיא הביטה בהם והתעורר בה רגשי קדושה, מחמת כל הניצה"ק שהיו רחוקים מאד מאד שהיא אספה את כל המחנות, ובאותה שעה נתהפכה לגמרי ותשב בתשובה מאהבה.

וביאר מהר"ל זי"ע שמכיון ששבה בתשובה מאהבה, לקחה דווקא את ג' החפצים שהיתה חוטאת בהם הרבה שנים, פשתי העץ, חבל, חלון, ודווקא בהם הצילה את הצדיקים, אף שבדרך כלל אמרינן דאין קטגור נעשה סניגור, הני מילי בתשובה מיראה, אבל בתשובה מאהבה אמרה להציל אותם דווקא בפשתן בחלון ובחבל.

וכתב מהר"ל כי הפשתן רומז על תחילת העבירה, כהרהור רע לפני המעשה הרע, אח"כ החלון הוא 'עין רואה', וכלי המעשה גומרים כעבותות העגלה חטאה. ולא רק היא בלבד, אלא כל חוטא שבעולם יש לו בחי' חבל חלון ופשתן.

וריש לקיש לימד אותנו כי תשובה מאהבה מהפך הזדון לזכות, והוא עצמו היה בעל תשובה כנודע, וכשהרגיש רבי יוחנן שהוא יכול להזכיר לריש לקיש את העבר שלו ולומר לו 'ידע ליסטא בליסטיותיה', הותר לו לרבי יוחנן לומר כן [כשעסקו בהלכות חרב וסכין מאימתי מקבל טומאה] ולא נכשל ח"ו בהונאת דברים, משום שכבר נתהפכו לו העוונות לזכויות.

אבל בדרך כלל אסור לומר לגר ולבעל תשובה 'זכור מעשיך הראשונים'. אלא שידע רבי יוחנן הרגיש בריש לקיש שהוא שב בתשובה מאהבה ולכן הכל נתהפך לזכות. וכמו שאמר הרה"ק רבי חיים דוד דוקטור זי"ע בסוף ימיו 'רבנו של עולם אינני מוותר על שום עבירה, אפילו קלה שבקלות', כי על הכל שב בתשובה מאהבה ומחויב הוא לקבל שכר על כל אחד מהם.

ביקש יהושע בן נון לפרסם לבני ישראל את תוקף הכח הגדול שיש בתשובה מאהבה שהזדונות נתהפכין לזכויות, ולכן נשא את הגיורת הקדושה הזאת, שנתהפכה מבירא עמיקתא לאגרא רמא, כי יהושע ראה ברוח קדשו ריבוי הניצה"ק, והוא היה היחיד מכל ישראל שהיה ראוי להעלות כל הניצה"ק.

תקות חוט השני המתהפך מאדום ללבן בתשובה מאהבה

כמדומה שהרמ"ע מפאנו זי"ע מבאר הא דכתוב בה שיצילו אותה ואת משפחתה ע"י 'תקות חוט השני': הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בְּאֶרֶץ אֶת תְּקֻנַּת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי

וי"א שגם זכו למיתת נשיקה ולא ממלאך המות. כי נאמר בהם לשון 'אסיפה' ופרש"י במ"א 'לא נאמר לשון אסיפה אלא בצדיקים', שכן דרשו בגמ' בסוף מס' סנהדרין על דור המדבר מקרא שכתוב 'אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח', וא"כ מש"כ 'במדבר הזה יתמו' פירושו שיזכו לתמימות ולשלימות. כן ביאר השלה"ק.

במדבר יתמו לשנה עם משה ואכילת מן כנגד יום של חטא

ונמצא כי 'יום לשנה יום לשנה' אינו בתורת עונש, שאין הקב"ה מעניש בכפליים, אלא 'תשאו את זנותיכם' תנשאו ותרוממו את העון שיתהפך לזכות ע"י תשובה מאהבה, ע"י שנה שלימה של לימוד תורה עם משה רבינו ואכילת מן ושתית מי באר.

משל לעשיר שהבטיח לחתנו הת"ח שנה שלימה של 'קעסט', לאכול על שלחנו, כלתה השנה ומרוב חיבתו הוסיף לו עד ארבעים שנה. כך היו בני ישראל ראויים לאכול לחם מן השמים רק שנה אחת, שבו מאהבה ונעשו עונות לזכויות, נתן לנו הקב"ה מן ארבעים שנה, ופטר אותנו מל"ט מלאכות עד ארבעים שנה.

ובפרט לפי מה שביאר החת"ס שכל השפע של פירות ארץ ישראל נכנס לתוך המן, א"כ במקום להתייגע לאכול פירות וירקות ללעוס ולבלוע ולהעלות הנצה"ק, אכלו מן וזכו לכל שפע הניצה"ק המובא בב"ח סי' ר"ח. ולכן אמרו המרגלים על תושבי א"י שבאותו זמן 'סר צלם', כי כל הניצה"ק עברו למן.

וא"כ יש לנו הסתכלות חדשה לגמרי על דור המדבר, וכמה נביאים התנבאו בסנגון הזה, בעל העקדה, החת"ס, תוס' יו"ט, מבי"ט בשם אביו מהרי"ט. זי"ע ועכ"ל.

מפטירין ברחב להודיע שבתשובה מאהבה כאילו עשו רצונו

ועתה נבין איך הזכיר משה רבינו פסוק 'ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר' שהוא פסוק המוזכר במדרש על מצב שישראל עושין רצונו של מקום, כי משה עשה בתפילתו כאילו עשו רצונו של מקום, ע"י שהשיבם בתשובה מאהבה.

והם עסקו בשליחותו של הקב"ה. מלבד יום אחד מתוך אותם מ' ימים באו וגרמו בכיה של חנים.

והנה העונש של החת"ס הוא ש'זכו להיות ארבעים שנה במדבר, לעמוד על דעת רבם משה רבינו, כמ"ש 'כי לא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות עד היום הזה', ופירשו חז"ל שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה. והרי מצאנו בדברי חז"ל שבעבור הבנת התורה וחשק הנפש ללימודה, מותר לו לדחות אפילו את החתונה ומצות פ"ו ומצות ארץ ישראל, כי עזרא הסופר לא עלה לא"י כל זמן שרבו ברוך בן נריה היה בין החיים, הביהמ"ק וגאולת ישראל התעכבה בגלל שיש לו לעזרא רבי שהוא צריך לעמוד על דעתו!

כך כשארץ ישראל עומדת כאן בסמוך, אין נכנסים לה, כי יכולין עדיין ללמוד תורה ממשה רבינו.

וביאר החת"ס שאין זה נחשב עונש כלל. והוסיף התוס' יו"ט שאי אפשר לקרוא לארבעים שנות מדבר כ'עונש' שהרי לא חיו שם חיי צער כלל, אלא חיים טובים ומתוקים. וכך אמר הקב"ה, במדבר הזה יתמו ושם ימותו, אך לא אמיתם מיד אלא אתן להן ארבעים שנות חיים טובים עם משה רבינו, שיוכלו לעמוד על דעת רבם משה רבינו.

הודיעם מידת קיצם מתי ומתו בתוך הקבר ובמיתת נשיקה

דוד המלך ע"ה היה מתפלל 'הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא', לדעת אימתי יסתלק מן העולם כדי להיות מוכן כראוי לכך.

וכך זכו בני ישראל להכין את עצמם ליום תשעה באב שבכל שנה ושנה, ולא מת אחד מהם פחות מבן שישים, הרי שכל אחד ידע באיזה ת"ב יהיה יום הסתלקותו. אחר שהיו בני שישים, ברכו את ילדיהם, והכינו את עצמם ב'מעבר יבק' ועלו השמימה. וכי לזאת 'עונש' יקרא? שלא נהרגו אלא נסתלקו מתוך ענני הכבוד, ולא עוד אלא שכבר נקברו טרם מיתתם. ונודע שהיה השתוקקות הצדיקים שלא להתעכב בין המיתה להקבורה זמן רב, והיו מתפללים על זאת. והם זכו לקבורה מיידית ממש עם הסתלקותם בתוך הקבר עצמו, עצמו עיניים ונסתלקו.

אך לדעת הרמב"ם הכונה על מצות לימוד התורה, ואין מצוה מיוחדת לשוב בתשובה, אך להרמב"ן נמצא 'החוטא נשכר' מצוה חדשה לשוב בתשובה, ביום הראשון שהוא חוזר להניח תפילין הוא מקיים שני מצוות, מצות תפילין ומצות התשובה. אך לפני שחטא, היה מקיים רק מצוה אחת של הנחת תפילין.

וכן ב'סור מרע', לפני שהיה רגיל בגניבה היה מקיים רק מצות 'לא תגנוב' בשעת נסיון, אך לאחר שחטא והורגל בגניבה, ביום שעלה על דעתו לשוב בתשובה ובא לידו נסיון של גניבה ולא גנב, קיים שני מצוות, לא תגנוב, ושבת עד ה' אלקיך. חידוש של הרמב"ן.

ההבטחה לתשובה מיראה ותשובה מאהבה מצוה

וכתב מהר"י אסאד שהרמב"ם והרמב"ן אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי התשובה מיראה היא הבטחה, והתשובה מאהבה היא מצוה. ההבטחה שעתידים ישראל לשוב בתשובה, היינו תשובה מיראה. וכלשון חז"ל שהקב"ה מעמיד עליהם מלך קשה וכו', ועי"ז עושין ישראל תשובה, והרי זה תשובה מיראה.

וכן מדויק מלשון הפסוקים 'והשבות אל לבבך, ושבת עד ה' אלקיך', שני תשובות יש, אחת מיראה ואחת מאהבה. ובזה מיושב התמיהה הפשוטה איך שייך להבטיח שעתידים ישראל לשוב בתשובה, בו בזמן שהאדם הוא בעל בחירה, ואי אפשר להכריחו על מצוה ממצוות ה', אלא שהקב"ה מבטיח לנו שנזכה לשוב מיראה, ועדיין הזדונות נהפכין רק לשגגות בלבד, ועדיין צריכין תיקון הנפש.

ועל זאת באה עבודת האדם להוסיף ולשוב תשובה מאהבה, וזה בא רק מתוך בחירת האדם, כי ענין ה'אהבה' הוא היפך מענין ההכרח.

כלל הרמב"ם מצות התשובה במצות אהבת השם

ובזה מיושב, כי גם הרמב"ן מודה שהתשובה מיראה איננה מצוה, שאם מכים לאדם מכות קשות והוא נכנע, אין שייך לומר שזה מצוה. ירחם ה' ויגן מכל צרות ומחלות, אך כשאדם מתעורר מתוך צרה, או מתוך לימוד ראשית חכמה, אין בזה חלות מצות התשובה.

ועל זאת דיבר הרמב"ם שאין התשובה נמנית עם המצוות. אך הרמב"ן דיבר על התשובה מאהבה, ובוודאי יש בזה מצוה גדולה מאד. ולא רחוקה היא ממך.

יום שלישי כד סיון תשפו

(מס' שיעור 42572170)

תשובה הבטחה או מצוה - למחרת הילולת מהר"י אסאד ז"ל < האם תמנו לגוע במשכן - נתעוררו עתה ולא קודם {א'} >

אתמול הזכרנו שהיה יארצייט מהר"י אסאד אב"ד סארדהעל זי"ע, ועדיין לא הזכרנו ד"ת משמו, ועלינו להשלים החוב.

תשובה הבטחה להרמב"ם ז"ל ומצוה להרמב"ן ז"ל

הנה נודע שנחלקו הרמב"ם והרמב"ן אם התשובה היא מצוה או הבטחה, לכו"ע ה'וידוי' כשלעצמו הוא אחד מהמצוות שבתורה, לומר מפיו 'חטאתי עויתי פשעתי' שנאמר 'והתודו את חטאתם'. ומש"כ בתורה 'ושבת עד ה' אלקיך' היא מתנה מן השמים. כן כתב הרמב"ם בהל' תשובה פרק ז' שהתורה הבטיחה שבסוף יזכו ישראל לשוב בתשובה ומיד הם נגאלים, שנאמר 'והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה, ושבת עד ה' אלקיך, ושב ה' אלקיך את שבותך'.

ומבואר במפרשי הרמב"ם שאי אפשר לומר שהתשובה עצמה היא מצוה, כי אם כבר נכשל וחטא ופשע, הרי פשוט שמהיום והלאה אסור לחטוא ולפשוע, מה שייך לומר שיש לו עוד מצוה של תשובה, אלא שהוידוי הוא מעשה התשובה, אך עצם ההתבדלות מעשיית הרע, הרי פשוט שאסור לו לעשות עוד רע. וכן אסור לו להמשיך לבטל מצות עשה, וכמו שכל 'יהודי מחויב בתפילה ותורה ותפילין וכו'.

ומה שאמרה תורה 'ושבת עד ה' אלקיך', היא הבטחה ולא מצוה. כן דעת הרמב"ם.

אך דעת הרמב"ן שהתשובה היא כן מצוה ממנין המצוות, וכתב עה"פ (דברים ל, יא) **כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנְכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאָתָה הִיא מִמֶּנִּי וְלֹא רִחֲקָה הִיא, שֶׁהַכּוֹנֵה עַל מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה, וְזֶלֶה"ק: 'אֲבָל "הַמִּצְוָה הַזֹּאת" עַל הַתְּשׁוּבָה הַנִּזְכֶּרֶת, כִּי וְהַשְׁבוּתָ אֶל לִבְּךָ (בפסוק א) וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹהֶיךָ (בפסוק ב) מִצְוָה שִׁיּצוּהָ אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן וְכו' כִּי אֵין הַדָּבָר נִפְלָא וְרַחוּק מִמֶּךָ אֲבָל קָרוֹב אֵלֶיךָ מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל מְקוֹם'.**

וכאמור כי רק ה'וידוי' הוא מצוה ממצוות התורה, אך עצם התשובה הוא בכל ענין שבתורה, הלכות תפילה והלכות גניבה וגזילה, כל י"ד החזקה הוא בעצם הלכות תשובה, מי שלא חטא הוא צדיק גמור, ומי שחטא ולומד רמב"ם, הרי כל דברי הרמב"ם מהחל ועד כלה הוא הלכות תשובה, כל הלכה שהוא לומד ומקיים הרי זה תשובה. אבל הלכות תשובה שב'מדע' עוסק ביסודי הדת, שהרשות בכל אחד להיות אם כמשה רבינו אם כירבעם בן נבט, שם הוא מייסד את כח הבחירה שיש בכל אדם.

אך כלפי מצות התשובה לא הזכיר רק את הוידוי בלבד, מלבד זאת, כל מה שיהודי עושה, הוא שב להשי"ת.

הנודע ביהודה הוכיח מהרמב"ם שהתעניות והסיגופים אינם חלק מהתשובה, שאל"כ היה הרמב"ם כותב כך וכך צריך להתענות על חטא פלוני, וכך צריך להתענות על חטא אלמוני. רק הרוקח והאריז"ל עסקו בזה, הרמב"ם רק הזכיר מצות וידוי. והרי במצות וידוי הכל מודים כי 'לא נפלאה היא ולא רחוקה היא ממך'. וכן תשובה מאהבה 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו. ה' יזכנו לכך במהרה אמנן.

ועתה אל תעצבו לשוב מיראה אלא מאהבה דודון המכירה לזכות

כתב השפת אמת [ויגש תרנ"ח] עה"פ 'אני יוסף... ועתה אל תעצבו, ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה, כי למחיה שלחני אלקים לפניכם', וצ"ע שהרי כשלקחו את שמעון מהשבטים כבר שבו בתשובה ואמרו 'אבל אשמים אנחנו.. אשר ראינו בצרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת'. וא"כ כבר שבו בתשובה קודם לזה, ומה רצה מהם יוסף עכשיו?

וביאר השפת אמת שביקש יוסף הצדיק שלא ישארו רק בתשובה מיראה, ולכן אמר להם 'אני יוסף... ועתה', אין 'ועתה' אלא לשון תשובה, אף שכבר חזרו בתשובה בפרשת מקץ, היה זה מתוך יראה, עם אנחת 'אשמים אנחנו... הצרה הזאת'. שבאמת היו בצרה גדולה באותה שעה שאמר להם להביא את בנימין שנפשו קשורה בנפשו. ומתוך קושי הצרה שבו בתשובה.

אך הקב"ה אוהב יותר תשובה מאהבה, שמתוך זה יש לו רווחים כביכול, שהזדונות עצמן נהפכו לזכויות. ולכן אמר להם יוסף 'ועתה אל תעצבו', מעתה תשובו בתשובה מאהבה בלי עצבות אשר מכרתם אותי הנה, מעתה כולנו נשוב בתשובה מאהבה, אף אני אשוב עמכם כי

הרי שאלו ואלו דברי אלקים חיים, כי גם הרמב"ם מונה מצות אהבת ה' בתחילת מנין המצוות. כשאדם מתבונן בריבוי החסדים העצומים שהקב"ה עושה עמו, ושב מתוך אהבה ובושה, זוהי מצות התשובה מאהבה.

אלא שהרמב"ם לא הזכיר שם לשון תשובה רק לשון אהבה, כי הדבר פשוט שמתוך ההתבוננות באהבתו הרי הוא שב אליו בכל לבו.

לא נפלאה ממך ולא רחוקה היא התשובה מאהבה

אך הרמב"ם כן מונה את התשובה כמצוה מיוחדת, היינו תשובה מאהבה, ועליה מעידה התורה 'כי לא נפלאה היא ולא רחוקה'. לא כמו שיש טועים לחשוב שהתשובה מיראה היא דבר קל, אך תשובה מאהבה היא מדרגה מופלגת וקשה להשיגה. לא כן אמר הכתוב 'כי המצוה הזאת' היינו התשובה מאהבה, 'לא נפלאה היא ולא רחוקה היא'.

כי הפסוק הזה עוסק לאחר שכבר באו כל העונשים והיסורים, 'והיה כי יבואו עליך...' ובאותה שעה כבר לא שייך עוד תשובה מיראה, כאשר זקננו שיצאו מאושוויץ לא שבו להשי"ת מתוך יראה אלא מתוך אהבה, כי כל מה ששייך לאיים ולהפחיד על אדם, כבר קרה להם לפני עיניהם, כבר נשארו בערום ובחוסר כל, לא באו לבית הכנסת ובית המדרש אלא מתוך אהבה בלבד. לא היה שייך כלל תשובה מיראה. שאלו את אביכם ויגדכם.

וזש"כ 'והיה כי יבואו עליך' מ"ט שבתורת כהנים וצ"ח שבמשנה תורה, לאחר כל היסורים והתוכחות, לא נשאר אלא לשוב בתשובה מאהבה, ועל זאת מעיד הכתוב 'כי לא נפלאה היא ולא רחוקה היא', כשאדם מתבונן יום יום בהטובות הגדולים שהקב"ה עושה עמו, הרי הוא מתבייש מלפניו ושב מאהבה בכל לב, ומתעורר להטיב מעשיו. ועי"ז נתהפכין כל הזדונות לזכויות. כן ביאר מהר"י אסאד שאין שום סתירה בין הרמב"ם להרמב"ן, הפלא ופלא.

מדע הדת בהלכות תשובה של הרמב"ם ז"ל

ובאמת שהרמב"ם צירף את הלכות תשובה עם ה'מדע', ושם נתבארים יסודי הדעת, כענין ידיעה ובחירה, ושם מגלה איך לזכות לאהבתו ית' כרבי עקיבא ע"י שירות ותשבחות. בעיניו של הרמב"ם הלכות תשובה אינם הלכות אלא כהלכות דעות.

ארבעים שנות המדבר של חסידי בוהוש ושל תלמידי הספורנו

עתה נותר לנו ליישב ההדורים מרן הספורנו עם מרן החת"ס, איך יהיו אלו ואלו דברי אלקים חיים, האם שבו המרגלים מתוך יראה או מתוך אהבה? והתשובה פשוטה כי עם ישראל יש בו הרבה נפשות ומדרגות, חלקם זכו לשוב מתוך יראה, וחלקם זו לשוב מתוך אהבה, אלו ששבו מאהבה היה להם שנות המדבר כגן עדן ממש, לא כעונש כלל, יש להם קדושת פירות א"י בתוך המן, ושומעים תורה ממשה רבינו, ממש שפע מגן עדן. ואלו ששבו רק מתוך יראה נכשלו ואמרו 'ונפשינו קצה בלחם הקלקל', עליהם נאמר 'ארבעים שנה אקוט בדור', אתקוטט בדור.

ומעשים בכל יום שאותו המעמד והמצב יכול להיות לאיש אחד גן עדן ולאיש אחד גהינם. או סכום ממון מסויים, אצל זה נחשב כשפע רב, ואצל השני נחשב כעוני מחפיר. כך הוא המציאות, וכך היה גם במדבר, זה שעשה תשובה מאהבה על חטא המרגלים היה לו גן עדן בארבעים שנות מדבר, כמ"ש באבני נזר ובפאר ישראל, ומי ששב רק מתוך יראה, נשאר כדברי הספורנו שהזדונות לא נתהפכו לזכויות.

וכבר אמר הבעש"ט זי"ע 'אדם נדון בכל יום', תמיד אדם נדון איך הוא יקבל את המציאות של החיים שלו, אם כגן עדן או כבעיות וצרות. וכמעשה דהרבי רבי זושא זי"ע שאין בביתו לא לחם ולא מים והוא יושב וחי בגן עדן, אומר להקב"ה 'זושא רעב' ונפתח לו מעיין דבש מתחת לשיניו. ממש כאוכלי המן. ואנשים הסובבים אותו יכלו לרחם עליו על עניותו הקשה. והוא צוחק עליהם, כי הוא חי בנעימים.

והריני מכיר אנשים שאוכלים ממש פת במלח, ומאושרים עלי אדמות, ומאידך אני מכיר אנשים שיש להם שפע רב טוב, ומתייסרים ביסורי העוני... ירחם ה' על בניו אהוביו.

איך גדל כוח השם בתשובת ישראל מאהבה לחטא דקורח?

ע"כ השלמנו מעט בפרשת שלח, ועתה נעבור לפרשת קרח הבעל"ט בא"י, וגם זה ה'חטא' צריכין למצוא בו התהפכות לזכות ולרווח. וגם בפרשת קרח יכולין לומר 'ועתה יגדל נא כח ה'', אף שהעיזו פניהם כלפי משה רבינו רח"ל, אעפ"כ מוכרח למצוא איזה ענין של התהפכות עוונות לזכויות. כי ישראל שבאותו הדור היו דור דעה,

אני גרמתי לכם בכך שהבאתי דבתכם רעה לאבא, ומכיון שנשוב תיכף בתשובה מאהבה יתגלה למפרע כי 'לא אתם מכרתם אותי הנה' שהרי הזדונות נתהפכו לזכויות. לא עשיתם מאומה, רק הייתם שלוחי ה' להמליכני על מצרים כדי לפרנס את העולם.

ובזה מיושב הסתירה שבפרשת ויגש אמר להם 'לא אתם מכרתם אותי', ובפרשת מקץ כן זכר שמכרוהו ואמר להם 'מרגלים אתם' וכו' וכו'. אלא שבפרשת מקץ שבו רק מתוך יראה, וממילא באמת 'אתם מכרתם אותי הנה', אך 'ועתה אל תעצבו', תשובו מתוך אהבה ושמחה, וממילא יתגלה כי 'למחיה שלחני אלקים לפניכם', היינו שהפכתם את החטא לזכות.

והרי שכל התורה כולה מלמדת אותנו על הדבר הזה, שבתחילה חוזר האדם בתשובה מתוך יראה, ואח"כ יש לו להתעלות יותר ולשוב מתוך אהבתו ית'.

וכאמור שיש לנו הבטחה שנזכה בוודאי לתשובה מיראה, אך התשובה מאהבה יש לנו להתעורר אליה מעצמנו. בסוף השיעור הקודם הזכרנו מהלך נוסף על המרגלים, דלא כרבינו הספורנו שאמר שהם עשו רק תשובה מיראה, אלא כרבינו החת"ס ודעימיה שכן זכו לשוב מאהבה ונהפך להם החטא לזכות ולכן 'זכו' ללמוד תורה ארבעים שנה עם משה רבינו ונעשה כאילו לא חטאו מעולם.

ואמרנו הוספה לזה ב'נאות הדשא' למרן ה'אבני הנזר' זי"ע שזהו הטעם שהביאו נסכים במדבר מאותו אשכול ענבים, כדי לגלות שזכו המרגלים לשוב מאהבה ונתהפך העון לזכות למפרע, עד שהשתמשו באותו אשכול ענבים לנסכי הקרבנות.

ועתה מששבו ישראל מאהבה יגדל כוח השם מזדונות לזכויות

וכתב האדמו"ר רבי ישראל שלום יוסף מבוהוש זי"ע ב'פאר ישראל', כי בני ישראל הרגישו אחר חטא המרגלים שצריך לשוב בתשובה ושוב מאהבה ונתהפכו הזדונות לזכויות, ולכן אמר להם משה רבינו 'ועתה, יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר', 'ועתה' הוא לשון תשובה, לאחר ששבו בתשובה מאהבה, ממילא יגדל נא כח ה', כי הקב"ה כביכול מתגדל ומרוויח מאותו הענין, כי ע"י תשובה מאהבה נהפך הזדון לזכות, ונחשבין כעושים רצונו של מקום ומוסיפין כח במפליא של מעלה. וכדברי המדרש שהזכרנו ביום ראשון.

הותרנו להתקרב לחצר או"מ בהתר ושמא מתוך כך נתקרב לאו"מ

רבינו המזרחי מבאר 'כל הקרב הקרב', כפל בלשוננו, וזה פירושו 'כל הקרב', והרי לכולנו מותר ללכת בחצר אוהל מועד, 'הקרב אל משכן השם', אם יתקרב קצת יותר מזה, הרי ימות.

בשלמא אם לא היה מותר להכנס להר הבית כלל, לא היה סכנת מיתה, אך כיון שמותר ללכת עד אהל מעד, ולא יותר, א"כ הופקרנו למיתה. אך צ"ע מה כל זה שייך לפרשת קרח?

עוד צ"ע מה היתה תשובת הקב"ה לטענה זאת, בסמיכות לפסוק זה כתוב שצוה ה' לקחת את שבט לוי שהם ישמרו על המקדש ויזהירו לבני ישראל שלא להתקרב.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן אֲתָהּ וּבִנֶיךָ אֲתָהּ תִּשְׁאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאֲתָהּ וּבִנֶיךָ אֲתָהּ תִּשְׁאוּ אֶת עֹן כְּהֻנַּתְכֶּם: וְגַם אֶת אֲחִיךָ מִטָּה לִּי שֶׁבֶט אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֲתָהּ וְיָלוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁרְתוּךָ וְאֲתָהּ וּבִנֶיךָ אֲתָהּ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדוּת: וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרְתָּךְ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֹהֶל אַךְ אֶל כָּלִי הַקִּדָּשׁ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמֻתוּ גַם הֵם גַּם אַתֶּם: וְנָלוּ עֲלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזֶר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם: וְשָׁמְרְתֶם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקִּדָּשׁ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כבר אמר לישראל שמירת הלויים ומה חידש ותירץ להם עתה עוד?

וצ"ע שהרי ענין זה שהלויים שומרים משמרת הקודש כבר למדנו לעיל כמה פעמים, ואין כאן חדשות כלל, ואם זוהי התשובה א"כ מה היתה טענתם מעיקרא?

כי בפרשת במדבר כבר כתוב: (ג, ו-י) הַקָּרֵב אֶת מִטָּה לִּי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְשָׁרְתוּ אֹתוֹ: וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶתוֹ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן: וְשָׁמְרוּ אֶת כָּל כָּלִי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן: וְנִתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בָּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְם וְהָזָר הַקָּרֵב יוֹמָת:

וכן בפרשת בהעלתך (ח, יד-ט) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת הַלְוִיִּם מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם: וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּחְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: כִּי נְתָנִים נְתָנִים הֵמָּה לִי מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטָרְתָּ כָּל רָחֹם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: ... וְאֲתָנָה

וא"כ בוודאי לא נשארו בתשובה מיראה אלא נתעלו לתשובה מאהבה, וכאשר יתבאר להלן ב"ה.

מה התעוררו ממיתת קורח הכופר לחשוש לסכנת מיתה במשכן?

ולשם כך נרחיב תחילה בפרק אחד שבפרשה שעדיין לא עסקנו בו בשנים הקודמות:

לאחר בליעת עדת קרח בפי הארץ, ולאחר ענין מטה אהרן נאמר: (במדבר יז, כח) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּוְעֵנוּ אֲבִדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבִדְנוּ: כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל מִשְׁכַּן ה' יָמוּת הָאֵם תָּמֻנוּ לְגוֹעַ. ופרש"י: 'כל הקרב הקרב וגו' - אין אנו יכולין להיות זהירין בכך כולנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד ואחד שיקריב עצמו יותר מחברו ויכנס לתוך אהל מועד ימות: האם תמנו לגוע. שמא הופקרנו למיתה'.

וצ"ע מה ענין ההתקרבות יותר מחבירו וסכנת מיתה לפרשת קרח, אילו היה הסיפור שעדת קרח טעו ונכנסו לאהל מועד ומתו, מובן טענת 'האם תמנו לגוע', אבל פרשת קרח הרי לא היו 'טועים' אלא 'כופרים', קמו עזי פנים שהענינו פניהם במשה רבינו, ואמרו אין תורה מן השמים וכל מה שמשה רבינו אומר מעצמו, מינה את אחיו לכהן ובן דודו לנשיא. וא"כ מה שייך לומר 'האם תמנו לגוע'?

הן גוענו מנא בשרופים אבדנו מנא בבלועים אבדנו מנא במגיפה

ובתרגום עה"פ 'הן גוענו' פירש: 'ואמרו בני ישראל למשה למימר הא מנא קטלת חרבא, הא מנא בלעת ארעא, והא מנא דמיתו במותנא'. חלקם מתו בחרבו של הקב"ה שהיא האש [רבינו בחי] שנאמר 'ואש יצאה מאת ה' ותאכל את מאתיים וחמישים איש מקריבי הקטורת', חלקם בבליעת הארץ, וחלקם במגפה, אלו הם י"ד אלף אנשים שמתו במגפה. ולכן הזכירו ג' לשונות 'הן גוענו' בשריפה, 'אבדנו' בבליעת הארץ - ויאבדו מתוך הקהל, 'כולנו אבדנו' אלפים במגפה.

וצ"ע מה שייך כל זה לטענת 'האם תמנו לגוע' והרי המתים בשריפה היו מקטירי הקטורת שהקריבו אש זרה אשר לא צוה. והבלועים כפרו בתורה מן השמים, דתן ואבירם ומשפחתיהם, וכן המתים במגפה, לאף אחד מהם לא היה שייכות לענין הכניסה לאהל מועד, ומדוע אמרו על כל זה 'כל הקרב הקרב אל משכן השם'?

כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל... להקריב אתכם אליו, לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדות לשרתם'. הרי מפורש בפסוק שמעשה קרח היה לאחר בחירת שבט לוי לשמר משמרת הקודש.

אם הוא כן מדרש אגדה, הרי הוא מדרש פליאה. אינני אומר ח"ו שבוודאי אינו מדברי חז"ל, אלא שצריך לעיין אם הגירסה נכונה כי יש לנו פסוק מפורש שכבר מדובר לאחר התפקיד של שבט לוי.

וכל שכן לפי מדרש חז"ל שהיה קרח מתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, הרי ברור שזה היה לאחר בחירת שבט לוי, שאז נתחלק שבט לוי לבתי אב גרשון קהת ומררי, ובבני קהת בחרו באליצפן להשגיח על נשיאת כלי הקודש בכתף ישאו, ועל זאת נתקנא קרח שהוא בן יצהר הבא אחר עמרם, ולא כאליצפן שהוא בן עוזיאל הקטן מיצהר.

אך על מדרשים י"ל מדרשים חלוקים הם, משא"כ בפסוק מפורש, איך יתכן שהמדרש יחלוק על הפסוק. ואם הוא מדרש אמיתי צריך ליישב את הפסוק.

הזכרנו כל זה שאם אכן מדברי המדרש הוא נתייבשה תמיהתנו הנ"ל, כי בני ישראל שאלו 'כל הקרב הקרב' כשעדיין לא היה עדיין כל תפקידן של בני לוי. אך לפי הידוע בפשטות שפרשת קרח היה בזמנו אחר מרגלים או קודם מרגלים, מ"מ הרי כבר שמענו כמה פעמים על משמרת בני לוי ומה שייך לטעון 'האם תמנו לגוע'. ונזכיר שני מהלכים בזה, המהלך של הנצי"ב בהעמק דבר יישב רק את הקושיא הראשונה, והמהלך של החת"ס יתרץ את שני הקושיות.

חטאו להקטיר קטורת מאהבת הבורא כנדב ואביהו ולא הניאתם המיתה

רבינו הנצי"ב זי"ע מיישב שבפרשת קרח אנו מוצאים שהתעורר בלבם רצון לקרבת אלקים, מאתיים וחמישים איש הקטירו קטורת, וכל אותה מחלוקת התחילה ע"י רצון להתקרב יותר, אף שידעו שההתקרבות היתירה מפסדת מהם חלק בארץ ישראל, רצו למסור נפשם ולוותר על עצמם בשביל ההתקרבות היתירה לאלקותו ית'.

וכבר קדמו להם נדב ואביהו שהקריבו אש זרה אשר לא צוה אותם, אף שהיו גדולים ממשא ואהרן, [כאשר אמר עליהם משה] כי ששם לפני ולפנים יכולין לזכות להשגת נבואה במדרגה מופלגת מאד, וכלשון האוה"ח

את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש: ופרש"י שם: 'ולא יהיה בבני ישראל נגף - שלא יצטרכו לגשת אל הקדש שאם יגשו יהיה נגף'.

וא"כ צ"ע מה היתה שאלתם ומה נתחדש להם עתה בפרשת קרח? ובשעת הדחק י"ל שבאמת שכחו וטענו טענתם, והזכיר להם הקב"ה את מה שכבר נאמר פעמיים לעיל ולעיל. אך העיקר חסר מן הספר.

מכאן שמחלוקת קורח היתה קודם שנתמנו הלויים לשמירת המשכן

ובמדרש אגדה מהודרת בובר מצאתי מדרש פליאה, אינני מאמין שהדברים יצאו מפי חז"ל, ראיתיו רק במאגר בר אילן ולא בתוך הספר, ויתכן שיש טעות בהעתקתן. 'האם תמנו לגוע, מכאן אתה למד שמחלוקת קרח היתה קודם שנתמנו לעשות דגלים וקודם שנתמנו הלויים לעשות המשכן ולשמרו'.

לפי הגירסא הזאת, אין מוקדם ומאוחר בתורה, ופרשת קרח היתה לפני פרשת במדבר, עוד לא היו דגלים במדבר ועוד לא אמר הקב"ה 'אך את מטה לוי לא תפקוד', ולכן טענו 'האם תמנו לגוע' ואז גילה הקב"ה שהלויים שישמרו שלא יעברו אל הקודש פנימה ולא ימותו.

עד האידנא ידענו שנחלקו הראשונים אימתי היה מעשה קרח, דעת הרמב"ן שהוא כסדר הפרשיות אחר מעשה המרגלים היה מעשה קרח, שדתן ואבירם הבינו שנשארים במדבר אמרו 'אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו'. כדרכו בקודש של הרמב"ן שהפרשיות כסדרן בדרך כלל. ויש אומרים שפרשת קרח היה לפני המרגלים, באותו שבוע שישבה מרים בחוץ. וי"א שזה היה עוד לפני קברות התאוה. אך לכו"ע היה זה לאחר עשרים באייר שנעלה הענן ונסעו, בין כ' אייר לאלול.

אבל במדרש אגדה הנ"ל הקדים את פרשת קרח לפני כל חומש במדבר, וראיתו הוא מהטענה הנ"ל 'למה היו מתרעמים לומר האם תמנו לגוע', והרי כבר אמרו בפרשת במדבר ובפרשת בהעלתך שהלויים ישמרו משמרת הקודש.

הלוא אמר משה לבני לוי המעט מכם כי הקריב וקורח נתקנא באליצפן?

הטעם שאינני מאמין שזה מדברי חז"ל כי בריש פ' קרח אמר משה רבינו להדיא 'שמעו נא בני לוי, המעט מכם

הקודש. אעפ"כ אמרו בני ישראל למשה אחר פרשת קרח 'הן גוענו אבדנו כולנו אבדנו', וכמ"ש בתרגום שחלקם מתו בחרב, וביאר רבינו בחיי בחרב האש של הקב"ה שאכלה את חמישים ומאתיים מקריבי הקטורת. והרי היו להם משפחות. באו בני המשפחה לפני משה וטענו 'האם תמנו לגוע'.

ביעקב אבינו כתוב לשון 'ויגוע' ופרש"י שלא נאמר לשון גויעה אלא בצדיקים, ומה שנאמר גם בישמעאל כן, מלמד שעשה תשובה.

האם תמנו לגווע כצדיקים כמותם לכשתגבר אצלינו התשוקה לדביקות

וז"ל הנצי"ב: 'ואמרו עוד האם תמנו לגוע. הרי כל איש ישראל לא נפלא ממנו להשיג באיזה שעה רצון ותשובה לאהבת ה'. וכמו שהעיד משה רבינו בספר דברים ד' ד' וכ"ד ע"ש שהיה אותו הדור כולם יודעים מזה העונג הנפלא, וא"כ אין איש ממנו בטוח בחייו. ופי' תמנו לגוע פירשו המפרשים כולנו הולכים לגוע. וכו', והנה על כ"ז היתה התשובה שאהרן ובניו נזהרו שלא יניחו לזר ליכנס ולפרוץ הגדר'.

מכיון שכבר זכו לטעום טעם הדביקות בהר סיני, פנים בפנים דיבר ה' עמכם, וכשאדם כבר זכה לטעום את הטעם, יש לו תשוקה תמידית איך יזכה עוד לטעום זה הטעם.

ולכן אמרו 'האם תמנו לגוע', והרי תמיד יהיה לנו חשש זה שיתעורר בלבינו השתוקקות מופלגת, ונבא לידי סכנה. עד שאמר להם שהלויים ישמרו עליהם.

מאן דנכית ליה חויא מחבלא מידחל ונתעוררו עתה ולא מקודם

על דרך זה כתב האור החיים הק' בקצרה עה"פ 'כל הקרב הקרב': 'נתעוררו עתה ולא קודם, הגם שכבר נאמר להם דבר זה שכל הקרב יומת, על דרך אמרם במדרש מאן דנכית ליה חויא, מחבלא וכו'.

ומציין לדברי המדרש שיר השירים רבה [א,יד] ר' פנחס בשם ר' לוי אמר מתלא אמה, דנכית ליה חויא חבלא מדחיל ליה, פירוש, המשל אומר שכל מי שכבר קיבל פעם נשיכה מנחש, אפילו מחגורה וחבל הוא מפחד. שכל חבל דק נדמה לו כנחש.

בימינו זה נקרא בשם טראומה, וכדרך הנשים שכיון שראו פעם ג'וק בפנית הבית, מאותה שעה ואילך כל לכלוך שחור נדמה לעיניהם כג'וק של ממש.

הק' על נדב ואביהוא 'תגעל הנפש את הבשר' ונתדבקו למקור חי החיים.

ואהבת ה' חזקה היא עד מאד, יותר חזקה מהמות 'כי עזה כמות אהבה', נדב ואביהוא ידעו היטב שהם מסתכנים בסכנת מיתה בהכנסם לפניו, אלא שהתאוה לדביקותו ית' יותר חזקה מהמיתה, אי אפשר לאיים עליהם במיתה, כי תגעל נפשם את בשרם.

והרי לנו גודל מעלתם של בני ישראל, שאף שהזהירם משה שהקטורת מסוכן מאד, 'וכי לא טפשים היו, שכך התרה בהם ואעפ"כ הקריבו קטורת?' והרי ידעו היטב שרק אחד יוצא חי וכל השאר ימותו. אלא שבשעה שמשה רבינו אמר להם 'בוקר ויודע ה' את אשר לו', כביכול קבלו רשות להקטיר קטורת, שכחו לגמרי מעצמם ומחיהם, ורצו להקטיר קטורת, בחד קטירא אתקטרנא.

'ואש יצאה מאת ה' ותאכל חמישים ומאתיים איש מקריבי הקטורת', דומה להלשון הכתוב בנדב ואביהוא 'ותצא אש מלפני השם'. והרי הלשון 'ואש יצאה מאת השם ותאכל', הוא לשון נורא מאד, יצאה אש עליונה מפי הגבורה ותאכל אותם, הם נכללו בחי החיים. לזאת היה הרה"ק רבי מיכלע זלאטשובער זי"ע משתוקק כל ימיו, אלא ששמרו עליו שלא יגוע מרוב דביקות. והג"מ רבי יצחק אברבנאל זי"ע היה לו שומר שהיה שומר עליו בכל יום בשעת דביקותו שלא תצא נפשו. וכן מסופר על היהודי הקדוש זי"ע ועוד צדיקים.

ב'נדב ואביהוא' כתוב 'ובנים לא היו להם', כביכול כך היה מעשה בחמישים ומאתיים איש, גם כשהאשה והילדים בכו והתחננו שלא ילכו להקטיר קטורת ולא ימותו, עשו עצמם כמי שאין לו בנים מרוב אהבת ה'. וכאשר שאלו המשפחה את ריש לקיש איך אתה הולך ללמוד, מה יהיה עם פרנסת הילדים, השיב 'וכי כלו העשבים באגם?' כי מרוב אהבת התורה והדביקות בה' נתקיים בהם 'את אחיו לא ידע ואת בניו לא הכיר'.

ואם נתגלה שיש בכלל ישראל מאתים וחמישים צדיקים כאלה, א"כ יש עוד צדיקים כאלה בכלל ישראל, כביכול כלל ישראל 'מולידים' צדיקים כאלה שמסכימים לוותר לגמרי על עצמם לרוב אהבתם את ה', ואין המיתה מאיימת עליהם כלל.

ובזה מיושב כי אע"פ שידעו מתחילת חומש במדבר שיש גדר קדושת המשכן, ההיכל וקדש הקדשים, והזר הקרב יומת. וכבר העמידו את הלויים שישמרו על משמרת

שפקפקו על כהונתו של אהרן, והעזיזו פניהם נגד משה רבינו, העון הזה יהיה ח"ו פקידה לדורות, בבחי' 'וביום פקדי ופקדת'.

שהרי טסי הנחושת על המזבח, היה לו סוף ושכחה, לאחר שכבר לא ידעו שהם באו ממקריבי הקטורת, אבל מטה אהרן נותר עד היום הזה אצל הארון, וברמ"ע מפאנו מבואר שאפילו כשיבא משיח צדקנו ויתגלה הארון ממעמקים, יתגלה גם מטה אהרן עם שקדיה ופרחיה.

המשיכו לחשוד שזייף משה הכתב וציוה להשים מטה אהרן לזיכרון

וכתב מהרש"ק שכן מצא בדברי ה'אבן עזרא' זי"ע ביאור מבהיל, שלאחר שהוציא משה רבינו את המטות וראו הכל כי מטהו של אהרן פרח, נאמר 'ויראו ויקחו איש מטהו', וצ"ע מה הענין בלקיחת שאר המטות הביתה. [בשנים קודמות הזכרנו בזה דבר נפלא מחומש אזניים לתורה]

וביאר האבן עזרא שעדיין היו חושדים במשה שהוא מזייף ומשקר רח"ל, שמא מטהו של זבולון היה פורח, וגירד משה את שם זבולון וכתב עליו אהרן. לכן לקחו כל אחד איש מטהו לבדוק בבית היטב אם לא זייף משה את הכתב. עד כדי כך היו מקטני אמנה!

תיכף אמר הקב"ה להשיב את מטה אהרן לקדש הקדשים לזכרון לאות לבני מרי, על החוצפה הזאת שלקחו איש מטהו, בחשד ועזות בנאמנותו של משה רבינו, ובאמת בוש הוא לכלל ישראל שהם נזכרים לאות לבני מרי. ועל זאת אמרו 'האם תמנו לגוע' מכיון שנשאר זכרון החטא לדורות, שמא יתפסו אותנו על כל דבר קטן, אם חוט השערה מהאדם יכנס לקודש, ימיתוהו מחמת קפידת מדת הדין לבני מרי. וכמ"ש חז"ל 'לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה'.

נתעוררו עתה מחזרת המטה למשמרת ונשאר זיכרון החטא פקוד לדורות

ובזה מיושב סמיכות הפסוקים, דווקא בגלל הכנסת מטה אהרן לקדש הקדשים, החלו לצעוק 'הן גוענו כולנו אבדנו'.

אך עדיין לא נתיישב מה התשובה לשאלה זאת. וגם עדיין לא נתבאר איך הזדונות של עדת קרח נתהפכו לזכויות ע"י תשובה מאהבה, ב"ה יש עוד כמה ימים עד שבת קודש...

כך ביאר האור החיים הק' שעד אז שלא היו מאורעות במדבר, לא היו חוששים, אך עתה שראו שמקריבי הקטורת נכנסו בפנים ומתו, אמרו 'כל הקרב הקרב...', הרי שבאמת יש מה לפחד.

ולפי זה עדיין צ"ע מה היה התשובה לטענתם, שיש לויים ששומרים משמרת, הרי שחוזרים על הישנות, ולא השיבו להם מאומה.

ובאמת אסור לומר שמשה רבינו נתן להם 'רשות' להקטיר קטורת, הס מלהזכיר, כי לא קיימו באותה הקטורת מצוה, אדרבה היא היתה אש זרה. וא"כ מה היתה התשובה לאותה טענה?

ראו בחוש כי פרח מטה אהרן במשכן וגדלה יראת מיתתם ממנו

כעין זה ביאר רבינו המלבי"ם זי"ע על פי דרכו שלאחר שראו שהמטה שעומד בקדש הקדשים מתפעל ופורח ומוציא שקדים, ראו בחוש שהמשכן יכול להפוך מציאות של חפץ דומם, באותה שעה קיבלו יראה גדולה ומוחשית בלבם מקדושת המשכן, ואמרו 'כל הקרב הקרב יומת'. אף שכבר ידעו ושמעו והאמינו שזהו מקום קדוש, אך אינו דומה שמיעה לראיה, עתה ראו שזה פועל פעולה גשמית של נס ממש, לכן נכנסו לפחד יותר.

פריחת המטה הוה סיבה לחיים ולמה לא התייראו ממות נו"א

וצ"ע בכמה פנים: א. שהרי כבר ראו בנדב ואביהוא שנכנסו ומתו. ב. מה לכם לפחד, אל תקריבו קטורת זרה ואל תפחדו. ג. מה להם לפחד מהוצאת השקדים מהמטה, והרי אדרבה המשכן הופך ממת לחי, ממטה יבש לדבר חי המוציא שקדים, איך אמרו כל הקרב הקרב יומת, אדרבה כל הקרב יתרפא מכל המחלות ויוציא פירות נפלאים?

ציוה ליתן מטה אהרן למשמרת וחששו שיהא זיכרון נצח לחטאתם

את דברי החת"ס שמיישב כל הענין, כבר לא נספיק ללמוד היום, אך לעת עתה נזכיר מה שראיתי בדברי מהרש"ק זי"ע ב'חכמת התורה' שהפחד 'הן גוענו' היה באמת ממטה אהרן, אך מסיבה אחרת, כי הקב"ה אמר להשיב את המטה עם השקדים בקדש הקדשים ויהיה לזכרון לאות לבני מרי, כששמעו זאת החלו לחשוש שהקב"ה רוצה שיהיה לפניו זכרון תמידי שהיו אנשים

דיין שהתמנה משמיא בדרך שרצה ע"י ממון

אך בספה"ק 'חכמת התורה' למהרש"ק זי"ע מצאתי פירוש נאה באימרה החסידית הזאת, אם חסידים אומרים כן, צריך שיהיה בזה אמת. והרי יש להבין על מה ולמה יוליך הקב"ה את כלל ישראל באופן כזה, שמאמינים במקל פשוט והוא עושה מופתים?

כתב מהרש"ק ב'חכמת התורה' ע"פ מש"כ בשו"ע חו"מ סי' ח' שהדיין שנתמנה בשביל כסף וזהב, מצוה לבזותו. אין בו מצות כיבוד. וב'באר הגולה' כתוב שהמקור הוא בירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג, 'רבי מנא מקל באינון דאתמנון בכסף, רבי אמי קרא עלייהו אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם'.

והקשה מהרש"ק מה חטא ומה פשע שנתמנה ע"י כסף, והרי אמרו חז"ל שאפילו ריש גרוגותא משמיא הוא דמוקמי עלייהו, אפילו המיניו על חפירת הבור ודליית המים, כראש העיר או ראש שכונה, ממנים אותו מן השמים. אף שראש העיר היה לו מפלגה ומטה מפלגה עם כל דרכי הפוליטיקה הידועים והמפורסמים, ושכנע אנשים שיבחרו בשבילו, עם כל מיני חשבונות של 'שמור לי ואשמור לך', אעפ"כ בסופו של דבר, מן שמים הוא דמוקמי להו [ב"ב צא] וא"כ מדוע היה רבי אמי מזלזל בדיינים שנתמנו ע"י כסף?

אלא ש'בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכין אותו', לכן מינוהו מן השמים, כיון שהיה רוצה בכך, אך אין זה ראייה שצריך לכבדו, כי מי אומר שמן השמים מינוהו כשכה, שמה כעונש, שהרי 'חוצפה אפילו כלפי שמיא מהניא', כיון שהוא רצה בעקשנות גדולה להיות ריש גרוגותא, הולכינהו כן מן השמים. אך אילו לא היה מתעקש לזה, לא היה בא לזה.

וביאר מהרש"ק שהשבטים אמרו על יוסף 'המלוך תמלוך, אם משול תמשול', אע"פ שמן השמים הראו לו כן בחלומותיו. לא חשבו שהוא שקרן, אלא שאעפ"כ טענו עליו מכיון ש'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו', אתה רצית למלוך לכן הראו לך כן בחלום. וכן משמע בתרגום 'המלכי את מדמי לממלך עלנא', כיון שרצית בכך, הראו לך כן בחלום.

וכתב מהרש"ק דהא דאמרו חז"ל 'מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול', יש לחלק בו אם הוא נתמנה מצד המלוכה עצמה, או בהשתדלות שלו באופן של 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו', כי אם הוא השתדל

יום רביעי כה סיון תשפו

(מס' שיעור 42608488)

אַלֶּף לַמָּטָה - הִילּוּלַת רַבִּי בַּעֲרִישׁ מִבִּיאֵלָה זִי"ע << הָאֵם תִּמְנֹו לְגֹועַ בְּמִשְׁכָּן - נִתְעוּרָו מִפְּרִיחַת מִטָּה אֶהְרֹן {ב'}>>

היום יארציט הרה"ק רבי דוב בעריש בן רבי אברהם מביאלא זי"ע ועכ"י.

גם אם אלף יהודים יאמינו במקל כיצד?!

יש מימרא בחצרות החסידים שאם יאמינו עשרה יהודים במקל, יוכל המקל לפעול מופתים. כן מבואר ב'בוצינא דנהורא' להרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע ועכ"י סוף פרשת קרח, וכן אמרו בשם הרה"ק מרוזין והרה"ק מקאצק. זי"ע.

כל ימי גדלתי בין החכמים ועדיין לא הבנתי את המימרא הזאת.

ונחשב לכם תרומתכם מן הרע וע"י חש"ו

מעשה שהיה בהג"מ רבי אייזל חריף זי"ע שהיה דר בסלונים, וכשישב בעל ה'יסוד העבודה' על כסא האדמו"רות שאל אותו רבי אייזל 'וכי נהייתם רבי?'. השיבו הרבי ע"פ מש"כ בסוף הפרשה 'ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן', נעשה כאומר 'אני חיטה אחת מתוך כל שאר החיטים, אלא שהרימו אותי כאחד מתוך כולם, אין בי מעלה יתירה משאר בני גילי'.

אמר לו רבי אייזל 'והרי אין לתרום מן הרע על היפה...'. השיבו הרבי: והרי בדיעבד כתוב במשנה 'ואם תרמו, תרומתם תרומה'.

הקשה רבי אייזל שוב: והכתיב במשנה 'חרש שוטה וקטן שתרמו, אין תרומתן תרומה...'. מי הם החסידים שהחליטו להרים אתכם יותר מכולם...

והכל יודעים שהאידנא תם הוויכוח...

עכ"פ יש להבין מהו המקור למימרא החסידית שאם יאמינו עשרה אנשים במקל, יוכל גם המקל לעשות מופתים, ויש שהחמירו לומר שצריכין אלף חסידים שיאמינו בו, כדכתיב 'אלף למטה אלף למטה...'. אלף אנשים יאמינו במטה, הוא יוכל לעשות מופתים.

כתב ב'חכמת התורה' בשנת תר"ו, משמע שהיה חסיד והיה אומר את תפילת הרבי רבי אלימלך זי"ע קודם התפילה] והרי בדרך כלל יש יצר של קנאה ושנאה, והוא גורם לאדם שלא יראה את מעלת חברו, אלא חסרונו. וביאר כי יצר הקנאה גרם לעדת קרח לקנאות באהרן, כי לא ראו בו את מעלותיו הגדולים. לא לחסרונם של אהרן היה כן אלא מצד יצר הרע שבהם.

ולכן אמר הקב"ה להניח שאר המטות אצל מטה אהרן, כשהסובבים אותו יהיו בעיני עצמם כ'מטות' בלבד, בוודאי יראו את מעלותיו של אהרן.

הרי שיש כאן שני חלקים, אחד מצד אהרן בעצמו, שבכדי שהוא יפרח צריך שיהיה מטה פשוט בעיני עצמו. וכדי ששאר השבטים יכירו במעלותיו, צריכין שגם המה יהיו כמטות בעיני עצמם, בלי קנאה ובלי שנאה. ואז יראו הכל כי פרח מטה אהרן.

ויקחו איש מטהו בלא קנאה וראו במעלת אהרן

ובזה מובן ההמשך 'ויראו ויקחו איש מטהו', כדי לסלק יצר הקנאה והשנאה מלבם, לקחו לעצמם את המדה הזאת להיות פשוט כמקל בעיני עצמו, וממילא האמינו באהרן הכהן.

ב"ה כל גדולי ישראל לדורותיהם היו כמטה פשוט בעיני עצמם, הבעש"ט, המגיד, החפץ חיים, כל צדיקי הדורות לא היה להם שום רצון עצמי של מלכות ושררה, זה היה בעיני עצמם מאוס ומבוזה.

צדיקים בבחינת יו"ט דישראל קדשינהו לזמנים

ואעפ"כ יש שני בחינות אצל צדיקים, 'מקדש השבת', ו'מקדש ישראל והזמנים', הראשון נתגלה קדושתו מאליו, והשני גילו ישראל את קדושתו. אך שניהם אין חפצים בהתמנות כלל, אלא כ'מטה אהרן', 'והיה האיש אשר אבחר בו, מטהו יפרח'.

מה התעוררו לירא מהמשכן ומה חידש להשיבם נחזור לעניננו.

וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּוַעְנוּ אֶבְדְּנוּ פָלְנוּ אֶבְדְּנוּ: כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל מֹשֶׁה ה' יָמוֹת הָאֵם תִּמְנֹנוּ לַגִּזְעַ [יז,כז]: ותרגם אונקלוס: ואמרו בני ישראל למשה למימר הא מננא קטלת חרבא הא מננא בלעת ארעא והא מננא דמיתו במותנא:

בפוליטיקה להיות מלך ונתמנה לך, מותר לו למחול על הכבוד שהוא לקח לעצמו בכח. [כאשר בסופו של דבר הוא מתבזה בבזיון רב, אשר לא היה שייך שיתבזה כ"כ הרבה, לו היה יושב לכתחילה בצד].

פרח מטהו להורות שנבחר בלא רצון עצמי

עפ"ז ביאר מהרש"ק פסוק בפרשת קרח שאמרו ישראל למשה ואהרן 'אתם המיתם את עם השם', ופירשו הראשונים שהטענה היתה 'היה לכם למחול על כבודכם'. הרי שהם חשדו במשה ואהרן שההתמנות שלהם התחילה באופן של 'בדרך שאדם רוצה לילך', שהם רצו להיות מלך ומנהיג ועי"ז נתמנו מן השמים, לכן תבעו שהם צריכים למחול על כבודם.

מה עשה הקב"ה, צוה לקחת 'מטות', 'והיה האיש אשר אבחר בו, מטהו יפרח', כלומר המטה של אהרן, כי אהרן היה בכהונתו בעיני עצמו כמו מקל פשוט, כמו שאין מקל בעולם שהוא רוצה לפרוח ולהוציא שקדים, כך הוא בלבם של גדולי ישראל שבכל הדורות, שבתוך הלב אין לו שום רצון ליטול מלוכה, 'והיה האיש אשר יבחר בו, מטהו יפרח', מדוע אני בוחר באהרן, דווקא בגלל שהוא כמקל פשוט בעיני עצמו, ולסיבה זאת בחרתי בו. לא שהוא רוצה להתמנות ח"ו, כי אדרבה 'אהרן בוש וירא מלגשת'. 'ואהרן מה הוא', בלי שום רצון עצמי. ועי"ז 'והשיכותי מעלי תלונות בני ישראל אשר הם מלינים' שהם טוענים מדוע לא מחל אהרן על כבודו, כי אינו יכול למחול על 'כבוד שאינו שלו'.

רק אם יהודים יאמינו במי שהוא מקל

ועתה מובן מה שאמרו החסידים, שעשרה אנשים יאמינו במקל, יוכל לעשות מופתים, לא אמרו החסידים 'אפילו במקל', אלא 'רק במקל בלבד'. שאילו הם מאמינים במישהו שהוא רוצה בכך ומשתדל להתמנות והולך בדרכי פוליטיקה של שקר, הרי אינו כלום, עליו נאמר אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם. ולא יושפע ממנו שום שפע, לא ברוחניות ולא בגשמיות.

כי כדי לזכות לדרגה זאת להיות 'מקל', צריך שיהיה גברא רבה מופלג מאד שכבר זכה למדת ההשתוות. הלוואי שנזכה למדרגה כזאת. וכשימצאו עשרה חסידים 'מקל קדוש כזה', ויאמינו בו באמונת צדיקים, בוודאי יראו בו מופתים ברוחניות ובגשמיות.

מהרש"ק מוסיף עוד לאידך גיסא, כי הנה אנו מתפללים בכל יום 'שנראה כל אחד מעלת חברינו ואל חסרונם' [כן

האבן עזרא, ומעשה קרח היה גם לאחר המרגלים כדעת הרמב"ן. עמדו ואשמעה איך הכל אמת.

כיון שעדיין לא נכתב בתורה והזר הקרב יומת

ותחילה נקדים בפלא נוסף בדברי הרשב"ם בפסוק זה [יז, כז]: 'שעדיין לא התרה בם הקב"ה שעדיין לא נכתב והזר הקרב יומת. ולכך הוא מזהירם בפרשה זו וזר לא יקרב אליכם והזר הקרב יומת שמכאן ואילך לא יקרב כלל ולא ימותו שאפילו בפרשת אמור אל הכהנים שכתוב שם דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך אשר יהיה בו מום לא יגש להקריב לחם ה'. שם לא פסל אלא בעלי מומים אבל זרים לא פסל. ומה שפסל שם בפ' אמור אליהם כל איש אשר יקרב וגו' באובד בטומאת הגוף מדבר אבל בעמוד' זרים במשכן ובכליו לא ראינו עדיין חיוב מיתה'.

הרשב"ם מתרץ את הקושיא השניה הנ"ל, שאע"פ שכבר שמענו על שמירת הלויים, עדיין לא שמענו עד הנה כי 'הזר הקרב יומת'. וזה מה שנתחדש עתה לאחר טענת 'כל הקרב הקרב', כי ראו שמי שמתקרב יותר מדאי מת, נבהלו ואמרו 'האם תמנו לגוע', ואז נתחדש בפרשה 'והזר הקרב יומת'.

הלוא כבר שילש בפרשת במדבר אזהרת הזר הקרב?

והקשה האדר"ת זי"ע בספרו 'זהב שבא' על מס' פסחים בדף סד. 'לא זכיתי להבין דברי הרשב"ם, והרי בפרשת במדבר נאמר שלש פעמים והזר הקרב יומת'. ולא שייך לומר שהרשב"ם שכח ג' פסוקים בפרשת במדבר שהוא בעצמו פירש שם את הפסוקים. והרי פרשת במדבר מוקדמת בוודאי לפני פרשת קרח.

והוסיף האדר"ת שהרשב"ם בעצמו כתב בפירושו על מס' בבא בתרא דף יט 'אי' בסדר עולם שמעשה קרח היה אחר מעשה מרגלים, וא"כ כבר ידעו ישראל כמה פעמים ש'הזר הקרב יומת'. איך אמר הרשב"ם כאן שלא ידעו מזה עד הנה?

סברו שלא נאמר כל הזר הקרב יומת אלא בבע"מ

רבינו ה'חזקוני' כתב כאן 'שהיו סבורים שעדיין לא נאמר והזר הקרב יומת אלא בבע"מ מומין'. לדבריו כן זכרו ישראל את הפסוק 'והזר הקרב יומת' אלא שפירושו רק על בעלי מומין.

וצ"ע על מה ולמה יכנס סברא כזאת בראשם, והרי נאמר להדיא 'והזר'.

הקשינו בשיעור הקודם שני קושיות. א. מה שייך חשש כזה אחר מעשה קרח ועדתו, והרי הם מתו בגלל שפגמו בכבוד משה וכפרו בתורה. וכי מתו בגלל שקרבו אל משכן ה'? ב. מה היתה התשובה לטענה זאת, ששבט לוי ישמרו על המקדש שלא יקרבו זרים. והרי הענין הזה כבר כתוב בפרשת במדבר ובפרשת בהעלתך להדיא, א"כ מה חידוש נתחדש להם עתה שלא ידעוהו לפני כן? אתמול הזכרנו מדרש אגדה ממהדורת בוכר, [הוצאה לאור של כתבי יד, שלא היה מקובל בכל הדורות] והתבטאינו בביטוי חריף מדי, כאילו אין אמת באותה גירסא משום שמצאנו פסוק מפורש שלא כדבריהם. ועלינו לשוב בתשובה, כי על מדרש חז"ל צריכין להתייגע ולהבין, ולא לדחות הגירסא. וב"ה יגעתי ומצאתי.

הלשון באותו מדרש הוא כך: 'מכאן אתה למד שמחלוקת קרח היתה קודם שנתמנו לעשות דגלים, קודם שנתמנו הלויים לעשות המשכן ולשומרו, שאם היה אחר כן, למה היו ישראל מתרעמים על הדבר הזה שיתן הקב"ה שומרים למשכן, והלא כבר נאמר לקחת הלויים בפרשת בהעלתך נתונים המה לי מאת בני ישראל'.

קדם קורח למינוי הלויים ומה א"ל המעט כי הבדיל?

אותו המדרש מקדים את מעשה קרח לפני פרשת במדבר, שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ועל זאת אמרנו שהיא מילתא דתמיהא במאה, כי אף שנחלקו הראשונים אם מעשה דקרח היה קודם המרגלים או לאחר המרגלים, דעת האבן עזרא שזה היה לפני המרגלים, ודעת הרמב"ן שזה היה לאחר המרגלים. אבל איך אפשר לומר שזה היה לפני פרשת במדבר, והרי כתוב להדיא שאמר משה לקרח: (טז, ט) 'הַמַּעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן ה' וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: וַיִּקְרַב אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲחֵיהָ בְּנֵי לֵוִי אֹתָהּ וּבִקְשָׁתָם גַּם כְּהֹנָה'. וא"כ איך אפשר לומר שפרשת קרח היה לפני מינוי הלויים?

אתמול אמרנו שאם המדרש נחלק על הפסוק, הפסוק נשאר פסוק והמדרש הוא פליאה, ועתה יש לומר להיפוך, שהמדרש הוא דעת חז"ל וצריך ליישב את הפסוק. וגם להתייגע להבין איך 'אלו ואלו דברי אלקים חיים', הכל אמת, מעשה קרח היה קודם פרשת במדבר כדברי מדרש אגדה, ומעשה קרח היה גם לפני פרשת המרגלים כדעת

סבר הרשב"ם כמ"א שפרשת קורח קדמה לפרשת במדבר

אמנם עכשיו 'שזכינו' למדרש אגדה הנ"ל שפרשת קרח היה לפני פרשת במדבר, וכל אלו הפסוקים ד'הזר הקרב יומת' היה לאחר פרשת קרח ומתנות כהונה. בזה יש לנו פירוש בדברי הרשב"ם. לולא המדרש הזה אין לנו יד ורגל להבין את דברי הרשב"ם כלל. אך עתה שנתגלה שפרשת קרח היה לפני מינוי הלויים, ניחא. כי אין מוקדם ומאוחר בתורה.

הכירו ישראל מעצמם חלוקת הדגלים מצוואת מיטת יעקב

ועתה מצוה ליישב מקרא שכתוב שאמר משה לקרח: (טז, ט) 'הַמַּעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן ה' וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם' והרי לדברי המדרש הנ"ל, עדיין לא הובדלו הלויים לעמוד לפני העדה לשרתם?

ויש ליישב בדוחק כי רש"י בפרשת במדבר מספר לנו שבמצות הדגלים נאמר 'באותות לבית אבותם', 'באות שמסר להם יעקב במצרים, שנאמר ויעשו בניו כן כאשר צום'. ומסופר באריכות במדרש תנחומא בפרשת במדבר:

'איש על דגלו זש"ה אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק (איוב לו) לא היה צ"ל אלא איש על דגלו יחנו בני ישראל ומה תלמוד לומר באותות? אלא בשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם אמר לבניו ושכבתי עם אבותי (בראשית מח) חזר על כל בניו וברכן ופוקדן אמר להן כשתטלו אותי ביראה ובכבוד טלו אותי ולא יגע אדם אחר במטתי ולא אחד מן המצרים ולא אחד מבניכם מפני שיש בכם שנשא מבנות כנען וכן הוא אומר (שם נ) ויעשו בניו לו כן כאשר צום וישאו אותו בניו ארצה כנען ולא בני בניו, והיאך צום? אמר להם יהודה ויששכר וזבולון יטענו מטתי מן המזרח, ראובן ושמעון וגד יטענו מן הדרום, דן ואשר ונפתלי יטענו מן הצפון, בנימין אפרים ומנשה יטענו מן המערב, יוסף אל יטעון למה שהוא מלך ואתם צריכין לחלוק לו כבוד **לוי אל יטעון למה שעתידין לישא את הארון ומי שטוען את ארונו של חי העולמים לא ישא ארונו של מת** ואם תעשו כן וטענתם את מטתי כשם שצויתי אתכם הקב"ה עתיד להשרות אתכם דגלים דגלים. כיון שנפטר טענו אותו כשם שצוה שיטענו אותו מנין שכן כתיב (שם) ויעשו בניו לו כן כאשר צום, מה כתיב אחריי וישאו אותו בניו

ארצה כנען כיון שיצאו ישראל ממצרים אמר הקב"ה הרי השעה שיעשו דגלים כשם שבשרן אביהן שהן עתידין לעשות דגלים דגלים מיד אמר הקב"ה למשה משה עשה אותם דגלים לשמי, מיד עמד משה והתחיל מיצר אמר עכשיו עתידה מחלוקת להנתן בין השבטים אמר אומר לשבט יהודה לשרות במזרח הוא אומר לא אי אפשר לי אלא בדרום, וכן אחרים כיוצא בו שבט ושבט, אמר ליה הקב"ה למשה משה מה אכפת לך הם אינן צריכין לך בדבר הזה **שמעצמן הן מכירין דירתן למה שצוואת אביהן בידם היאך לשרות בדגלים איני מחדש עליהם דבר שכבר יש להם טכסין מן יעקב אביהן** כשם שהקיפו את מטתו כך יקיפו את המשכן מנין שכן כתיב איש על דגלו'.

הרי שכבר ידעו בני ישראל בתחילה איך יהיה סדר הדגלים.

ואי ברמב"ם הל' ע"ז פרק א' שיעקב אבינו הבדיל את שבט הלוי מכל שבטים, 'הבדיל לוי, ומינהו ראש והושיבו בשיבה' שהוא ילמד דרך ה' ויהיה הרבי של כלל ישראל, 'וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה, כדי שלא ישתכח הלימוד'.

המעט כי עתיד להבדילכם לשמירת המשכן כצוואת יעקב

ובזה מיושב הפסוק עם מדרש אגדה, כי מה שאמר להם משה 'המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל' לא משום שכבר שמעו פרשת במדבר, אלא משום שכבר ידעו מצוואתו של יעקב אבינו ששבט לוי מיועדים לגדולות ונצורות. שכבר אמר להם יעקב שהוא עתיד לישא את הארון. ולכן אמר 'אלקי ישראל' דווקא, ישראל סבא, שקראו הקב"ה ליעקב 'א"ל'.

וכמו שכבר יודעים כל תינוקות של בית רבן שבראובן ושמעון כתוב שלא קראה להם שמות, ובלוי כתוב 'על כן קרא שמו לוי', מי קרא, הקב"ה קרא, שהוא כבר נולד קדוש מרחם. כמבואר ברש"י.

והרי שכבר היה לוי מיועד לשרת בבית ה' מיום לידתו, ומצוואתו של יעקב אבינו, על זאת אמר משה לקרח 'המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם'.

אם עד היום היו מזכירים ב' דעות מתי היה מעשה קרח, לפני המרגלים או לאחר המרגלים, יש לנו להוסיף דעה שלישית, דעת הרשב"ם ומדרש אגדה שזה היה לפני פרשת במדבר, לאחר בחירת אהרן ולפני בחירת שבט לוי.

היה מטה אהרן לאות ולמה העמידו בקה"ק ולא בחוץ?

וביאר הש"ך על התורה שהקב"ה חידש כאן חידוש גדול שמטה אהרן יהיה מונח לפני ולפנים. ותכלית המטה הזה הוא 'והשיכותי מעלי את תלונות בני ישראל', וצ"ע שאם זהו התכלית של המטה הזה, היה יותר מתאים להניחו בראש המבוי שכל ישראל יראוהו כאות לבני מרי שלא לחלוק על אהרן ועל שבטו, מה לנו בכך שהוא מונח בסתרי סתרים, איך יהיה המטה לאות, לך לאות ולא לאחרים לאות?

הקרב לאות ציפוי המזבח ישתוקק להתקרב לאות המטה בפנים

בפרשת קרח מצאנו שני אותות. טסי הנחושת על מזבח הנחושת מהקטורת שלהם, זהו לאות גלוי שאין לחלוק על אהרן, האות השני הוא מטהו של אהרן בקדש הקדשים. וזש"כ 'כל הקרב הקרב', ופרש"י שאנו כן מתקרבים אך יש להזהר שלא להתקרב יותר מדי, וכאשר הזכרנו דברי המזרחי בשיעור הקודם, אילו אי אפשר להכנס כלל, ניחא, אך כיון ש'הקרב הקרב', קצת כן נכנסים ואם מתקרב יותר מדי, מת. על זאת היתה טענתם.

נחלשה שמירת הלויים בנגיעה לראות בחירתם במט"א שבפנים

וביאר הש"ך על האותות דפרשת קרח, כי בתחילה יכנס האדם לחצר אהל מועד, ויראה את פלטות הנחושת על המזבח, וכשיעמוד שם, שבפנים יש עוד אות, מטהו של אהרן עם השקדים, הרי בעמדו שם ישתוקק מאד לראות את המטה הזה, 'כל הקרב' אל טסי הנחושת, 'הקרב' ישתוקק להכנס לפני ולפנים לראות את מטהו אהרן, ויבקשו מהכה"ג שיטה את הפרוכת כדי להציץ בקודש פנימה, וזה סכנת נפשות. האם תמנו לגוע.

בזה באנו להבין סמיכות הפסוקים. תיכף אחר הכנסת מטה אהרן לפני, טענו 'האם תמנו לגוע' שיהיה להם יצר חזק לראות את מטהו של אהרן ופרחיו ושקדיו.

לא הניח המטה בחוץ כדי שלא יקהה ההרגל רושם פרחיו ושקדיו

מרב החת"ס זי"ע גם ביאר כעין זה והוסיף כי שבט לוי יהיה להם תאוה גדולה לראות את מטהו של אהרן, כי זהו ההוראה הם נבחרו מאת ה'. ובזה מיושב שאע"פ שכבר נתמנו לשומרי משמרת הקודש בפרשת במדבר,

חשב קורח בבחירת אהרן דיבר לפני המרגלים וחלק אח"כ

ועתה הגיע הזמן לפרש איך אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי לא פליגי, הא במחשבה, הא בדיבור, והא במעשה. ברש"י מבואר 'ויקח קרח' היינו שלקחו לבו. לא בבת אחת יצא קרח כנגד משה רבינו, קדמו לזה הרבה מחשבות בלב, אח"כ התחיל לדבר עם עדתו, ובסוף עשה מעשה ויצא לדבר כנגד משה.

בתחילה היה קרח בא לשיעורים של משה רבינו, ומשה רבינו בעיניו הטהורות הכיר שיש טינא בלבו של קרח. וזה כשיטת הרשב"ם ומדרש אגדה, 'ויאמר משה לקרח המעט מכם', כדרך הקדושים המדברים במחשבה זה עם זה. וב'דיבור' היה מעשה קרח לפני המרגלים כדעת האבן עזרא, וב'מעשה' היה מעשה קרח לאחר המרגלים, אז לקח בפועל טלית שכולה תכלת והקריב עליהם את כל העדה למעשה. והרי שנתיישבו כל דרכי האמת כמין חומר.

משה הכניס מטה אהרן ואהרן הכניס צנצנת המן דמשה

ועתה נשובה לדרך הכללית כפי סדר הפרשיות, שכבר נתמנו בני לוי, והם כבר שומרים על המשכן, וכבר היה מעשה מרגלים, וא"כ צ"ע מה נתעוררו לומר 'כל הקרב הקרב'. ומה השיבם הקב"ה.

והנה בסמיכות לאלו הפסוקים היה מעשה דמטה אהרן 'ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו: ויעש משה כאשר צוה ה' אתו פן עשה'.

וביאר החת"ס זי"ע שבקדש הקדשים היו שני דברים מלבד הארון, צנצנת המן הוכנס ע"י אהרן, כמבואר שם בפרשת המן, ומטה אהרן הוכנס ע"י משה, כמו שנאמר כאן 'ויעש משה'. וביאר שמכיון שהשפעת המן בא בזכות משה, לא שייך שהוא עצמו יכניס את צנצנת המן, שאין דרכו של אדם שיעסוק בשבח עצמו, לכן צוה ה' לאהרן הכהן שהוא יכניס את המן של משה רבינו לפני ולפנים. ועתה כשהגיע הזמן להכניס את מטהו אהרן לכבוד אהרן, צריך שמשה רבינו יכניס את זה ולא אהרן בעצמו. במדרש חז"ל דרשו 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד' על משה ואהרן, משה מכניס את מטהו של אהרן, ואהרן מכניס את המן של משה. כך נאה וכך יאה.

אם יחלקו על הכהונה יוציאו עליהם כפי שהוציא ירמיהו צננת המן

וחידש הש"ך על התורה שכשם שהנביא ירמיה קיבל רשות בשעת הצורך להוציא את צנצנת המן מלפני ולפנים, ולהראות לכלל ישראל שאין מה לדאוג לפרנסה 'מזה נתפרנסו אבותיכם', כמו כן כשיהיה מחלוקת על הכהונה, יוציאו את מטהו של אהרן. בשנת המלך עוזיהו כשנכנס להקטיר קטורת, היה מקום ראוי להראות לכולם את מטה אהרן, שלא יתנסה עוזיהו להקטיר קטורת.

אבל אין תכלית להניח את המטה של אהרן במקום גלוי, שע"ז יפסוק ההתפעלות מלבם. אף שזהו נס נורא ונפלא.

הוקר רגליך מבהמ"ק שלא תתבטל מלהלך בו ברגש

וכבר אמר קהלת 'הוקר רגלך מבית רעך', ודרשו חז"ל שלא לבא מדי הרבה לבית המקדש. אם אדם בא מדי הרבה פעמים, נתבטל מלבו ההתפעלות ד'בבית אלקים נהלך ברגש'. ביהמ"ק היה משרה על האדם הרגשות נוראות והתפעלות עצומה, אפילו בגשמיות ממש. אך דרכו של אדם שהדבר הרגיל כבר אינו משפיע עליו.

השפ"א מייסד שאדם יכול להתגבר על ההרגל, וביאר שזהו קרבן אהרן שמביא בכל יום מנחת חביתין, שהנשמות הגדולות שבכלל ישראל, שהם סוד מספר 'שמונה' למעלה מדרך הטבע, אהרן הכהן שלובש ח' בגדים, הוא צריך להביא בכל יום מנחת חינוך מחדש, כי בכל יום היה ניגש לעבודתו כמו בפעם הראשונה בחייו. 'מגיד שבחו של אהרן שלא שינה'.

המדה הזאת היא של הקב"ה, 'הנוי והנצח לחי העולמים', ענין הנצחיות שייך להקב"ה לבדו. אך אנשי עוה"ז אין להם נצחיות בהתפעלות חדשה בכל עת. ולכן טוב להם שהמטה יהיה מוסתר בקדש הקדשים כדי שלא יתרגלו בו.

בשעת המסעות כיסו הכהנים בפרוכת גם את מט"א וצנצנת המן

בברייתא דמלאכת המשכן מבואר שכיון שתקע החצוצרה ועלה הענן מעל שבט יהודה, נכנסו אהרן ובניו והניחו את הפרוכת על הארון והכרובים, וזה כיסה גם מטה אהרן וצנצנת המן! לא ראו את הארון ולא את הכרובים ולא את מטה אהרן וצנצנת המן. ועל זה הניחו עור תחש. ולא ראו כלום.

אך כשבאו לחניה חדשה היה צריך לבנות את המשכן, ולסדר את הארון כצורתו, ולהעמידו במקומו. לכאן כן היו

כיון שהיה מעשה קרח, היה נגיעה גדולה בלבו של בן לוי להראות לבני ישראל את מטהו של אהרן.

וממילא נחלש כח שמירתם של שבט לוי, כי יש להם נגיעה להכנס לקדש הקדשים לראות את שורש בחירתם במטהו של אהרן, והם עצמם ממונים לשמור על זה שלא לראות ולא להראות. משל כחרס הנשבר כהא דאמרי אינשי שאין ממנין את החתול לשמור על החלב.

זו היתה טענה חדשה שטענו בני ישראל, שהשומרים הראשונים כבר נוגעים בדבר, ושמא לא ישמרו כראוי, האם תמנו לגוע. והשיבם הקב"ה שאין להם לחשוש על כך, השמירה של שבט לוי חזקה וקיימת כראוי לעד ולעולמי עולמים.

והטעם שהכניסו את המטה לפני ולפנים, במקום שאי אפשר לראותו. ביאר הג"מ רבי זלמן סורוצקין זצוק"ל ב'אזניים לתורה' ע"ד המוסר, כי דרכו של אדם שהוא מתרגל אפילו לניסים גדולים מאד, כל דבר שאדם רואה אותו בכל יום אינו פועל עליו.

הנה יש לנו מזווה בפתח הבית, המזווה צריכה לפעול התפעלות גדולה מאד בלבו של אדם, כמבואר ברמב"ם שהעובר אצל המזווה מתדבק בהשי"ת ועוזב את כל החשבונות הגשמיים, וכי ראיתם אדם שמזדעזע בעברו אצל המזווה? הרי צריך תמיד להתחדש ולעורר הלב, לכל הפחות פעם אחד ביום לעצור אצל המזווה ולקיים דברי הרמב"ם.

ראיתי בבית אדם גדול שהדביק אצל המזווה את דברי הרמב"ם האלה, מה המזווה צריכה לפעול על לב האדם. בלילה יש מנהג לומר פסוקים אצל המזווה, ה' שומרי, ה' צלי וכו', כשעומד אצל המזווה, לכל הפחות פעם אחת ביום יקיים מצות מזווה עם הטעם המובא ברמב"ם ובחינוך.

הקב"ה מכיר אותנו והוא יודע שאם מטהו של אהרן יעמוד במקום מפורסם וגלוי, לא יהיה לו שום פעולה על לב ישראל. לכן חילק הקב"ה את האותות דפרשת קרח, רדידי הנחושת היו במקום גלוי לעין כל, על מזבח הנחושת, אך מכיון שיתרגלו בכך ולא יתפעלו מזה, הוסיף הקב"ה עוד אות וצוה להניחו לפני ולפנים. לאות לפני מרי.

השלמות-פרשת שלח

יום חמישי יט סיון תשפו

(מס' שיעור 42550619)

אוי לְנִשְׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֱלֹ - דְּבוּרָה וְרַחֵל אֵשֶׁת רַעֲדָה {ד'}

לא נשא המהרי"ט עוד אשה משהוליד ב' זכרים כב"ה בירושלמי

אי' בשו"ת אבני נזר אבן העזר סימן א' ששמע ממחותנו הגה"ק רבי יהושע'לע קוטנער זצוק"ל בעל הישועות מלכו', מעשה שהיה במהרי"ט² זי"ע שנולדו לו רק בנים זכרים, ולאחר כמה שנים שכבר לא יכלה אשתו ללכת, לא נשא אשה שניה כדי להוליד נקבות, אע"פ שהיה דר במדינה שלא נהגו שם כתקנת רבינו גרשם מאור הגולה זי"ע, והיו נושאים כמה נשים, אעפ"כ לא השתדל לישא אשה שניה כדי להוליד בנות.

בשו"ע מבואר שאם שהה עשר שנים ולא ילדה אשתו, צריך לגרשה כדי שיוכל לקיים מצות פרו ורבו, והוא רק לאחר תקנת רבינו גרשם שאי אפשר לישא אשה על אשתו, [ואכזהמ"ל שלא נהגו כן למעשה, יש בזה כמה לימודי זכות] וא"כ צ"ע מדוע לא נשא מהרי"ט עוד אשה כדי להוליד נקבות, והרי במקומו לא קבלו תקנת רבינו גרשם?

ואמר רבי יהושע'לה שמהרי"ט סמך על דעת הירושלמי שלדעת בית הלל יוצא אדם ידי חובת פ"ו בשתי זכרים. לא כדעת הבבלי שדעת ב"ש שתי זכרים כדילפי ממה שרבינו, ודעת ב"ה זכר ונקבה כברייתו של עולם, בירושלמי נקטו שלדעת ב"ה יוצאים 'אף' בזכר ונקבה, 'וכ"ש בשתי זכרים'.

הגם דבגמרא שלנו לא סבירא ליה הכי, ובכל מקום שנחלקו הבבלי והירושלמי הרי הלכה כדעת הבבלי. מ"מ מכיון שבגמ' יבמות בבבלי הקשו על ב"ה מדוע לא למדו ממה שהוליד רק ב' זכרים, ותירצו 'משה

רואים אז את מטה אהרן. אך במדרשי חז"ל מבואר שזה היה נעמד בדרך נס. כי הנה בנין המשכן מוכרח שיעמוד במזרחו של עולם ומערבו של עולם, על קו אורך ורוחב של העולם, ביושר ולא באלכסון [כמ"ש בעירובין דף נ"ב, כיצד מרבעין] וכמה יגיעות יגעו אבותינו הראשונים על מקום המקדש שיהיה בנוי באופן כזה שתהא חמה מנצנצת בתקופת ניסן בתוך שער המזרח, שיהיה בנוי ממש לצד מזרח מערב דרום צפון, ורואים את זה ממש בחוש במקום המקדש וכן במזבח דהר עיבל. ממש ישר כחוט השערה.

כשהסירו הפרוכת התיישר הארון מעצמו ועמו המטה והצנצנת

וכתוב במדרש איך ידעו במדבר היכן הוא צד מזרח כדי לבנות את המשכן בכל חניה וחניה, נעשה להם נס והארון היה מתיישר, ולפי זה היו יודעים איך לבנות את המשכן מסביב. ומכיון שהארון נושא את נושאי, מסתמא גם היה הארון מיישר את צנצנת המן ואת מטהו של אהרן אצלו בדרך נס ופלא.

ובהפטר שבת החודש כתוב שהבא בשער צפון יצא משער דרום, ורק הנשיא מותר לו לצאת מאותו שער שנכנס בו. ומבואר במפרשים ובאלשי"ך הק' שהאדם הפשוט שאינו מתפעל מדבר שהוא רגיל בו, ציווהו לצאת משער אחר, להתפעל מחדש, אבל הנשיא שהוא אדם גדול, תמיד הוא בהתפעלות ולכן יכול לצאת באותו השער. וכאמור לעיל בענין מנחת חביתין.

ועכ"פ מובן מדוע עשה הקב"ה שני אותות לפרשת קרח, אחד גלוי במזבח הנחושת להתפעל תמיד, ואחד מוסתר בקודש פנימה שלא יתרגלו בו.

אך מכיון שהניחוהו לפנים, נתעורר יצר לראותו, ונגיעה לבני לוי לראותו, ועל זאת אמרו 'כל הקרב הקרב', האם תמנו לגוע.

רצינו להזכיר את המהלך של החת"ס זי"ע ונתאחרה השעה, אי"ה יתבאר בשיעור הבא.

מהם הוא שפירש מן האשה, באמת היה הוראה מפורשת במראה הסנה 'של נעלך מעל רגלך', אלא שחכמי בבל לא ידעו זה הסוד המובא בזוה"ק. כי באמת לא עשה משה את הדבר הזה מדעתו.

וכן מבואר בזוה"ק פרשת פינחס שהתלמוד בבלי לא ידע כל הסודות, 'ולא ידעו הני בבלי' דבעינן הן שברים והן תרועה, ולכן סברו שזה רק להוציא מידי הפסק, כדאתקין רבי אבהו בקיסריה, אבל באמת צריכין מעיקר הדין הן שברים והן תרועה. וכן בסדר הפרשיות דרש"י ודר"ת 'דלא ידעי דתרווייהו צריכין'. ולא רק מפני הספק.

ואע"פ שה'תורה לא בשמים היא', איך יאמר הקב"ה כדעת הבבלי שדי בשתי זכרים, והרי מבואר בשו"ת מן השמים ששאל בשאלת חלום אם כתפילין דרש"י אם כתפילין דר"ת, והשיבוהו שדעתו של הקב"ה כביכול כתפילין דר"ת, אך דעת פמליא של מעלה כדתפילין דרש"י, והלכה למעשה כרש"י כי תורה לא בשמים היא.

אלא שבמשה רבינו לא שייך לומר כן, כי הא דאמרין 'תורה לא בשמים היא' הני מילי כשהנביא בא לומר לישראל שאמר לו הקב"ה שיתנהגו כך או כך, 'אבל כשראה ברוח הקודש מעשה שאמר לו הקב"ה מאמר שאינו הלכה, וממילא מוכיח שכך הלכה, אינו בכלל זה'. היינו שאין אומרים 'לא בשמים היא' רק כשנאמר לו מן השמים לפסוק הלכה לרבים כך או כך, ולא בהוראה פרטית למעשה.

כן כתב האבני נזר, שהמהרי"ט סמך על דברי הזוה"ק שהקב"ה אמר למשה רבינו שכבר יצא ידי חובה עם שתי זכרים, וככתוב בירושלמי בדעת בית הלל, ולכן סמך מהרי"ט על שיטה זאת.

מתוך כל זה ביקש האבני נזר לפסוק הלכה למעשה לאדם שנולדו לו ג' זכרים ולא היה לו בת, שיוכל לסמוך על דברי מהרי"ט ע"פ הזוה"ק והירושלמי הנ"ל.

אחד מבני המהרי"ט הוליד בת ובזה קיים פו"ר בבן ובת כבבלי

אך שוב ראה ב'כנסת הגדולה' שהיה תלמידו של מהרי"ט [הג"מ הרב בנבנשתי זי"ע] והביא המעשה מרבו מהרי"ט שהיו לו רק זכרים. אך כתב שם טעם אחר להוראת ההיתר שלא השתדל להוליד גם נקבות כי בשעה שהיה הדבר נוגע למעשה, שפסקה אשתו להוליד עוד, אזי כבר הוליד אחד מהבנים הזכרים בת.

מדעתיה עבד'. סבר מהרי"ט שבכדי שלא לצער את האשה הראשונה בהכנסת צרה לתוך ביתה, יכולין לסמוך על דעת הירושלמי.

כי מהרי"ט היה דור אחד ומחצה לאחר דורו של הבית יוסף, ומכיון שנחלקו בזה הבבלי והירושלמי, בדרך כלל נכרע בשו"ע כדעת הבבלי, אבל הרמב"ם סמך בכמה מקומות על הירושלמי, כך אמר רבי יהושעל'ע קוטנער שזה היה טעמו של מהרי"ט.

של נעלך לפרוש משהולדת ב' זכרים כירושלמי ולהדבק בשכינה

וכתב האבני נזר טעם נוסף למנהגו של מהרי"ט שנשאר רק בזכרים ולא השתדל להוליד נקבות, ע"פ דברי הזוה"ק פרשת נשא דף קמח. עה"פ 'ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן', שבשעה שאמר הקב"ה למשה רבינו בסנה 'של נעלך מעל רגליך' היה נכלל בציווי הזה **הוראה** על הפרישות, זהו פנימיות כוונת הפסוק.

וכתוב שם בזוה"ק עוד שבשעה שאמר לו הקב"ה כן החל הר סיני לרעוד, כי על הר סיני תנתן תורה שבה כתוב מצות פרו ורבו, אמר מלאך מיכאל לפני הקב"ה וכי תרצה לסתור אדם, והכתיב זכר ונקבה בראם? [ויתכן שבאותה שעה היה לו למשה רבינו עדיין רק זכר אחד, מסתמא כבר הרתה צפורה מאליעזר בשעת מראה הסנה, הרי הלך לבקש רשות מחותנו ואח"כ נולד אליעזר] והרי משה רבינו עדיין לא הוליד בת? השיבו הקב"ה שכבר קיים משה מצות פרו ורבו! מעתה רצוני שמשה רבינו יתדבק בשכינה בקביעות, וכמו שכתוב בו 'עלית למרום שבית שבי', שבי היינו השכינה הק', וכמו שנאמר בו 'ויהי ביום כלת משה', השכינה הק' היא כלתו של משה רבינו ולכן עליו לפרוש מצפורה.

חכמי בבל לא ידעו מסוד עדותו של רשב"י ואמרו שפירש מדעתו

וכתב האבני נזר כדרכו בקודש גג על גג, מדברי הזוה"ק האלה מוכרח שדעתו של הקב"ה כדעת הירושלמי, שהרי העיד על משה רבינו לפני מלאך מיכאל שכבר יצא משה רבינו ידי חובת פ"ו. ועוד שהרי עדותו של רבי שמעון בר יוחאי על המעשה הזה, היה בוודאי ברוח הקודש, והרי שהקב"ה מעיד על זה שדעתו כהירושלמי וכבר קיים משה מצות פ"ו.

והוסיף האבני נזר דהא דמבואר בתלמוד בבלי ששלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו, ואחד

וא"כ מה הוצרך אח"כ לומר לו 'ואתה פה עמוד עמדי'? ותירץ שמכיון שבמעמד הר סיני נצטוו בני ישראל בתרי"ג מצוות, וכמ"ש הרמב"ן שיחד עם עשרת הדברות המשיכו ללמוד שם בהר סיני 'ואלה המשפטים' ושם כתוב 'שארה כסותה ועונתה לא יגרע', לכן היה הו"א דגם על משה חל מעתה מצוות עונה, לזאת חזר הקב"ה שישאר הוא לבדו בציווי הראשון 'של נעליך'.

אך לדעת הבבלי שעשה כן משה מדעתו לפרוש, והסכים הקב"ה על ידו, וכמ"ש בתוס' שאמר לו הקב"ה 'ואתה פה עמוד עמדי', לאחר שראה שכן הוא רצונו של משה. אך לפי הזוה"ק היה ציווי מפורש על הפרישות 'של נעליך'. ויש לפרש כן ברש"י בחומש עה"פ 'פה אל פה אדבר בו - אני אמרתי לו לפרוש'. וצ"ע היכן 'אמר לו לפרוש' והרי 'ואתה פה עמוד עמדי' היה רק כהסכמה ולא כאמירה. אלא כדברי הזוה"ק שכן אמר לו להדיא במראה הסנה 'של נעליך מעל רגליך'.

לא חסרה ציפורה מהאמהות ונקברה עמה במערת המכפלה

לאחר שכבר נכנסנו כמה ימים בענין צפורה אשת משה, נשתדל בס"ד בשיעור זה להשלים את הענין על בוריו. ב"ה זכינו לעסוק במעלת קדושת צפורה אשת משה, במדרש כתוב בה 'לא חסרה דבר מצדקת שרה רבקה רחל ולאה'. ומאידך גיסא מבואר ברש"י שאמרה צפורה על נשות אלדד ומידד 'אוי לנשותיהן של אלו' כאילו היה לה כאב על חסרון גשמיות, והרי אין שייך לומר כן בצדקנית מושלמת כזאת.

כתב החיד"א בשם ספר התמונה [בדף השער כתוב שהספר מיוחס לרבי נחוניא בן הקנה ולרבי ישמעאל כהן גדול] ב'תמונה ג אות ר', שבמערת המכפלה נקברו עשרה אנשים כנגד עשר ספירות, שלשה זוגות ידועות ושתי זוגות נסתרות, והולך ומונה אותם אחת לאחת כפי סדר הספירות.

הנסתרות הם משה וציפורה ול"י איש שקבורתו במכפלה ולא בגיא

וביאר רבינו החיד"א זי"ע ג' הגלויים הם אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה, והנסתרות הן אדם וחווה **משה וצפורה**. ואע"פ שנאמר במשה 'ויקבור אותו בגי', זהו משל, כי הנה פסוק אחר יש בזה, שנאמר ולא ידע איש את קבורתו. והפירוש הוא 'ויקבור אותו בגי', ולא ידע איש שבאמת הוא במערת המכפלה.

וה"ה אילו היו לו למהרי"ט רק שתי בנות, ואחת מהן כבר ילדה בן, גם היה סומך על כך, להחשב שכבר השלים לקיים מצות פ"ו. [כן דעת ה'כנסת הגדולה', יש פוסקים שנקטו כן למעשה, אך לא לכו"ע].

וכתב האבני נזר שעפ"ז צ"ע כל דברי רבי יהושע'לע קוטנער, ולכן באותו אדם שהיו לו רק ג' זכרים בלי נכדה בת, אי אפשר לסמוך על מעשה דמהרי"ט.

אמנם מכל זה למדנו שכלפי משה רבינו כן היה האמת, שהקב"ה פסק לו הלכה למעשה כדעת הירושלמי.

עשה מדעתו כב"ה והקב"ה הורהו כן כב"ש ואלו ואלו דא"ח

הג"מ רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצוק"ל כתב בספרו הנפלאה 'תורת יחיאל' על התורה, שמכיון שנודע שלעתיד לבא יהיה הלכה כבית שמאי, [נודע כן בשם כתבי האריז"ל וכן בשם הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, כמו שהודפס במשניות יכין ובוועז בריש מס' אבות בליקוטים חדשים] ומכיון שלמדנו לעיל שהיה לו למשה רבינו קשר מיוחד לרבי אליעזר הגדול, שביקש מהקב"ה 'יהי רצון שיהיה זה מיוצאי חלצי', ורבינו תם פירש בדברי הגמ' 'רבי אליעזר שמותי הוא' היינו שהיה מתלמידי בית שמאי. לכן היה משה רבינו אחוז בשיטת בית שמאי בבבלי שדי בשתי זכרים.

ונמצא כל הדברים אמת, כי מש"כ בירושלמי שאמר הקב"ה למשה שכבר יצא ידי חובת פ"ו, זה היה אליבא דב"ש שכן יהיה הלכה למעשה לעתיד לבא, והרי הגמ' עירובין כתוב על דברי ב"ש וב"ה 'אלו ואלו דברי אלקים חיים. אך מש"כ בבבלי שעשה כן משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו, זה היה בכח בית הלל, שהלכה כמותם בימינו, ומכיון שלדעת בית הלל צריכין דווקא בן ובת, נקטו שעשה משה כן מדעתו, והסכים הקב"ה על ידו.

ונמצא שאין צריכין לומר שלא ידע הבבלי מסוד הזוה"ק והירושלמי, כי התלמוד בבלי כולו סוד גנוז טמור ונעלם, אלא שאלו ואלו דברי אלקים חיים, כביכול אמר הקב"ה למשה רבינו שתי דיבורים, מצד ב"ש דלעתיד כבר יצאת ידי חובת פ"ו, ומצד ב"ה אני מסכים על ידך כרצונך בהוראת שעה. שפתיים ישק.

ואתה פה עמוד עמדי להשאר בפטור אף משניתנה מצות עונה

אי' בהגהות החיד"א על הזוה"ק, דביאר אהא דאמר הקב"ה 'של נעליך מעל רגליך' הוראה מפורשת שיפרוש,

נקבר דווקא מול בית פעור כי פעם אחת בשנה עולה הפעור לקטרג ח"ו, וכשהוא רואה את קברו של משה רבינו הוא נכנע ומתבטל.

מקום שהטמינו משה בראשונה עומד מול בית פעור להכניעו

ויש לתרץ ע"פ חסידישע מעשה, נודע שהרה"ק מקלויזנברג זי"ע היה אומר שהצדיקים שנקברו בחוץ לארץ כבר אינם שם, העלו אותם לארץ ישראל בדרך רוחנית, ומה שכן נשאר מקום של תפילה ורחמים בציון קברם שבחו"ל, כי ברגע הראשון שקברו אותם שם לאחר ההסתלקות, כבר די והותר להיות שם השראת הנפש של הצדיק. אף שהרה"ק מאפטא זי"ע כבר הועבר לטבריה, והבעש"ט בצפת, עצם הדבר שהטמינו את גופם הקדוש בשעת הקבורה במעז'בוז', כבר נשאר שם רושם דקדושה. כך י"ל בענין הכנעת קליפת פעור, אף אם משה רבינו כבר נמצא עכשיו במערת המכפלה, די בקבורה הראשונה בגי מול בית פעור, כדי להכניע אותה הקליפה.

עוד י"ל דהוה כדין לשכה הבנויה בקודש ופתוחה לחול, כך יש כביכול מחילה ממערת המכפלה לכנגד קליפת פעור. וכן מבואר שעתיד משה רבינו להביא את כל מתי מדבר עמו, ולזה היה די שיהיה עצם הקבורה הראשונה שם בגי.

קדושת א"י בציון צדיקי חו"ל כלשכה הבנויה בחול ופתוחה לקודש

פעם אחת שמעתי מהאדמו"ר מלובאוויטש זצוק"ל במעמד סיום ששה סדרי משנה, שנודע שהצדיקים שהלכו לקברו של המגיד הגדול זי"ע באניפולי, אמרו שהם מרגישים שם קדושת ארץ ישראל. וכן נודע על צדיקי טשערנובל.

וביאר האדמו"ר מלובאוויטש בדרך הפשט שגם חסיד פוניבז' יוכל להבין את הדבר למטה מעשרה טפחים. כי מבואר במס' מעשר שני ג, ח: הַלְשָׁכוֹת, בְּנוֹיּוֹת בְּקֶדֶשׁ וּפְתוּחוֹת לַחֹל, תוֹכֵן חֹל וְגִגְוִתֵיהֶן קֶדֶשׁ. בְּנוֹיּוֹת בַּחֹל וּפְתוּחוֹת לְקֶדֶשׁ, תוֹכֵן קֶדֶשׁ וְגִגְוִתֵיהֶן חֹל. הרי שהכל הולך אחר הפתח.

עוד מבואר במשניות אהלות ז, ג: הַמֵּת בְּבֵית, וּבֹ פִתְחֵיהֶם הֲרֵבָה, כָּלָן טִמְאִין. נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן, הוּא טָמֵא, וְכָלָן טְהוֹרִין. חֹשֵׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ בְּחִלּוֹן שֶׁהוּא אֶרְבָּעָה עַל אֶרְבָּעָה טַפָּחִים, הֲצִיל עַל כָּל הַפְּתָחִים.

בגמ' סוטה כתוב שכביכול הקב"ה התעסק בקבורתו, ואצלו ית' אין צמצום של זמן ומקום, וא"כ אין שייך להקשות סתירה בין ויקבור אותו בגי' ובין 'מערת המכפלה'. ואלו ואלו דברי אלקים חיים, 'אמת שלא ידע איש את קבורתו, אבל המלאכים יודעים את קבורתו', ולכן לא כתוב 'ולא נודע קבורת משה', כי רק 'איש' אינו יודע, אבל המלאכים יודעים, והם הם שגילו זאת לרבי נחוניא בן הקנה. ורק כתוב 'ולא ידע' לשון עבר, אבל בדורינו כבר יודעים זאת.

והחיד"א מביא ראיה מלשון הפסוק 'כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבא', כלומר שלא תבא לא"י מעצמך, אבל יביאך במהרה. לא אנשים הביאוהו אלא הקב"ה כביכול.

ולא ידע איש אבל המלאכים יודעים והם סיפרו לתנא דספר התמונה

עכ"פ נמצאנו למדים שמשה וצפורה נכללו עם האבות והאמהות, והוא כלשון המדרש שאמר על צפורה 'לא חסרה דבר מצדקת שרה רבקה רחל ולאה', שהיא זוכה ממש להיות עמהן במערת המכפלה.

סמוך לטבריה יש קבר 'שבע נבואות', בקצה ההר ממש סמוך לים, וכתוב שאחת מהן היא צפורה אשת משה. ויתכן שכשם שבמשה 'לא ידע איש את קבורתו', גם צפורה אין בה ידיעה ברורה, אם ידעו שצפורה נמצאת במערת המכפלה, יתחילו אנשים לחשוד שמא גם משה רבינו נמצא שם, וצריך שלא ידעו, לכן הניחו לה אבן בטבריה אצל יוכבד ומרים, בלהה זלפה, אלישבע, חולדה ואביגיל.

במערת המכפלה נקברו אבזה"ק ואמוה"ק שזכו להמנות כחלק מעשר ספירות עליונות, ועתה שנודע לנו שאף צפורה עמהן, הרי שזכתה להיות מרכבה לעליונים כדרגת אבזה"ק.

ומכיון שכן אי אפשר להותיר את פירוש הדברים שאמרה צפורה 'אוי לנשותיהן של אלו' על צער גשמי, וכלשון החת"ס: 'חלילה להעלות על הדעת' לומר שזהו הפירוש שהיה מקום לתפלות בלבה של צפורה ח"ו, כי 'לדעתי כל הנשים ישמחו עלי גיל אם יגיעו בעליהן למדרגת נבואה, כאמור אשרי נשותיהן'.

והנה יש מקום לעיין בדברי החיד"א בשם ספר התמונה שגם משה וצפורה קבורים במערת המכפלה, שהרי מבואר בתוס' במס' סוטה בשם דברי חז"ל שמשה רבינו

הנבואה, 'אוי להן' שאין להם פרישות. אלא שמרים היתה סבורה שהיא מתלוננת על פרישותו של משה.

הבינה מרים שנאנחה ע"ע ודיברה בה לשה"ר שאינה כושית לומר אשרי

כתב הג"מ רבי יהודה גרינוואלד זי"ע חתנו של הג"מ רבי יוזפא בן החת"ס זי"ע, אב"ד חוסט. בספרו 'זכרון יהודה' ע"פ דברי החת"ס ביו"ד סי' קמ"ט שנשות ישראל בוודאי שמחות עלי גיל שיזכו בעליהן למדרגות קדושות, וכתב שעד הנה גם ידעו מרים ואהרן שפירש משה מצפורה, אלא שעד הנה היו סבורין שצפורה שמחה בכך, וכדברי החת"ס בסי' קמ"ט, ובפרט שהם ידעו על מדרגת צפורה כי אשה כושית לקח שמשונה במעשיה הטובים מכל נשות העולם, בוודאי היא שמחה בכך. אך עתה ששמעו מפיה 'אוי להן' הבינו שהיא לא במדרגה הזאת. וזש"כ 'ותדבר אהרן ומרים על אודות האשה הכשית אשר לקח', ובמדרש פירשו שהיתה משונה במעשיה הטובים, ועתה שאמרה 'אוי להן', נתגלה שאיננה בדרגת 'הכשית' אלא 'כי אשה כשית לקח' בלי ה' הידיעה, כי איננה משונה משאר נשות העולם שהרי אמרה 'אוי להן'.

וביאר רבי יהודה גרינוואלד שכל ענין הלשה"ר לא היה על משה אלא על צפורה בלבדה.

עד שנתגלה הקב"ה והסביר להם את דברי החת"ס בסוף חלק ז' שאמרה 'אוי להן' שלא זכו לפרישות. ובאמת היא כן משונה במעשיה הטובים מכל נשות העולם. וכדברי החת"ס.

כתוב בספר 'נחלת יעקב' [יש כמה ספרים בשם זה, מדובר על ספר קדום מהג"מ רבי יעקב אברהם מלייפניק זי"ע, נסתלק לפני 330 שנה] שמרים התחילה לדבר בזה רק לאחר שאמרו אלדד ומידד 'משה מת ויהושע מכניס', כי עד הנה היו מרים ואהרן יודעים שאין למשה רבינו שום שייכות עם רע, וכמו שנאמר בלידתו 'ותרא אותו כי טוב הוא', נולד מהול ואין לו שום שייכות לעץ הדעת. אך עתה ששמעו נבואת אלדד ומידד 'משה מת', הרי כל ענין המיתה הוא רק לאחר פגם עץ הדעת, אם כן שייך שיהיה בו החלטה שיש בה ערוב טוב ורע, ותדבר אהרן ומרים על פרישותו.

ידוע מהאריז"ל שנשמת משה מושרשת בקנה של קומת אדה"ר ולא בושט, הקנה אין בו מאכל גשמי כלל, ולא שלט בו פגם עץ הדעת. וא"כ מדוע 'משה מת'. כיון ששמעו 'משה מת' החלו לדבר על החלטתו לפרוש.

ועפ"ז מבואר יפה כי כשקברו את רבינו בעל ה'סמיכות חכמים' זי"ע באסטנבול, ואמרו חז"ל שהצדיקים שבחו"ל עתידים לבא לארץ ישראל ע"י מחילה, כמבואר בגמ' סנהדרין. וא"כ בתחיית המתים לא יפתחו קברי הצדיקים שבחו"ל, המצבה באסטנבול תשאר שלימה, אלא שמאותה המחילה יבא לעיר הקודש לירושלים 'ויציצו מעיר כעשב הארץ', 'בפתחי את קבורותיכם' בארץ ישראל.

ונמצא שה'לשכה' הזאת שנטמן בה רבינו הסמיכת חכמים, היא באסטנבול, ובהבטחת הקב"ה הרי היא פתוחה בירושלים, לעת עתה שני הפתחים סגורים, אבל 'חישב להוציא באחת מהן', הקב"ה בוודאי מחשב להחיות ולהוציא את רבינו הסמיכת חכמים בירושלים, ונמצא שכבר נחשב על השער שבירושלים כאילו היא פתוחה ומצלת שאר הפתחים, נמצא שדינה כלשכה הבנויה באסטנבול ופתוחה לקודש בירושלים, כי הבטחת הקב"ה שהוא למעלה מהזמן, כבר נמצא שזה עתה כבר נפתח הפתח לירושלים, ולכן יש למקום הקבר באסטנבול קדושת א"י, כדין לשכה הפתוחה לקודש שכולה קודש... וכן בכל קברי הצדיקים הטמונים בחו"ל, יש בהם קדושת א"י. וכן קברו של משה, אף שלמדנו שהוא במערת המכפלה, יוכל קברו להגן על דור המדבר כשהוא נקבר בתחילה בגי, וממילא הוא גם מכניע את קליפת פעור. כך אנו מקבלים באמונה פשוטה על מש"כ בספר התמונה, שהעיד עליו האריז"ל שהוא מקובל מתנאים והיא קבלה של אמת.

יש נוהגין לנסוע ביום ז' אדר למירון, משום השייכות שיש בין רבי שמעון בר יוחאי למשה רבינו, ומעתה יכולין לנסוע למערת המכפלה. החיד"א כדרכו בקודש מרמז בר"ת 'מ'ערת ש'דה ה'מכפלה' ר"ת מש"ה.

השיבה ציפורה כאחת הצדיקות שאין בזה מעלה להתנבא במחנה

אך עתה אנו עוסקים בגדולתה של צפורה, שכמו שמשא רבינו נטמן שם, גם צפורה זכתה להטמן עם האמהות הקדושות שרה רבקה רחל ולאה, וא"כ חזרנו שוב לתמוה האין אמרה צפורה 'אוי לנשותיהן של אלו' על הפרישות? והזכרנו מדברי החת"ס ידעה שהנבואה דורשת פרישות של משה, כששמעה שאלדד ומידד מתנבאים במחנה בלי פרישות, היינו שלא זכו לדרגת נבואה מופלגת, ולכן הצטערה על נשותיהן שלא זכו שבעליהן יהיו בשלימות

ונמצא שלא אמרה צפורה 'אוי להן' על עצם הפרישות, הס מלהזכיר, אלא 'אוי להן' שיחשדו שאינן ראויין ליחוד השלם.

ומכל זה למדנו שאכן צפורה בתכלית שלימות המעלה כשאר אמותינו הקדושים, ומה שפירש משה משום שהוא נהפך למלאך משרת, כמבואר בשיעורים הקודמים, וממילא נתעלה לגמרי מדרגת אנוש.

חזרה לתקן משמעות אוי בדבורה שהיתה אצל הרמה ובעלה ברק בצפת

אי' בכתבי האריז"ל בספר הגלגולים שאעפ"כ היתה צפורה צריכה תיקון על שאמרה 'אוי לנשותיהן של אלו', אף שביאר החת"ס שלא היתה הכונה לענין של תפילות ח"ו, מ"מ כשאדם אומר דיבור שאנשים לא הבינוהו כראוי, וחשדו שהיא התלוננה על הפרישות של משה, לכן צריכה כפרה, בפרט שגרמה לאהרן ומרים שיבינו הבנה לא נכונה ועל ידה באו למכשול לשה"ר ולצרעת. אף שהיא היתה מכוונת כדברי החת"ס, כיון שדיברה בלשון שאהרן ומרים הבינו שלא כדברי החת"ס, צריכה צפורה תיקון הנפש.

כתב החיד"א בשם האריז"ל שהתיקון של צפורה שנתגלגלה בדבורה הנביאה, וכאמור שצפורה לא היתה בשירת הים ובהיותה דבורה הנביאה אמרה שירה. וכשם שעסקה צפורה בתיקון המילה, חתן דמים למולות, כך עסקה דבורה הנביאה במצות פריעת המילה, בפרוע פרעות בישראל.

התנבאה דבורה ופרשה מבעלה לתקן מה שהתרעמה ציפורה על משה

וכתוב בהפטר פרשת בשלח שדבורה הנביאה היתה גרה 'תחת תומר דבורה', 'והיא שפטה את ישראל בין הרמה ובין בית אל', כאן באזור, בין קברו של שמואל לבית אל. 'ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם מקדש נפתלי', ברק היה בעלה של דבורה הנביאה, הוא גר בארץ הגליל במרומי שדה, ויש קבלה מהרה"ק רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע שהעיר צפת היא היא קדש נפתלי, ואמר שאילו היה הולך לא"י היה הולך לצפת, משום ש'קדש' היא אחת מערי המקלט.

וצ"ע איזה שלום בית יש כשהבעל גר בצפת והאשה בבית אל?

וכתב הרמ"ע מפאנו ב'גלגולי נשמות', בסוף הספר 'ליקוטים מהאריז"ל', 'מיום שהתחילה דבורה להתנבאות

אם משה מת הרי שיש בו תערוכת רע ואם כן שמא גם לא פירש כדין

עוד ביאור מצאתי בספר 'ולא עוד אלא' [לבעל ה'שבט מוסר' מיוסד על כל דברי חז"ל בגמ' בבלי ירושלמי מדרש זוזה"ק, בכל מקום שכתוב 'ולא עוד אלא'] ע"פ דברי הפרקי דרבי אליעזר. ליישב איך שייך שצדקנית כזאת כצפורה תאמר 'אוי להן' על ענין של תפלות.

וביאר ע"פ דברי הגמ' סוטה יז 'איש ואשה זכו, שכינה ביניהן', אות י' באיש אות ה' באשה. ופירשו הראשונים 'שזכו' היינו שזוכין להזדכך ואין ביחודם שום מחשבה של גנות. ואז 'שכינה שרויה ביניהן'.

דיברו במשה שחשד בכשרים שאין ציפורה יכולה לכוון ביחודא שלים

אהרן ומרים הבינו שמשה רבינו פירש מצפורה, כי הוא הכיר בעצמו שהוא יכול להתקדש בתכלית השלימות, אך מי יודע אם צפורה בתכלית הזיכון, ואיני רוצה לפגום ח"ו בשם י"ה חלילה, ולכן נסתלק מן הספק ובחר בפרישות. כך חשבו אהרן ומרים. ולכן מצאו מקום לדבר כנגד צפורה, 'על אודות האשה הכשית אשר לקח' שהיא משונה במעשיה הטובים מכל נשות ישראל, וא"כ מה ראה לפרוש ממנה, לא טוב המעשה אשר עשה, ונכשל משה בהיותו חושד בכשרים... ואמרו הרק אך במשה דיבר ה', הלא גם בנו דיבר, אשתו של אהרן אלישבע, ובעלה של מרים כלב בן יפונה, אמרו בינם לבין עצמם והרי אין אנו חושדים בצד השני שמא אינו מתנהג בכשרות בשלימות הדביקות בה'.

ואמרו חז"ל 'החושד בכשרים לוקה בגופו', מדה כנגד מדה, כיון שאמרו על משה שהוא פורש ממנה מצד שהוא חושד שאיננה בתכלית הזיכון והרי הוא חושד בכשרים, מדה כנגד מדה לקו אהרן ומרים בגופם ונצטרעו.

גם ציפורה בענוותה סברה כן ואמרה אוי לנשותיהן על שיחשדו כמותה

ומה שאמרה צפורה 'אוי להן', ביאר בדרך מופלאה מאד, כי גם צפורה חשדה בעצמה שהיא איננה ראויה ליחודא שלים בתכלית הקדושה והטהרה, בענוותנותה הבינה שזהו הטעם שמשה פורש משום שהיא איננה ראויה ליחוד השלם. ולכן אמרה 'אוי להן לנשותיהן של אלו', מדין קל וחומר, ומה אני צפורה שאמרו עלי שאני משונה במעשי הטובים מכל נשות ישראל, אעפ"כ חשד בי משה שמא לא אזכה ליחודא שלים, נשותיהן של אלו על אחת כמה וכמה, שיחשדו בהן, ויתגלה חרפתן.

שנה למד ומ' שנה לימד. וכן רע"ק מ' שנה רועה צאן, מ' שנה לומד ומ' שנה מלמד.

בגמ' מנחות לט מבואר שכבר ראה משה רבינו בתחילה את נשמת רבי עקיבא שהוא קושר כתרים וכו' ואמר להקב"ה יש לך אדם כזה ואי אתה נותן תורה על ידו? אמר הקב"ה 'לא כך עלה במחשבה לפני', מחשבה היינו תורה שבעל פה, כי משה רבינו זכה לגילוי תורה שבכתב, ורע"ק זכה לגילוי תורה שבעל פה.

משה רבינו נסתלק מן העולם על ענין 'יען לא האמנתם בי להקדישני', ורע"ק אומר 'כל ימי הייתי מצטער מתי תבא לידי', לזכות 'להקדישני'.

מי שלח את רע"ק לבית המדרש ללמוד תורה? מי בחרה בפרישות מצד עצמה? הלא היא רחל אשת רע"ק. גם כשאנשים באו להתלונן בפניה על בעלה שהוא פירש ממנה כ"כ הרבה שנים, 'אוי להן', לאחר י"ב שנות פרישות התלוננו לפניה על הפרישות, והיא בוחרת מצד עצמה בעוד י"ב שנות פרישות, ולא ישוב לביתו אפילו לא לרגע. הפכה את ה'אוי' ל'אשרי' כמה פעמים.

החת"ס כבר ביאר שה'אוי' לא היה כפשוטו, כנ"ל, אך מכיון שאהרן ומרים הבינו שזה 'אוי', הוזקקה להתגלגל בדבורה להפוך 'אוי' לשירת דבורה, ולבחור בפרישות מברק מצד בעלה, אך עדיין לא שמענו שהיא בשמחה על כך, לכן חזרה להתגלגל ברחל אשת רע"ק, שנאמר בו 'חכם עדיף מנביא', אף ש'לא קם נביא בישראל כמשה', בנבואה לא קם, אבל בחכמה קם, 'הן כל יקר ראתה עינו' של רע"ק, במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. ובהתגלגל צפורה ברחל בת כלבא שבוע, הפכה לגמרי את ה'אוי' לאשרינו.

ואחר כ"ד שנות פרישות, אמר עליה רע"ק 'שלי ושלכם שלה הוא'. כי 'בטח בה לב בעלה' שאיננה יושבת ובוכה בבית, וכדברי החת"ס שנשוא ישראל שמחות על כך, לולא כן לא היה מצערה ח"ו למשך כ"ד שנה, מי לנו גדול מרבי עקיבא שייסד את כל התורה על 'ואהבת לרעך כמוך', שלא לצער את זולתו, אלא שהוא בטח בה שהיא שמחה על כך, לבחור בחיי הטרקלין ולא לחוש לחיי הפרוזדור.

זכות הצדקנית צפורה תגן עלינו ועל כל ישראל. נודה ונהלל להשי"ת שזכינו לעסוק בקדושתה וצדקותה כמה ימים. זי"ע ועכ"י.

פירשה מבעלה, כדי לתקן מה שנתרעמה צפורה על משה...

אף שלמדנו בדברי החת"ס שלא נתרעמה כלל, מ"מ כיון שיצאה מפיה לשון דמשתמע כאילו התרעמה, כאשר הבינו כן אהרן ומרים, לכן הוצרכה לתיקון בהיותה דבורה הנביאה ופירשה מבעלה.

וכדברי ה'ולא עוד אלא' הנ"ל שהיה משמעות כאילו איננה ראויה לזיכוך השלם ולכן היתה הפרישות, בגלגול השני בהיותה דבורה היה הפוך שברק לא זכה לזיכוך השלם ולכן היה הפרישות. וכמבואר שהוא לא היה 'גברא רבה' בתחילה, ועל ידה עלה ונתעלה. ולזאת גילה הכתוב שבעלה דר בקדש נפתלי, כדי לתקן את ה'אוי' שאמרה בגלגול הראשון.

ומכאן למדנו התעוררות גדולה שעל כל 'אוי' שאומרים בחיים צריכין תיקון...

היה ר"ע בחינה דמשה ורחל דציפורה ותקנה פרישות ר"ע לתורה בשמחה

אמנם עדיין לא למדנו מנא לן שדבורה הנביאה היתה בשמחה מאותה פרישות מברק בעלה. וביאר האריז"ל ב'ליקוטי ש"ס' כתובות סג, שם עוסק האריז"ל בסוד נשמת רבי עקיבא [וכן בשער הגלגולים הקדמה לו] שהיה מושרש בבחינת זרועו של משה רבינו, כי משה רבינו חי מאה ועשרים שנה, וכן רבי יוחנן בן זכאי ורבי עקיבא חיו מאה ועשרים שנה, ששניהם היו שני הזרועות של משה רבינו.

ולזאת נשתנו משה רבינו ורבי עקיבא בכמה דרכים, חז"ל אמרו שמשה רבינו נשא את אשת מלך כוש, כמבואר באבן עזרא וברשב"ם, ורע"ק נשא את אשת טורנוסרופוס, כמבואר במס' נדרים. משה רבינו רעה צאן יתרו ובסוף נשא את בתו, רע"ק היה רועה את צאן כלבא שבוע ובסוף נשא את בתו. משה רבינו נשבע לחותנו יתרו 'ויואל משה לשבת את האיש' והיה צריך לתקן אותה השבועה, וכך נשבע כלבא שבוע לרע"ק שלא יהנה מרכושו והיה חי בצער כדי לתקן את השבועה ד'ויואל משה'.

וכשם שרבי עקיבא המשך לנשמת משה רבינו, כך רחל אשת רע"ק המשך לצפורה אשת משה, בתחילה היתה דבורה הנביאה ואח"כ היתה רחל אשת רע"ק.

משה עשה מ' שנה בבית פרעה, מ' שנה במדבר, מ' שנה עם בני ישראל, כך ריב"ז, מ' שנה עסק בפרקמטיא, מ'

ונסכים שאין מתקיימין אלא בבואם אל הארץ, והרי לא רצה אלקים את מעשיהם?

לך ורצה אותן בריתחא דד"ת חדשים אף שאינן למעשה

שמעתי מהגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא ראש ישיבת באר יעקב זצ"ל בדרשת תשעה באב, שלאחר אותה בכיה של חנם נגזר עליהם שימותו מהם ט"ו אלף בכל שנה בת"ב, ומסתמא הלכו כולם להכין תכריכים. אי' בתנא דבי אליהו [רבה, כט] 'לכך נאמר ויתאבלו העם מאד. באותה שעה אמר הקב"ה למשה לך ותרצה את אותן העניים שכבר יצא לבם מעליהם, אמר משה לפניו רבש"ע במה ארצה אותם? אמר ליה הקב"ה למשה לך ומרצה אותם בדברי תורה שנאמר (שם טו) ואמרת אליהם כי תבאו אל ארץ מושבותיכם וגו' ועשיתם אשה לה' עולה או זבח וגו', **באותה שעה היתה מריבה גדולה בין ישראל לגרים** [עשו מריבה אם גרים חייבים בנסכים או לאו, שנאמר 'כל האזרח'] אמר לו הקב"ה למשה למה עשו מריבה אלו עם אלו אמר משה לפניו רבש"ע אתה יודע, אמר לו הקב"ה למשה ולא כך אמרתי לך (שם) וכי יגור אתכם גר וגו' הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר וגו' ככם כגר יהיה לפני השם'.

לאחר שעשו מריבה אם הגר חייב בנסכים או לאו, הוסיף הקב"ה עוד פסוק מפורש לחייב את הגר.

והקשה רבי משה שמואל מה היה שייך לעשות מריבה על הנסכים, והרי שמעו להדיא שכל הפרשה הזאת שייכת רק 'כי תבואו אל הארץ', וכן אי' בספרי להדיא שהיחידים לא הביאו נסכים במדבר רק בא"י, וא"כ לאחר חטא המרגלים שנענשו למות במדבר, נמצא שפרשת נסכים איננה שייכת לא לאזרח ולא לגר, א"כ מה מקום לעשות מריבה? אתמהא.

ותירץ רבי משה שמואל שכאן למדנו על כח התוה"ק, כיון שביקש משה לנחמם בדברי תורה, והחל לדבר בהלכות נסכים שהיא סוגיא מתוקה מאד במס' מנחות, ומרוב מתיקות שכחו כל העם מהצרות ומהעונש ומהגזירות ומבית הקברות דתשעה באב, עד שמרוב השתקעותם בהל' נסכים החלו לריב מה הדין בגרים, כי שכחו את המציאות שלהם לגמרי.

כתב הרמב"ן בריש חומש במדבר שבאמת סיום המצוות שבתורה הוא בסוף חומש ויקרא, במדבר נשא ובהעלתך הם מצוות זמניות לדור המדבר בלבד, דגלים, מחנות,

יום שישי כ סיון תשפו

(מס' שיעור 42552397)

לך אכל בשמחה לחמך - נדחו במרגלים ופייסן בחלה

לכבוד שבת קודש נעיין מעט בפרשת השבוע.

תיכף אחר חטא המרגלים כשנגזר על בני ישראל שלא יכנסו לארץ ישראל באו שני פרשיות של נסכים וחלה ולכאו' אין להם שייכות לפרשת מרגלים כלל.

פרשת נסכים כבר כתוב בפרשת תצוה ובפרשת אמוה, אלא ששם מדובר בקרבן ציבור וכאן נתחדש שאף קרבן יחיד טעון נסכים. ופרשת חלה פותחת ב'בבואכם אל הארץ' כפרשת נסכים שגם פותחת בענין הביאה לארץ, וצריך להבין מה ענין נסכים וחלה לענין מרגלים.

נדחו במרגלים ושמחן בנסכים חלה וביאת הארץ לבניהם

אי' במדרש רבה פרשת חקת: (יז, ב) 'פתח ר' תנחומא בר אבא בשם רבי חנינא אחיו של ר' אחא ב"ר חנינא זאת הפרשה של נסכים שנא' (במדבר טו) או לאיל תעשה מנחה ויין לנסך חצי ההין ומכאן ואילך והיה באכלכם מלחם הארץ ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, הרי חלה למטה ונסכים למעלה, לפיכך פתח ר' חנינא (קהלת ט) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, מהו כי כבר רצה האלהים את מעשיך, אכול בשמחה לחמך זו פרשת חלה, ושתה בלב טוב יינך זו פרשת נסכים, מהו כי כבר רצה וגו' זו הכנסת ישראל לארץ שנא' כי תבאו אל הארץ'.

והדבר תמוה מאד, והוא נדמה כזריית מלח על הפצעים. כי זה עתה נענשו על חטא המרגלים שלא יבואו כל אותו הדור לארץ ישראל, רק טפכם המה יבואו שמה והם יירשוה, וא"כ איך נסמך לזה שתי מצוות שאי אפשר לקיימם אלא 'בבואכם אל הארץ', וכי זה נקרא 'כי כבר רצה אלקים את מעשיך'? בשלמא בהבדלה דמוצאי יוה"כ אומרים 'לך אכול בשמחה לחמך' שזכית להתענות ולשוב בתשובה שלימה, ועיצומו של יום מכפר, הרי זה בתורת 'כי כבר רצה האלקים את מעשיך', אבל כאן במרגלים שנענשו בעונש קשה שכל אותו הדור ימותו במדבר ולא יכנסו לארץ, איך שייך להסמיק להם שני מצוות חלה

חטאו במרגלים והוצרכו לחלה שבשבילה נברא העולם

יש משמעות בדברי ה'ספורנו' וב'צורר המור' ולכאן גם מבואר ברמב"ן כן בריש במדבר, שלאחר החטא המרגלים נתעורר ונולד מצות חלה. וצריכין להבין טעם הדבר.

בבראשית רבה בתחילת התורה כתוב 'בראשית ברא אלקים, בשביל חלה נברא העולם, דכתיב ראשית עריסותיכם חלה תרימו'. ונאמרו שם כמה פירושים על 'בראשית', בשביל התורה שנקראת ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית, בשביל משה שנקרא ראשית שנאמר וירא ראשית לו, כי שם חלקת מחוקק ספון, ובשביל חלה שנקראת ראשית שנאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו. ובשביל תרומה שנקראת 'ראשית דגנך תתן לו'. ובשביל ביכורים שנקרא 'מראשית פרי האדמה'.

ולאחר שנודע לנו שהקב"ה ברא את העולם בשביל מצות חלה, איך נבא ונאמר שמצות חלה נוצרה ונולדה רק לאחר חטא המרגלים? ומשמע בדברי הספורנו שלולא חטא המרגלים לא היה מצות חלה בעולם כלל. אתמהא.

הם חטאו באשכול יבוא הבן בניסוך היין ויכפר על האב

וטרם נאריך במצות חלה, נקצר מעט במצות נסכים [שכבר הארכנו בה בשנים קודמות, ובפרט ע"פ דברי ה'שם משמואל' באריכות] אי' בש"ך על התורה פרשת שלח 'למה נסמכה פרשת נסכים לפרשת מרגלים, הם חטאו באשכול ענבים, יבא הבן ויכפר על האב'. כמ"ש במצות פרה אדומה 'תבא האם ותקנח צואת בנה', כאן הפוך 'יבא הבן שהוא היין ויכפר על האב שהוא האשכול ענבים'. 'וזה מש"כ בשיר השירים אשכול הכופר', הכפרה על אשכול הענבים שהמרגלים אמרו עליה 'אפס כי העז העם וזה פריה', כשם שפריו משונה כך עמו משונה, עשו כן כדי להוכיח על גנות א"י וכנודע שיהושע וכלב לא נטלו הפירות. ועל כן קראו למקום ההוא נחל אשכול משמע שהאשכול היה לו חלק גדול באותו חטא, לכן אמר הקב"ה תיכף מצות הנסכים, יבא בנו היין ויכפר על אביו האשכול.

זה אמרו על ניסוך היין אבל על החלה לא גילו שום טעם

ועי' במגלה עמוקות שכן גילה אליהו הנביא זכור לטוב שלפי שחטאו באשכול, נסמך לזה מצות ניסוך היין. וכתב המגלה עמוקות שם 'זה אמרו על ניסוך היין, אבל על חלה לא גילו שום טעם'.

שילוח, לויים, ולפתע לאחר מעשה מרגלים באו שני מצוות נסכים וחלה. יום לפני זה דיבר משה רבינו בקול תקיף שכל בני הדור ימותו במדבר, למחר פתח ואמר להם שיעור כללי בהלכות מתוקות דהל' נסכים והל' חלה, כל דברי הרמב"ן ומהרי"ט אלגאזי על מסכת חלה, עד ששכחו לגמרי שאין הדבר נוגע להם למעשה.

ומה צריכין להאריך בזה, והרי גם בימינו ישנם כוללים נפלאים העוסקים בהלכות זרעים וטהרה ומתעמקים עד כלות הנפש בסוגיות שאין נוגעות להלכה, או כספר נחל איתן על עגלה ערופה או על בן סורר ומורה אף שלא היה ולא יהיה בפועל.

כיון שהתוה"ק היא אלקית, יש בה כח של 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

ובזה מבאר רבי משה שמואל דברי המדרש, אמר הקב"ה למשה לנחם אותם בדברי תורה האלה, אף שמצד הסברא היה הדבר צריך לצער אותם בכפליים שהרי הם לא יבואו אל הארץ, אדרבה מתוך זה יתבוננו בכח הנפלא שיש בפקודי ה' ישרים משמחי לב, שהתעסקות בתורה תשכיח מהם את כל אותו הצער.

ומסתמא לימד אותם משה את כל עומקי הסברות שיש בהלכות חלה, וכנודע ריבוי פרטי מסכת חלה, מסתמא יכולין למלאות ארון ספרים מלא רק מהספרים שיצאו על הלכות חלה. יש אברכי כולל העוסקים במקצוע הלכות חלה למשך 'עשר שנים' בעיון רב. ובכך פייס וריצה משה רבינו את בני ישראל אחר אותו העונש, דווקא חלה שאין נוגע להם למעשה כי לא יבואו אל הארץ, ומתוך קדושת התורה יתרוממו ויתעלו מאותו צער וישכחו ממנו.

וכאשר שמעתי מזקני שלפני שמונים שנה לאחר שנגמרו הצרות, ונשארו בחורים בודדים ששרדו את שנות הזעם, יתומים מאב ומאם, נרצחו לעיניהם אחיהם ואחיותיהם, לא נשאר להם מאומה בעולם, אך כיון שיצאו מאותו השעבוד, חזרו ללמוד תורה בהתמדה נוראה בישיבה, בפאריז ובאנטוורפן ועוד מקומות, עד כדי כך שטעם ההתמדה שהיה בפיהם באותה תקופה, נשאר במתיקות דעתם לעולם, כל ימי חייהם היו מתגעגעים לאותה מתיקות! היה זה בגדר דברי המדרש הנ"ל 'לך ורצה אותם בדברי תורה'.

אך עדיין צריכין אנו למודעי איך דווקא פרשיות האלה מרצה ומפייס אותם אחר העונש על חטא המרגלים.

הנהגה אחת היא מדת התפארת והנהגה אחת היא מדת המלכות. התפארת הוא סוד שם הויה, למעלה מהטבע, 'מוליך לימין משה זרוע תפאר'תו', והמלכות הוא סוד שם אדני' בתוך הטבע.

בעולם העשיה נמשלו השמש והירח לתפארת ומלכות, כשאי אפשר להסתכל בשמש מסתכלים בירח שבה משתקף אור השמש, הלבנה עצמה אין לה אור מעצמה, לית לה מגרמה כלום, ומה שהשמש מאיר לה הרי היא מאירה.

התקשו בהנהגת משה ומשיהושע מכניס שלחו מרגלים

מיציאת מצרים ועד הכניסה לארץ ישראל היה לנו הנהגה למעלה מדרך הטבע, דצ"ך עד"ש באח"ב, יציא"מ, קרי"ס, מן, באר, ענני הכבוד ועוד.

אחר שנכנסין לארץ ישראל עם יהושע, פני יהושע כפני לבנה, מתחיל הנהגת בחי' מלכות דלית לה מגרמה כלום, ההנהגה מלובשת בתוך הטבע. אף שהכל בוודאי נמשך משם הויה ב"ה, אך הוא מלובש בתוך שם אדני', בתוך לבוש הטבע.

במדבר אוכלים מן מהשמים, בארץ ישראל צריך לחרוש ולזרוע ולנטוע ולהשקות וכו', בתוך דרכי הטבע, 'שמאמין בחי העולמים וזורע', 'אמונתך בלילות'.

כשיש הנהגה של לחם מן השמים לא צריך שום הוכחה שיש בורא, לא הניחו כלום אתמול לפני הדלת, ולמחרת היום בא עוד עומר מן לכל ילד, מאתמול לא נשאר כלום כי חם ה' ונמס, ומחר נתן הקב"ה שפע חדש, זהו גילוי שם הויה בעצמו, שהוא מהוה כל הוה בכל רגע ורגע בלי שום דרכי השתלשלות והלבשה.

אך בבואם לארץ ישראל החלה הנהגה מלובשת בתוך דרכי הטבע, וזה שהיו זקנים אומרים 'אוי לאותה בושה או לאותה כלימה, פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה'. כי הנהגת משה במדת תפארת והנהגת יהושע במדת המלכות.

וכתב רבינו בחיי ועוד ספה"ק שאילו לא חטאו והיו נכנסים לא"י עם משה רבינו, לא היה צריך לשלוח מרגלים כלל, מה אכפת לנו אם הם גיבורים או חלשים, הכל ממילא בדרך נס. אך כיון ששמעו מאלדד ומידד שמשה מת ויהושע מכניס את ישראל לא"י, כלומר שיכנסו לא"י במדת המלכות דיהושע, לכן אמרו בני' 'נשלח אנשים

בתוס' מס' מנחות דף מו: יש נדון מה שייך לדבר על נסכים במדבר, והרי לא היה להם כרמים כלל, וכמ"ש בפ' חוקת, 'לא מקום זרע ותאנה וגפן', ויש דעה אחת שהם השתמשו ממש באותו אשכול שהביאו המרגלים, ובעלי החשבון חישבו שהיה באותו אשכול תתק"ס לוגין של יין, ועשו חשבון נפלא שממנו הוציאו נסכים לכל שנות המדבר לקרבנות ציבור תמידין ומוסיפין.

ולפי זה מיושב יפה איך יש בפרשה זאת נחמה וריצוי 'לך אכול בשמחה לחמך', כי בדרך כלל למדנו שדבר שנעבדה בו עבירה אסור להקריבו לשמים 'כי לא לרצון יהיה לכם', ואיך הותר להביא נסכים מאותו האשכול עצמו, אין זאת אלא שכבר רצה האלקים את מעשיך.

הביאו נסכים מאשכול המרגלים גופא ובזה הראה ריצוים

וכן ייאמר אפילו לזכות של המרגלים עצמם שמתו במגפה, ולא בטוח שזה היה באשמתם אלא בעוון המשלחים אותם כמ"ש בשליח ציבור 'טעה, סימן רע לשולחיו', וא"כ י"ל שבני ישראל ששלחו אותם, היו להם מחשבות כאלה ולכן נתקלקלו המרגלים, ומתו במגפה, משום ש'אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם'. אך כדי להורות שהם זכו למקום מנוחה אחר מיתתם, צוה הקב"ה לעשות נסכים מאותו האשכול עצמו! זהו עילוי נשמה לנשמת המרגלים שמתו במגפה.

כי ע"פ דיני ממונות אם הם כרתו את האשכול מארץ ישראל, נקנה האשכול להם, א"כ ע"פ הלכה הוא שייך להם בפרטיות, [אא"כ שהיה דינם כצבע שצבע לשמן ולא קנו לעצמן אלא לכלל ישראל] וא"כ עשו נסכים מהאשכול שלהם, בוודאי היה זה תיקון לנשמתם.

אף שנסכי יחיד אין מביאין רק בארץ ישראל, נסכי ציבור הביאו מאותו האשכול. כי כבר רצה האלקים את מעשיך. הרי שיש דברים בגו, מלבד חיצוניות הדברים שהפסוקים מדברים עליהם בעונש קשה, פנימיותם קדוש וגבוה מאד. וכמובא ב'אגרא דפרקא' התפעלות גדולה שלמדו הלכות תפילה במנין עשרה מאותה ה'עדה הרעה הזאת', הרי שיש מדרגה גדולה באלו הנשמות.

ועתה ניגש למצות חלה, ע"פ הקדמה כללית.

מתפארת פני חמה דמשה למלכות פני לבנה דיהושע

אי' בשפת אמת ובנצי"ב חומש במדבר ועוד בספה"ק, שיש שני הנהגות איך הקב"ה מנהיג את כלל ישראל,

שנה לפני מי מריבה? ותירץ האוה"ח הק' שאילו היה מדבר אל הסלע 'להקדישני לעיני העם' היה מרומם את בני ישראל למדרגתם הראשונה, להנהגת התפארת, והיו זוכין להכנס לא"י עם משה רבינו בתכלית השלימות בבחי' אור החמה.

אך שורש הדבר התחיל אחר 'ויהי בנסוע' כשהתאוננו שאין יכולין לחיות במדרגה הגבוהה מאד, ממילא היה נבואת אלדד ומידד, וממילא היה מעשה המרגלים.

ולכן אומר הקב"ה למשה 'אני אומר לך שלח, אם תרצה שלח', 'לך', כלומר אם אתה מנהיגן, אין שום צורך למרגלים, אבל 'אם תרצה', שזה תלוי בבחירת נבואת 'משה מת ויהושע מכניס' שלח, כי בתוך הנהגת דרך הטבע המלוכש בבחי' מלכות, שם יש ענין לשלוח מרגלים ולהשתדל בדרכי הטבע.

טעו המרגלים שא"א להכנס לא"י במלכות אלא בתפארת

לפי המהלך הזה היו המרגלים 'מדי גבוהים' לפי מדרגת בני ישראל, כי הם רצו להמשיך כחו של משה במדת התפארת, ולא עשו כרצון ישראל להשתדל בדרכי הטבע, אלא רצו להשאיר במדבר להשאיר 'רישין', כמבואר בזוה"ק. היינו שרצו להשאיר בבחינת תפארת. ולכן באו המרגלים והחלישו דעתן מלהכנס לא"י עם יהושע בחי' מלכות, כי עז העם וערים בצורות בשמים.

אך התוה"ק דורשת מהם להאמין באמונה שלימה שאע"פ שיכנסו לא"י עם יהושע, גם יזכו לכבוש את העמים. כי באמת גם יהושע כבש בדרך נס, כאשר כבש את יריחו בניסים ונפלאות, עם שופרות ועלינו לשבח, ולא עוד אלא שיהושע שהוא בחינת לבנה העמיד את השמש ועצר אותה מלכת, 'שמש בגבעון דום', הפעולה הזאת היא כהנהגת משה במדת התפארת, למעלה מדרך הטבע. וכאשר צדקו המרגלים כשאמרו 'אפס כי עז העם', שבדרכי הטבע אי אפשר להכנס לא"י. אך טעו לומר 'כי חזק הוא ממנו' כי הקב"ה 'גואל אותנו מיד חזק ממנו'.

ויהי אחר הדברים האלה, נתעוררו רגשי חרטה בלב ישראל, ובקשו לשוב למדרגת משה, פני חמה, למעלה מדרך הטבע. לכן נתן לנו הקב"ה תיכף ומיד מצות חלה, 'בבואכם אל הארץ'. וכדי להבין האיק מצות חלה היא תיקון לענין זה, נאריך מעט בפרטי מצות חלה.

לפנינו ויחפרו לנו את הארץ' כי צריכין לבדוק בדרכי הטבע איך יוכלו לכבוש את הארץ משבעה עמים.

וגם לפני ששמעו מאלדד ומידד שמשה מת, כבר הרגישו בני ישראל שמאד קשה לעמוד במדרגת משה רבינו, כיון שהוא כהנהגת פלטרין של מלך הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, בתוך ענני הכבוד הקדושים מודדים את האדם על כל מחשבה ועל כל תנועה שלא כרצונו ית'. 'ויהי העם כמתאוננים' מיד 'ותאכל בקצה המחנה'. ביקשו קצת בשר לאכול, והבשר בין שיניהם ואף אלקים וכו'. ושם קברו את העם המתאונים. כי הא בהא תליא, כשזוכים לגילוי גדול, משלמים יקר על כל טעות קטנה. ולא רצו בני ישראל לעמוד זמן רב עם הגילוי הגדול הזה.

וכבר התחיל השורש הזה כשנסעו מהר ה' כתינוק הבורח מבית הספר, לא רצו להיות הרבה זמן במקום הגילוי הגדול. ועד שאמרו אלדד ומידד נבואתם 'משה מת ויהושע מכניס', זוהי תוצאה מברירתן מהר ה', כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, לא רציתם, משה מת, ויהושע מכניס. וממילא לא יהיה כ"כ מדת הדין. אלא שבתוך פני הלבנה גם ניכרת פני החמה, וכשמעל עכן בימי יהושע גם היה מדת הדין, אעפ"כ לא הרי הקפידה בימי יהושע כבימי משה, כי זה כחוטא בהיכל המלך ממש.

ויהי בנסוע ספר בפ"ע מהנהגת תפארת להנהגת מלכות

וביאר הנצי"ב זי"ע שזהו ענין 'ויהי בנסוע' ספר בפני עצמו, שזהו המקום שעברו מהנהגת ת"ת להנהגת מלכות, עד 'ויהי בנסוע' היתה הנהגת התפארת, משם והלאה אמרו ישראל שאין יכולין לחיות במדרגה גבוהה כזאת, ואח"כ הגיע הנבואה דאלדד ומידד וכתוצאה מכך אמרו לשלוח מרגלים ויחפרו לנו את הארץ לכבוש אותה ע"פ גדרי דרכי הטבע.

מכיון שבא גרשם בן משה וסיפר ששמע אותם אומרים 'משה מת ויהושע מכניס', לכן כשאמרו לו 'נשלחה אנשים לפנינו' וייטב בעיני הדבר', כי הבין שאם יהושע מכניס צריכין להשתדל ע"פ דרכי הטבע.

לו קידש משה מי מריבה היה מחזיר בניהם לתפארת בא"י

וב'אור החיים' הק' פרשת דברים הקשה, שמצד אחד כתוב שמיתתו של משה היה בדבר מי מריבה דבפרשת חקת, ואיך הקדימו אלדד ומידד לומר 'משה מת', כארבעים

נהגו ללוש עיסה בע"ש לכבוד שבת וכדי לקיים מצות חלה

כתב הרמ"א באו"ח סי' רמ"ב נהגו ללוש בערב שבת לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט, והוא מכבוד שבת ויו"ט ואין לשנות.

ובמשנה ברורה כתב שיש בזה שני עניינים, האחד להכין חלות לכבוד שבת ויו"ט, והשני כדי לקיים בה מצות חלה. כיון שהחטיאה חוה את אדה"ר בערב שבת באכילת עץ הדעת, ואדה"ר היה נקרא חלתו של עולם [כאשר הארכנו בביאורו בעש"ק שלח תשפ"ה] שגבלו הקב"ה לאדה"ר כגבל הלש את העיסה, לאחר ש'אד יעלה מן הארץ והשקה את כל האדמה' וביאר האוה"ח הק' שכל העולם היה לח ורטוב, וממנה הוציא הקב"ה את אדה"ר כעיסה, ולכן נקרא 'חלתו של עולם' ולפיכך צריכה האשה לתקן את החטא ע"י שתפריש חלה מן העיסה.

הפרשת החלה מעוררת קדושת לחם הארץ כלחם השמים

וכתב רבינו בחיי פ' שלח שלאחר שיכנסו לא"י וכבר לא יהיה להם לחם מן השמים, עלולים הם להתייחס ללחם מן הארץ בזלזול, שאינו קדוש כקדושת המן שאכלו במדבר, לזאת צוה ה' להפריש חלה מן העיסה ועי"ז יומשך קדושה גדולה בכל העיסה, כקדושת לחם מן השמים.

רבינו בחיי הוא מרבותינו הראשונים ולכן כתב כן בקצרה. השלה"ק מרבותינו האחרונים מאריך יותר לבאר ענין זה.

כי הנה מבואר בכתבי האריז"ל עה"פ 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שבכל מאכל גשמי יש ניצוץ אלקי, חלק הרוחני שבקרב, וכמ"ש במג"א מ"ב ובאר היטב, החלק הגשמי מחיה את הגוף והחלק הרוחני מחיה את הנשמה. ותיבת 'לחם' לשון חיבור, כמו הלחמה, ע"י המאכל מתחבר הגוף והנפש, גשמיות המאכל בגוף ורוחניות המאכל בנשמה.

אך בעיני בשר אנו רואים רק גשמי, החלק הרוחני הוא ניצוץ אלקי שצריכין אנו לעוררו ולהקיצו כדי שיתגלה.

וכתב השלה"ק שרק ע"י מצות חלה מתעורר החלק הרוחני שבו. אף שיש מוצא פי ה' בכל דבר, פדיון החלק הרוחני נתעורר ע"י מצות חלה, ועי"ז מחיה הלחם את הגוף ואת הנפש.

עד כדי כך שמכל המצוות התלויות בארץ הנהיגו בחו"ל את מצות החלה מדרבנן, וביאר השלה"ק שהטעם הוא מתוך רחמנות על יושבי א"י שיזכו גם הם לאכילה דקדושה

עם התגלות 'מוצא פי השם', וחביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה, שגם החלה הזאת שמפרישין בחו"ל יעורר החלק הרוחני שיש בתוך הלחם, ועי"ז יש תקוה שיזכו להתפלל בכונה ודביקות בהשי"ת. 'אז נתקדש הלחם להיות לחם לבב אנוש יסעד, ושורה בו רוח טהרה'.

לימד שיעור חלה בפרשת המן להורות שבזה מתקדש כמותו

לאחר שלמדנו בדברי רבינו בחיי שהחלה מעוררת את הקדושה בלחם מן הארץ שתהא קדושה כלחם מן השמים, נעיין בדרשות חז"ל ונמצא לו סימוכין. כי כל המקור לשיעור חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה למדנו מפרשת המן 'והעומר עשירית האיפה הוא', שצריך לדעת מה בא הכתוב ללמדנו, אין זאת להעביר את קדושת המן על שיעור חלה גם בלחם מן הארץ. וכן דרשו חז"ל 'ראשית עריסותיכם - עיסה של מדבר'. מה ענין לדמות את שיעור החלה לעיסת המדבר, אין זאת אלא כדי להמשיך קדושת לחם מן השמים לתוך לחם מן הארץ.

ושוב אמרנו שהדבר הזה איננו ניכר לעין, כי כל הענין הוא באמונה לבד, בבחי' לבנה, מ"מ בתוך הנהגת הטבע בא"י יכולין למצוא קדושת המדבר, אור החמה.

ובזה מיושב הא דנאמר בשו"ע לאפות 'שיעור חלה' בערב שבת, כי אם היה רק ענין לאפות חלות טריות, מה לי ענין כמה יהיה שיעור העיסה. אלא שכנודע כל ענין חלות של שבת נלמד מפרשת המן, לחם משנה כמון, מפה למעלה ולמטה כמון, ולכן גם שיעורו כמון, והעומר עשירית האיפה היא. אי אפשר לעשות זכר למן רק כשהוא בשיעורו, וע"י מצות חלה יעורר את קדושת לחם מן השמים הטמון בו. ומעתה יחול עליו קדושת לחם משנה כמון, וב' כיסויים כמון.

מפרישין חלה מעיסת שבת לקדש הזכר למן כלחם שמים

וזש"כ הרמ"א 'הגה, יש מקומות שנהגו לאכול מולייתא', והוא כהמשך לענין אפיית חלה לכבוד שבת, [ולא נכתב בהלכות סעודה בליל שבת עצמו, שגם הוא בא זכר למן בב' כיסויים] כי ה'זכר למן' הראשון שאנו עושים אינו בהכנת לחם משנה על שלחן השבת, אלא בהעיסה שמכינים בעש"ק כשיעור חלה, ונותנים ללחם קדושת המן. כאמור בדברי רבינו בחיי.

פייס המרגלים על עזיבת אכילת המן בא"י בחלה דכוותא

ומתוך כל אלו הדברים מובן קשר מצות חלה למרגלים, כיון שהם לא רצו להפרד מהלחם מן השמים, וכמ"ש בזוה"ק שזה היה סיבת המרגלים שלא רצו לרדת לא"י לאכול לחם מן הארץ, אמר להם הקב"ה הכנתם לכם מצוה מיוחדת בבואכם אל הארץ, הכינו עיסה גשמית מ"ג ביצה וחומש ביצה, הפרישו חלה כעת, ויתעורר בו מוצא פי ה' ויתקדש כקדושת המן. יתכן שאילו המרגלים יודעים ממצות חלה בתחילה, לא היו מעכבים כניסתן לא"י. כי בזה נתגלה החלק הרוחני בתוך הגשמי, חלק משה שביהושע, חלק הויה שבאדני, חלק התפארת שבמלכות, חלק המדבר שבא"י.

והוא משובח יותר מהמן, כי מן שאכלו במדבר הוא באתערותא דלעילא בלבד, אך מלכות דא"י עניינה אתערותא דלתתא שזה עיקר תכלית העולם, והעלאת מ"ן ע"י הפרשת החלה, עי"ז נתעלה המ"ן במעלה יתירה, ונתגלה קדושה עליונה בתוך הלחם מן הארץ. ואחר זאת אוכלים לחם משנה כמן, וכן כמה פרטי זכר למן. והכל אחר שורש מצות חלה שע"ז נכנס קדושת המן בתוך העיסה.

אדה"ר חלתו של עולם לרומם העולם להשם כחלה לעיסה

ועתה נבין מדוע נקרא אדה"ר חלתו של אדם, שהוציאו הקב"ה מתחת המזבח ונעשו בו שיתין עמוקים עד התהום, וביאר מהר"ל זי"ע כי כל העוה"ז שברא הקב"ה בששת ימי בראשית, היה כולו גשמי, והאדם נברא ביום השישי ותפקידו להרים ולהגביה את כל העולם ולחברו חזרה להשי"ת, הוא הבר דעת היחיד שמייחד ומעלה ומרומם את כל העוה"ז משפלותו חזרה להשי"ת.

וזה שאנו עושים בחלה גשמית, בהפרשת החלה מן העיסה נתקדש לא רק החלק הנפרש אלא כל העיסה מתקדשת. והרי זהו מטרת בריאת האדם מן האדמה, שיהיה הוא מקדש את כל שאר העיסה בקדושתו, לא רק האדם המופרש אלא הוא ישתדל להעלות ולתקן כל מציאות העולם לקשרו להשי"ת באור המחשבה, כי כולו במחשבה אתברירו.

ה' דחלה מתוייג להחשב בפ"ע ונמצא מ"ג תיבות בפרשה

ועתה אחים יקרים בואו נחשב חשבוננו של עולם. מבואר בראשונים סימן לשיעור חל"ה בגימ' מ"ג, ומובא בתוס'

עירובין פג, לרמז כי שיעור חלה הוא כמנין חל"ה. והקשו הראשונים מה עם תוספת 'חומש ביצה', הרי מ"ג ביצה בלבד אין בהם חיוב חלה. וכתב המגלה עמוקות בפרשה שיש מ"ב תיבות בכל פרשת חלה מ'וידבר' עד 'לדורותיכם'. ותוך מ"ב תיבות האלה כתוב רק פעם אחת תיבת 'חלה', ראשית ערסותיכם חלה תרימו, ועל אות ה' של חלה היה צריך לעשות תג אחד, לפי הכלל הידוע כי באותיות 'שעטנז ג"ץ' יש ג' תגין, ובאותיות 'בדק חי'ה' יש תג אחד. אך ה' דאות חלה יש בה יותר מתג אחד, כדי לרמז שאות ה' זאת נמנית כתיבה בפני עצמה.

א"א לכתוב ה' במנין מ"ג אלא בתיבת חלה ולרמז החומש

כי תיבת חל גם נקראת כמו חלה, כמו בפרשת כי תצא נער-נערה, כך חל-חלה, לכן עשו תגין על אות ה' כדי למנותה כתיבה מ"ג כשיעור מ"ג ביצים שיעור חלה. ועדיין חסר לנו חומש ביצה.

וכתב הש"ך בסי' שכ"ד ס"ק ב' [דברים מופלאים מאד, נלאו המפרשים להבינו] 'ולרמז חומש, יש ה' בסוף תיבת חלה, שהרי אי אפשר לכתוב ה' במנין מ"ג אלא בתיבת חלה, שהרי מיד כשתקח בידך מנין ה' נשאר בידך מנין לח הרי חלה'.

כלומר שאילו היו צריכין למצוא תיבה שהיא בגימ' כשיעור מ"ג ביצים, היה אפשר לקרוא לחלה בשם 'כיג"י', אלא שמוכרח שיהיה בה אות ה' העולה חמש, לרמז על חומש ביצה. ולכן נקראת בשם 'חלה', כי כשתסיר אות ה' ממספר מ"ג, נשאר ממילא ל"ח.

דברי הרב ש"ך אין ברורים ונרפים הם כאשר יראה המעיין

אך עדיין צ"ע שעדיין הקושיא במקומה, כי סך הכל חל"ה בגימ' מ"ג, היכן נעלם החומש? ועוד צ"ע איך אפשר לחשב אות ה' כחומש, והרי בדרך כלל אות ה' היא חמש ולא חומש. נצא לעיין כמה סודות יש בדברי הש"ך על יו"ד. כפי מה שגילה הרבי רבי יונתן אייבשיץ זי"ע בביאור דבריו הק'.

החיד"א ב'ברכי יוסף' כתב על דברי הש"ך 'דברי הרב ש"ך אינם ברורים, נרפים הם, כאשר יראה המעיין. ואפשר לפי דברי הטור בפרפראותיו...' בבעל הטורים בפרשה כתוב 'תגין על ה', חמשה דברים חייבים בחלה, חמשת רבעים קמח חייבים בחלה.

כלומר, שאף בהיגוי אות ב' שהוא מהשפתיים, מסייעים לו כל שאר מוצאות הפה, משל למי שאין לו לשון רח"ל, שגם אות ב' מגומגמת לו אף שהיא מהשפתיים. וכן כל שאר האותיות צריכין סיוע זה מזה, מלבד אות ה' בלבד.

'ולכך חלה שיש בה ה' תוספות למפיק, והמפיק הוא רק ממוצא אחד, שהוא אחד מחמשה מוצאות, הרי מורה על חלק חמישי, שהוא מוצא אחד מה' מוצאות, ולכך המפיק מורה על חמשה'.

ולכן מרמזת אות ה' להוספת החומש. ובזה מצאנו רמז בשם 'חלה' לשיעורה מ"ג ביצים וחומש ביצה, כי אותיות חל בלבד כבר נשמעין כחלה העולה מ"ג, והוסיף לו אות ה' שהוא מבטא יחיד שהוא כחומש ממוצאות הפה, לכן הוא מרמז על תוספת חומש.

יעקב קראו בית דלא כשם לוז הראשון המורה על הפרשה

וכתב עוד היערות דבש, להוסיף ביאור פנימי בפרשה: 'הענין במ"ש הש"ך בהלכות חלה [שכ"ד ס"ק ב] דשיעור חלה מ"ג ביצה וחומש, וכתב דחלה במנין מ"ג וה' דחלה מורה על חומש דמרמז חומש, יש ה' בסוף חלה, שהרי א"א ליכתוב ה' במנין מ"ג אלא בתיבת חלה, שהרי כשתקח בידך מנין ה' ישאר מנין ל"ח והרי חלה עכ"ל. ולדעתי כוונתו הוא כך במ"ש בפסוק [בראשית כה כט] ויקרא שמו בית אל ואולם שם העיר לוז לראשונה והפ"י דמה ביקש הפסוק להורות לנו שם מקדם וגם למה נקרא לוז:

אבל ידוע מ"ש במדרש [משו"ט פ"א ב] דאברהם קראו הר ויצחק שדה ויעקב בית והענין כי המה חשבו כי מקום מקדש לה' לרב קדושתו כי שם נגלו אלהים אינו ראוי לישוב אדם, רק לשרידים אשר ה' קראו, וגם זה בזמן מזמנים כאשר הוא באמת קדושת ק"ק, וכן חשבו בכל הבית ולכך קראו הר ושדה מובדל מישוב בני אדם ואיך יעבור בו אדם במקום נורא כזה, אמנם יעקב שישן שם השיג ברה"ק שזה יהיה בית לכל באי שם ושם יקבל ה' תפלתו, כי זה שער שמים וכן שלמה אמר [מלכים א ה מא] אפי' נכרי יכול לבוא לשפוך שיחו לפני ה' ולכך קראו יעקב בית מקום מוכן לבני אדם ליוצא ובא שמה, שבנו חסידי ברושים ביתה'.

בתורתן של אברהם ויצחק, נקרא ביהמ"ק הר ושדה, רק לבעלי השגה בלבד, או לשעה התבודדות בלבד.

אפשר לפי דברי בעה"ט שהתגין של הה' לרמוז על החומש

עכ"פ לפי מש"כ בעל הטורים שיש תגין על האות ה' דחל"ה, מובן כי הוא בא לרמוז על החומש.

הרי לנו כמה טעמים בתגין שעל הה'. א. להחשיבה כתיבת מיוחדת, והיא חשבון התיבה המ"ג. ב. לרמוז על החומש. ולכן יש בה ג' תגין, האחד לגופה ככל אות ה' שיש בה תג אחד, ועוד שתיים, האחד להרב המגלה עמוקות להחשיבה כתיבה בפני עצמה. והאחד להרב חיד"א להבין את הש"ך שהתג מרמז על החומש. הפלא ופלא בן פלא והפלא.

קרי דחל כולל ה' ועולה מ"ג והוסיף לכתוב חלה' בה"א לחומש

כתב הרבי רבי יונתן זי"ע ב'יערות דבש' חלק ב' דרוש ד', דרשה ארוכה בענין 'עתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות'. ובתוך דבריו כתב: 'אמנם בגוף הדבר הוא, לפי חכמת המבטא ידוע, כי כל אותיות אהו"י הן נברות בתנועות גדולות שלפניהם, לכן הרבה פעמים כתב בתורה נער וקרינן נערה בה"א, כי הקמץ שתחת הרי"ש מורה על ה', ולכך אין צריך לכתוב הה"א, אמנם הה"א שנכתבה מורה על יותר הברה ודגשת המבטא, ולכך חלה, אילו כתיב רק חל וקמץ תחת הלמ"ד, היה נקרא חלה בה' שהוא במספר מ"ג, אמנם הה"א באה להורות על הברת המבטא, שהוא מרמז על החומש'.

כלומר שמכיון שמתוך קריאת ב' אותיות חל בלבד, בקמץ תחת הל', אני כבר שומע חלה שבמספר מ"ג, הוסיף הכתוב עוד אות ה' לרמוז על החומש. ומדוע חומש בלבד ולא עוד חמשה? ביאר הר"י עוד שם:

אות ה' לבדה משתמשת רק בגרון שהוא חומש ממוצאות הפה

'וענין חומש יובן יותר, כי ידוע כי האותיות נחלקו לה' מוצאות אהח"ע מהגרון וגו', [גיכ"ק בחיך, דטלנ"ת בלשון, בומפ בשפתיים זסשרץ בשיניים] וכבר כתבו בעלי מבטא, כי אף על פי כן צריך עזר מן שאר מקום מוצאות להגות אותן, רק אלו מקומות מוצאות הן העיקרי, ולזה באמת לדבר ה"א צריך כל מוצאות, אבל להברה ה"א ביותר במבטא עד שהוא במפיק ומורגש יותר, לזה אין צריך רק מוצא מקומו לבד שהוא הגרון, וזה פשוט'.

חתרו לפרש דברי הש"ך באופנים שונים, וילאו למצוא פתח התרתו, ולמ"ש פשוט ונכון, כי הואיל וקרויה חלה ולא לוז, על כרחך דה' מורה על חומש ביצה ודו"ק'.

וזש"כ הש"ך שאין תיבה שיש בה ה' ותהא בגימ' מ"ג רק חל"ה, כוונתו שבאמת היה צריך לקרותה 'לו"ז' ע"פ פירוש התיבה שיותר מתאים לענין זה. אך מכיון שצריך שיהיה תגין על האות ה' לרמוז על החומש, ואין לך תיבה בעולם שיהיה בה ה' ויהיה בגימ' מ"ג אלא חל"ה, לכן נקראת בשם חלה לרמוז על מ"ג ביצה וחומש ביצה.

והרי לנו כל הרמזים הנפלאים בתיבת חלה, הן מצד הביטוי ד'לח' בלבד כבר מורה על מ"ג, והוסיף ה' לחומש כנ"ל. כי האות ה' הוא חומש מה' מוצאות הפה שאינו נהגה בשאר מוצאות הפה.

לאחר שנודע לנו מדברי היערות דבש שבאמת שם החלה הוא 'לוז', באנו להבין סוד שורש הדברים, שכבר נתבאר בכלי יקר שם עה"פ 'ואולם לוז', שיש עצם הלוז שאינו כלה בקבר, יש בו נצחיות. ובפרקי דרבי אליעזר מבואר שעצם הלוז הוא נקודת הראשית שבגוף האדם, משם נוצר כולו, ולכן הוא נשאר תמיד נצחי. הוא בחי' אבן שתיה של האדם, גם לאחר שנגזר גזירת מיתה על האדם אין מיתה בעצם הלוז.

נתקבלה תשובת אדה"ר וחלת חוה להמתיק מיתת הלוז

כתוב בספר 'ראשית העומר' על הלכות חלה [לפני כמאה שנה] על דברי הרבי רבי יונתן הנ"ל, שזה שאמר הקב"ה לאדה"ר 'ביום אכלך ממנו מות תמות' ואח"כ שב בתשובה ואמר מזמור שיר ליום השבת, ואם נתקבלה תשובתו מדוע הוא ממשיך למות? וביאר כי הקב"ה אמר 'מות תמות' היינו מיתה גמורה, וההמתקה היתה שעצם הלוז ישאר בחיים.

ולזאת מפרשת חוה וכל נשות ישראל הצדקניות חלה בערש"ק, כדי לתקן מה שאיבדה חלתו של עולם ועי"ז יש עצם הלוז בגוף האדם שאינו כלה לעולם, וזהו תיקון פגם עץ הדעת. כי מעצם הלוז יקום כל הגוף בתחיה, היא היתה אם כל חי.

והנה החלה נקראת 'ראשית', ובעצם היה שמה 'לוז', שגם היא ראשית ואחרית.

אך יעקב אבינו קראו 'בית', שהוא סוד מדת התפארת הכלולה, והוא מגלה כי מקום המקדש אינו רק לעת ההתבודדות אלא חיים קבועים בקדושה בכל צעד ושעל. גם כשאתה בחוץ אתה בפנים.

'והנה ידוע בשרשי' לרד"ק וקונקורדאנציוס, כי לוז שורשו נבדל מגזרת אל **יליזו** מנגד עיניך **ונלויזים** וכו'. ופירש המצודות שהוא לשון הסרה, אל יליזו ואל יסירו דברי תורה מעיניך ולבך. הרי שתיבת לוז לשון מופרש ומובדל. וכ"כ רש"י ורד"ק.

קראו חל"ה ולא לו"ז המופרש מהעיסה לחומש הנלמד מהה"א

זוהו פירוש הפסוק ויקרא שמו בית אל היינו יעקב שהוא הרגיש בנבואה שיהיה מקום לבני אדם שמה יבואו, ולכך קראו בית אל, **ואולם בראשונה חשבו שהוא מקום לרב קדושתו נבדל מבני אדם ולכך קראוהו לוז לראשונה כי לוז פי' נבדל כי חשבוהו היות נבדל מבני אדם לרב קדושתו** ולכך לוז שפירושו נבדל ולכך מקום שאין מלאך המות שולט קרוי לוז להיותו נבדל משארי ערי ישוב ונבדל מסטרא דמסאבא:

והנה המדקדקים כתבו בחלה ששורשה **חילול**, שהוא מגזרת חילול שבת, והיינו שמחליש שבת, וכן חלה הנפרשת מעיסה הגדולה, מחלשת העיסה השיעור כמותה, שהוא מגדר חילול, ולכך נקראת חלה. ואולם חלה במנין מ"ג, ואם כן קשה, חלה היא מורה על הפרשתה מעיסה בגזרה רחוקה, יותר נאות לקרותה לוז, שהוא פירוש נבדל, שהיא נבדלת מעיסה, והעיסה חולין וחלה תרומה, והשם זה יתכן בכל אופן, יותר מחלה שהיא מלה המורה על הבדלה והפרשה, ולוז ג"כ במנין מ"ג כמו חלה'.

מכיון שתיבת לוז פירושו הבדלה והפרשה, היה יותר מתאים לקרותה בשם לוז ולא בשם חלה, והרי גם לו"ז בגימ' מ"ג. ומהות 'לוז' היינו שהוא מוסר ומובדל מן העיסה. והוראת שם חלה היא הוראה רחוקה שעל ידה הוסר מהעיסה איסור טבל, והרי יותר מובן לקרותו בשם 'לו"ז'.

ועל כרחך צריך לומר דלכך נקראת חלה, כי צריך בה ה' להורות על חומש ביצה, וכשניתן בה ה', היה צריך על כרחך אותיות הנשארות ל"ח להשלים למנין מ"ג, ולא סגי באופן אחר, כי אין בשום תיבה שורש יותר מג' אותיות כנודע, ולכך נקראת חלה, **והם דברים מכוונים בש"ך דוק ותשכח, כי דברי מכוונים בדבריו, ורבים**

לך תספר להם מצות חלה, והרי גם לאדה"ר אמרתי שביום אכלו מות ימות, ובסוף יש בו עצם לזו שהוא חי וקיים, וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. וא"כ גם דור המדבר תשמעו עכשיו מצות חלה שבעצם שמה לזו, וממילא תבינו כי שב אפי, ותבואו אל מנוחת.

ומנהג רוב ישראל שהחזן מנגן בקבלת שבת 'אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחת' בניעימה מתוקה עד מאד. והיו חצרות שנהגו לאומרו בחשאי, כדעת רע"ק. אבל רוב חזנים כן מנגנים זאת, כפירושו של רבי יהושע 'אם יבואו, אל מנוחת', כי יש להם היתר נדרים, על מה שיסמוכו. כי יש לו"ז, יש פרשת חל"ה בעולם שהיא מעוררת את קדושת לחם מן השמים בתוך לחם מן הארץ.

כשאתה רואה עצם הלז בקבה, אינו רק לזו אלא כל קומת האדם, כך נשאר מדור המדבר משה יהושע וכלב 'חיו מן האנשים האלה' בזכות יהושע וכלב קבלו כולם חיות, כי לא חטא כל הדור, יש תמיד צדיקי אמת בכל דור שהם כעצם הלז המחיים את כל בני הדור שלא ימותו.

שינה בנחלה זו שירשו המתים להורות שיבואו לארץ בחידוש הלז

ואפילו בפשטות היה להם התעוררות מפרשת חלה, כי במצרים שמענו ה' לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי והבאתי, וצ"ע איך לא נתקיים בהם 'והבאתי', ובגמ' ב"ב מבואר 'משונה נחלה זו מכל הנחלות שבתורה, שבכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן המתים יורשים את החיים', אותו הדור שנכנסו לא"י השיבו את א"י לאביהם שמתו במדבר, נמצא שכן קבלו את א"י, וכן נתקיים בהם בחינת 'והבאתי'. לא רק לרגע אחד כדי להוריש לנכדים, אלא בפנימיות יש להם שייכות למתנת א"י כנקודת לזו.

וזש"כ בפרשת חלה 'בבואכם אל הארץ', לא רק לדור באי הארץ הכתוב מדבר, אלא אתם ממש 'בבואכם'. אף שנאמר לכם שתמותו במדבר, כמעשהו באדה"ר שנאמר לו 'ביום אכלך ממנו מות תמות' ובסוף היתה המתקה גדולה. כך אתם 'בבואכם', בניכם ישיבו לכם את ארץ ישראל בשעת נחלה, ובפרט לדברי רבי יהושע שיש להם חלק לעוה"ב, כדכתיב 'אספו לי חסיד', יקום משה ויחזיר אתכם לא"י.

באנו למחלוקת ר"ע ור"א אם במדבר הזה יתמו גם בעצם הלז

כתב רמ"ע מפאנו זי"ע 'ויהי ה'אדם לנפש חיה', ר"ת חל"ה וס"ת מש"ה. אחר חטא המרגלים נגזר עליהם גזירת מיתה, במדבר הזה יתמו. ונחלקו רבוה"ק במס' סנהדרין אם יש להם 'לזו' או לאו, כלומר האם יש להם חלק לעולם הבא או לאו. האם יתמו וימותו לעולם, או שיש להם כמו עצם לזו, ועתיד מש"ה רבינו להחזיר לא"י, ולכן נשאר עמהם משה במדבר, כדי 'ויתא ראשי עם' שיחזיר עמו את דור המדבר לא"י לעתיד לבא.

דעת רבי עקיבא הוא שאין להם חלק לעוה"ב, ואמרו חז"ל על זה 'שבקיה רע"ק לחסידותיה', אלא שהוא למד מקרא שכתוב 'אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחת'. עד שבא רבי אליעזר ופירש 'נשבעתי באפי וחזרני בי'.

והיכן כתוב 'וחזרני בי'? בגמ' חגיגה כתוב 'היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו', רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמוכו שנאמר 'אשר נשבעתי באפי', מכאן ראייה שיכולין להתיר נדר. ופרש"י כי תיבת 'באפי' מורה שכל השבועה רק בשעת אפו, כיון ששב אפו אין כאן שבועה כלל. ויבואו אל מנוחת. שכך הוא סדר התרת נדרים שהחכם שואל את הנודר 'לך עלך'? אם אין אפי אין שבועה. עד כדי כך נעשה כאן פשוטו של מקרא שהם כן באים לעוה"ב, כן דעת ר"א ורבי יהושע.

הנך שוכב עם אבותיך וקם אתה והעם אע"פ שזנה

כתב החת"ס בשם רבו הגה"ק רבי נתן אדלר זי"ע עה"פ שאין לו הכרע: 'הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה', הנך שוכב עם אבותיך הוא משה רבינו שאינו נכנס לא"י, אבל 'וקם העם הזה', עתיד אתה לקום בתחיית המתים ולהביא את כל דור המדבר עמך, וקם העם הזה אפילו אם זנה אחרי אלהי נכר הארץ, כי אין משה רבינו נכנס לא"י ואינו בונה את הביהמ"ק, וממילא נכשלו בהמשך בע"ז, אך בסוף יבואו דור המדבר עם משה לארץ ישראל.

שמחן בקדושת העיסה מחלת הלז שיבואו להתחדש כאדה"ר

הרי שבסופו של דבר נמצא שהענין אם יש לדור המדבר חלק לעוה"ב או לאו, מתברר במצות חלה הסמוכה, 'לך אכול בשמחה לחמך, כי כבר רצה האלקים את מעשיך',

השלמה - שלח

עש"ק פ' קרח כ"ח סיון תשפ"ו

פרקי אבות פרק ג'

ר"ת	הדה"נ	מוצש"ק	בעלזא	ר"ת
ירושלים	7:10	8:28	8:41	9:03
בני ברק	7:25	8:31	8:38	9:00
חיפה	7:18	8:32	8:42	9:04
אשדוד	7:25	8:30	8:38	9:00
בית שמש	7:09	8:29	8:40	9:02
הרית גת	7:26	8:29	8:39	9:01
נוף הגליל	7:21	8:31	8:42	9:04

האדם לנפש חיה ר"ת חלה וסו"ת משה שעתיד לתקנם בסוד חלה ולוז

וזהו הטעם 'האדם לנפש חיה' ר"ת חלה וסו"ת משה, כי משה נקרא ראשית, הוא הלוז הוא החלה של דור המדבר.

ולכן נקראת חלה ולא לוז, כדי להעלים סוד התחיה, הלבשוה בשם פלאי 'חלה' שרק ע"י גימטריאות ותגין יכולין להבינה, אבל מהותה הוא סוד הלוז. כי חלה בגימ' לו"ז. שבת שלום ומבורך.

זמני השיעורים:

שיעור בפרשת השבוע	א' ו' 09:15
שיעור תלמוד בבלי	א' ו' 10:45
שיעור במשניות	א' ה' 11:45
שיעור תלמוד ירושלמי	א' ה' 19:45
שיעור נביאים וכתובים	א' ה' 20:40
רמב"ם יד החזקה	א' ד' 21:45
שיעור ביאורי תפילה	יום ה' 21:45

מספרי קול הלשון בארץ ובעולם:

מספר ישיר לשיעורי הרב רייזמאן:

אידיש - 03-6171105 | עברית - 03-6171106

ארה"ב - 7185591035

מספרי קול הלשון בארץ ישראל:

03-6171111 | *6761

אנגליה	+442081917000
ארה"ב	+17185215231
צרפת	+33980091256
אוסטרליה	+61390216884
דרום אפריקה	+27115680938
שווייץ	+41445087456
הולנד	+31208932952
מקסיקו	+52(55)41613064
קנדה	+5144469513
בלגיה	+32(3)8080388
ארגנטינה	+541152198855

מרכזיה קול הלשון: 073-2828268
www.kolhalashon.com | support@kolhl.com

יהי רצון שתחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה

בעזרת ה' יתברך

חודש תמוז-מזל סרטן שב"ק פרשת קרח

מברכים חודש תמוז תשפ"ו

מפטירין: ויאמר שמואל אל העם-לו לעם (שמואל א, יא)
אין אומרים אב הרחמים

המולד: יום שני (חקת. בחו"ל קרח)
שעה 6 בבוקר, 46 מינוטין (דקות) 16 חלקים

ראש חודש תמוז ביום השני וביום השלישי

ז' שלמים לקידוש לבנה: אור ליום ג' (פ' בלק) ח' תמוז
סוף זמן קידוש לבנה: אור ליום ג' (פ' פנחס) ט"ו תמוז 1:51

יחדשהו הקב"ה עלינו ועל כל
עמו בית ישראל לטובה ולברכה

להערות והצטרפות לפנות למייל:
yy5470@gmail.com | 5387234@gmail.com

לע"נ הרה"ח ר' אשר זצ"ל בהרה"ח ר' אברהם יהודא הי"ד (י"ז אדר תשע"ג)
לע"נ מרת אסתר דרייזל ע"ה בת הרה"ח ר' שלום זאב זצוק"ל (י"ח שבט תשל"ז)
לע"נ הרה"ח הר"ר בנימין מאניש זצ"ל בהרה"ח ר' ישראל זצ"ל (ר' ניסן תשע"ה)
לע"נ מרת שפרה ברכה ע"ה בת הרה"ח ר' נפתלי צבי זצ"ל (ג' תמוז תשפ"ג)